Aziz Nesin
Tahsin Saraç
Mektuplaşmaları

DÜŞÜN

AZİZ NESİN - TAHSİN SARAÇ MEKTUPLAŞMALARI

MEKTUPLAR DİZİSİ: 24

DÜŞÜN YAYINCILIK

Aziz Nesin - Tahsin Saraç Mektuplaşmaları

Mektuplar Dizisi: 24

Kapak: Bülent Engez

Kardeşler Basımevi- Istanbul 1995 Tel: (0212) 520 69 57
Dizgi: Düşün Yayıncılık - Istanbul Tel: (0212) 225 54 38
Sayfa Düzenleme: Yusuf Aslan

ISBN: 975 - 7275 - 19 - 0

Önsöz

Aziz Nesin – Tahsin Saraç dostluğu, günümüzde, özellikle yazın dünyamızda, pek az tanık olunan örnek dostluklardandır. Okur, mektupları okuduğunda, bu dostlukta saygının mı yoksa sevginin mi öne çıktığına karar vermekte sanırım güçlük çekecektir.

Bu örnek dostluğun tam ne zaman başladığını bilmiyorum; 12 Eylül 1980 askerî darbesi sonrası olmalı. Zaten okuyacağımız mektuplaşmalar 1982'de başlıyor ve Tahsin Saraç'ın ölümüne dek (1989) sürüyor. Bu dönem, Türkiyeli aydınların en çok dayanışmaya gereksindikleri ve her iki yazarımızın da demokrasi yolunda birçok örgütsel etkinliklerde bulundukları bir dönemdir. Dolayısıyla mektuplar, Aziz Nesin ve Tahsin Saraç'ın yaşamlarına ve kişiliklerine ışık tuttuğu gibi, Türkiye'nin o zor dönemine de ışık tutmaktadır. Bir başka deyişle bu kitap salt yazın tarihimiz açısından değil, aynı zamanda siyasal tarihimiz açısından da değerlidir.

Şimdi, Aziz Nesin – Tahsin Saraç dostluğuna değgin biriki kişisel not:

Babam cenazeleri sevmezdi ve cenazelere gitmezdi. Çok sevdiği babasının bile cenazesine gitmediğini biliyorum. Birgün bana, Kemal Tahir'in ve Tahsin Saraç'ın olmak üzere, yaşamında yalnızca iki cenazeye gittiğini söylemişti. Tahsin Saraç'ın ölümü kendisini son kertede üzmüştü. Çok yakın bir dostunu, hatta belki de tek dostunu ve en yakınını kaybetmişti. Tahsin Saraç'ı bana sık sık anımsatırdı, özellikle sigara konusunda:

Bak oğlum, derdi, Tahsinçik genç sayılabilecek bir yaşta öldü. Neden? Cigaradan... Benden saklardı içtiğini. Bıraktım diye yalan söyleyip gizli gizli içerdi. Cigarayı bırakıp birkaç yıl daha yaşayabilseydi kimbilir daha neler neler, ne

şiirler yazacaktı. Bırak şu namussuz cigarayı... Bu dünyada yapacaklarını mı önemli, cigara mı önemli?

Ölümünden tam onbir gün önce, 26 Haziran 1995 günü, Çatalca'da Vakıf'ta bulunan babama Ankara'dan telefon ettim. Bir kalp rahatsızlığı yüzünden hastanede bir hafta kalmış, hastaneden birkaç gün önce çıkmıştı. Çok yorgun olduğu sesinden hemen anlaşılıyordu. Bu yorgunluk bildiğim yorgunluklardan değildi. Yaşlılık yorgunluğu olmalıydı. Alışık olmadığım, babama bir türlü yakıştıramadığım bir sesti duyduğum. Bir gece önceki telefon konuşmamızda, "nasılsın?" diye sorduğumda, önce, "aslan gibiyim," demiş, sonra da, "hasta bir aslan gibi..." diye ekleyip kahkahayı basmıştı. Demek bu kez hasta bir aslandan daha da hastaydı, kahkaha atacak, hatta konuşacak hâli yoktu. Hiç içime sindiremedim babamın o sesini. Yıllar önce, çok yıllar önce söylediği şu sözleri anımsadım:

Azrail canımı almaya geldiğinde, soğuk bir banyoya girsem, bir yandan incir yesem, bir yandan da Mussorgski'nin "Bir Sergiden Tablolar"ını dinlesem, Azrail'e canımı vermem!

Bu sözleri öylesine inanarak ve içtenlikle söylemişti ki ve ünlemini öylesine vurgulamıştı ki, babama inanmamak elde değildi. Bu sözlerini anımsayarak, canlansın diye, neşelensin diye, kahkahalar atsın diye hoşuna gideceğini, sevineceğini sandığım konulara girdim. Fayda etmedi... Neşelendiremedim, yorgunluğunu gideremedim. Çaresizdim.

Babamı canlandırmak, yaşama sevinci vermek için daha başka neden sözedebilirdim? Aklıma Tahsin Saraç geldi. Tahsin Saraç, üç gün sonraki altmış ölüm yıldönümünde anılacaktı. Babamın Tahsin Saraç'ı çok sevdiğini bildiğimden, adını duyunca sevineceğini umarak,

Babacığım, dedim, Tahsin Saraç'ı anma törenine gelecek misin?

Oysa gelmeyeceğini, daha doğrusu gelemeyeceğini biliyordum.

Önce tuhaf bir ses geldi telefondan. Sonra bir sessizlik oldu. Belli ki babam telefonu ağzından uzaklaştırmıştı. Bu birkaç saniyelik sessizlik bana çok uzun geldi. Korktum. Bir kalp rahatsızlığı daha geçiriyor sandım.

– Baba... Baba, iyi misin? diye üsteleyerek birkaç kez sordum.

Neden sonra, hıçkırıklardan boğularak,

– Ağlıyorum oğlum, dedi, Tahsin'e ağlıyorum...

Arkasından da,

Ah Tahsin, vah Tahsin... diye telefonda dövünmeye başladı.

Babamı sevindirememiştim, tam tersine üzmüştüm. Ama gene de duygulandırmıştım ve bu onu biraz olsun yaşama geri döndürmüştü. Hiç olmazsa cıgara konusunda öğüt verebilecek kertede...

Bu ölümlü dünyada Aziz Nesin Tahsin Saraç dostluğuna benzer dostluklar dileyerek...

Ali Nesin
Ekim 1995

Yayıncının Notu

Mektupları, ölümünden kısa bir süre önce Aziz Nesin basıma hazırlamıştı. Aziz Nesin, üçüncü kişiler hakkında yazılan çok kırıcı yada ağır suçlayıcı kimi bölümlerin yayımlanmasını uygun bulmamış ve bu bölümleri kitaptan çıkarmış. Aziz Nesin'in çıkardığı bölümler (...) imleriyle gösterilmiştir. Düşün Yaymevi'nin yayıncısı olarak, Aziz Nesin'in belki görmediği, belki de özellikle çıkarmak istemediği kimi bölümleri çıkardık. Çıkardığımız bu bölümleri [...] imleriyle belirttik. Çıkarılan bölümler ne Aziz Nesin'le, ne Tahsin Saraç'la, ne de aileleriyle doğrudan ilgilidir. Bu ağır suçlamalar her ne denli yerinde suçlamalarsa da, kanunlar bunları yayımlamamıza izin vermiyor.

Ayrıca Aziz Nesin mektuplarını kimi yerlerine dipnot sayıları koymuş, ama dipnotları yazmaya zaman bulamamış. Belirtilen bu dipnotlardan anlayabildiklerimizi doldurduk, anlayamadıklarımızın sayılarını kaldırdık.

Mektuplarda, dalgınlıktan kaynaklandığı kesin olan biriki yazım yanlışından kimini düzelttik kimine bir dipnot koyduk. Öte yandan, yazarların özel yazım kurallarından kaynaklanabilecek ve genellikle kabul edilmiş yazım kurallarına ters düşen yazımlarını değiştirmedik. Anlatım bozukluklarına da dokunmadık elbet. Ne de olsa bunlar mektupturlar ve bu tür yanlışlar mektupları mektup kılan özelliklerdendir.

Mektuplarda sözü edilen kimi konuları dipnotlarla açıklamak gereğini duyduk. Bu dipnotların sonuna "yayıncının notu" anlamına YN harflerini koyduk.

Özgün mektuplar Nesin Vakfı'ndaki Aziz Nesin arşivindedir ve araştırmacıların incelemelerine açıktır.

AZİZ NESİN

Sen ey, kiliselerde hoca
Ve camilerde papaz
Havralarda Buda
Ve Musa Pagodalarda
Yine açık ortayı
Dinler dış açısında.

Sen, ölü denizleri kabartan fırtına
Gübrelikler içinden çiçek
Savaşımlarda uçlak
Ve eşlek sevgilerde.

Sen, sıradağlarda doruk
Sık ormanlarda gürgen
Genelevde bakire
Erdem ayağ götürmüşken.

Sen çiftçi,
Has tohumu kıraç tarlaya atan
Sen kumarcı
Bile bile yanlış ata oynayan.

Sen, uzatmalı bilge
Gülümseyen gözyaşı
Kavramsız özsaygısız günlerde
Onurun denek taşı.

Şen ey, ey ermiş şeytan
İnmeli bacak üstünde
Dik durmaya çalışan
Soylu atlar gibi hep
Hep ayakta uyuyan
Ve domuzlar, çakallar, sırtlanlar yılkısında
Sen insanoğlu insan.

TAHSİN SARAÇ

Çatalca, 7 Ekim 92[1]

Sevgili Tahsin,

İçimi ışıtan ve ısıtan 24 Eylül tarihli mektubunu Sofya'dan dönüşümde posta kutumda buldum, çok sevindim.

Sorgulanmamızı ciddiye almamakta haklısın. Ama bu, tutuklanma tehlikesi yok demek değildir. Siyasal davalarda, hiç suçu olmayan insanlar, değil tutuklanmak, asılabilir bile... Çok örnekleri var dünyada ve daha da çok bizde. Sorgulanmam iki saat sürdü. Büsbütün saçmaydı sorular. Yanıtlarım da ona göre oldu. Buluştuğumuzda bütün gülünçlüğüyle anlatırım.

Vakıf işlerinde, yokluğumda sorum yüklenmeye istekli oluşun beni çok duygulandırdı, sağol. İnanırım, elbet elinden geleni yaparsın. (.....)

Ören'de iyi bir dinlence geçirdiğini anlıyorum; buna çok sevindim. Kışa bir temel çivisi gibi gireceksin, ne iyi...

(.....)

Dün gece ilk kez yüreğim bana adresini bildirdi; ama çok kaba ve hoyratça yaptı bunu. Oysa yüreğimden bu kabalığı hiç ummaz, beklemezdim. Gecenin bir zamanı... Nasıl bir ağrı... Öteye gittim, geldim... Balkona çıkıp solundum derin derin. Azalır gibi oldu ağrı. Saatim aşağıda. Nedense, ille saati öğrenmek isteği duydum. Herhalde öldüğüm saati bilmem gerekiyordu. Kendimi sürükleyerek aşağıya inip saate baktım: 02.25... O saatte ne yapabili-

(1) 82 olacak Y.N.

rim? Taşıt yok, insan yok... İlkin sabahı etmeliydim. Sabahleyin bir arabayla ya Haydarpaşa Göğüs Cerrahi Hastanesi'ne ya Samatya Sosyal Sigorta Hastanesi'ne. Haydarpaşa uzak, bu ağrıya dayanamam oraya dek. İyi ki param var, kimileyin cebimde bir taksi parası bile bulunmaz.

Sofya'dayken de bir yürek darlığı gelmişti de, orda bana "Tabulette Validoli" adlı bir emme hapı vermişlerdi. Pek kuvvetli bir ilaç değil ama rahatlatıcı. Dilimin altına o haptan koydum. O anda Vakf'ın yarıda kalmasından başka bişey düşünmedim ve başka hiçbişeye de üzülmedim.

Bu geçirdiğim infarkt olamaz. Sanırım, onun acısı daha da dayanılmazdır ve alıp götürür. Açıkçası, yüreğimin bu kalleşliğine kızdım. Alıp götürmesini anlıyorum da, acı vermesi kötü; benim yüreğim bana acı vermemeli. Salt Vakf'ı düşündüm. Benden sonra ne olacak diye... Gün ağarırken uyumuşum. Uyandığımda saat 07.10'du. Çok, pekçok ağır bir yükü, altında ezilerek taşımışım da, sanki o yükten kurtulmuş gibiydim; kurtulduktan sonra yükün ağırlığını anımsayarak duyuyordum. İşte böyle bir olay...

Uluslararası Yazarlar Toplantısı için Sofya'ya gitmiştim, şu nedenlerle:

1- Altı yıldanberi Bulgaristan'da bankada duran paramı çekmek. Bu parayı, Vakf'a ordan araba getirmek için biriktirmiştim, telif haklarımdan. Bizimkiler, buna izin vermiyor, biliyorsun.

2- Çok önemli bir öneride bulunmak: Dünya Yazarlar Birliği'nin kurulması.

3- Bana yeniden yurt dışına çıkma yasağının konulup konulmadığını anlamak.

4- Bir Bulgar kız.

İyi yada kötü yada kimisi iyi kimisi kötü olmak üzere bu dört sorunu da çözmüş oldum.

10 Ekim günü "P..." geliyor. Ama ben 13 Ekim günü Viyetnam'a gideceğim. Gelmek isterse "P...."yı da Viyetnam'a götürmek isterim. Sanırım, istese de gelemeyecek, çünkü üniversiteye başlıyor.

(Mektubun burasında, çok sevdiğim Şinasi Acar, Eskişehir'den geldi. Onunla bir güzel içtik. Onu saat 21.30'da uğurladıktan sonra yattım.

Yüreğim hep "ben burdayım" diyor. Durmadan kendini belli eden organ çekilmiyor. Ağrı değil de inceden bir sızı var. Sanırım, yürekte değil bu sızı, yürek damarlarının birisi olacak... Kendimi dinlemek zorunda kalıyorum bu ince sızı yüzünden... Oysa kendimi dinlemek hiç hoşuma gitmez. Sabah 03.30'da uyandım. Sana bu mektubu yazmayı sürdürüyorum.)

Yanıtlamam gereken daha bisürü mektup var.

Hoşçakal sevgili Tahsin.

Dün geceki yürek ağrımı şiir olarak yazmayı düşünmüştüm o sıra. Yazamadım.

Sevgiyle.

Aziz

Çatalca, 9 Ocak 1983

Sevgili Tahsin,

Mazlum Beyhan dün bana geldi, gece Vakıf'ta kaldı. (.....)'yla anlaşamadığını, ama senin Fransızca sözlük için onlarla anlaştığını söyledi. Pek şaştım. Üstelik birlikte

yemiş içmişsiniz, bu zaman içinde onların niteliğini nasıl anlayamadın? Ben, Tekin Yayınevi'nin bile sana yayıncı olamayacağını söylemiştim. Paragöz, çıkarcı, iyi insan ilişkilerinden uzak olduğu için... Ama Karatekin, para konusunda çok sağlamdır; bunu da söylemiştim. Bu senin yeni yayıncında, Karatekin'deki olumsuzlukların üstüne bir de güvenilmez oluşları var. Bana iki senetleri vardı, biri 100 bin, öbürü 200 bin liralık. Ben Sovyetler Birliği'ndeyken ikisini de ödemediler ve ben o senetleri verdiğim kişiye utançlı düştüm ve döner dönmez borcu ödemek için sıkıntıya girdim. Artık gerisini sen bilirsin.

Ben sana bu sözlüğü Ahmet'in yayınlamasını söylemiştim.(1) Sence Ahmet uygun değilse, ben sana sağlam bir yayıncı bulayım burda. Hatta Karatekin bile daha iyidir.

Ahmet'in yayınlaması sana daha uygun gelmeli. Çünkü telif hakkı almayacaksın, yüzde elli ortak olacaksın ve ilk payı da sen alırsın. Tabii para eline kitaplar satılınca, yani geç geçer ama çok para alırsın. Üstelik, sözlüğün biçimine kendin özen gösterir, istediğin gibi de yaparsın. Bu sözlüğü çıkarmaya gücümüz yeter.

İlle de Ahmet'in çıkarması gerekmez. Sağlam ve iyi bir yayıncı bulabilirim. Ben her konuda olduğu gibi, yayıncı ilişkilerinde de insansallığı öne alıyorum.(2) Hoşlanmadıklarımla artık bir otobüste yolculuk etmek bile istemiyorum, değil ki onlara para kazandırmak... Hoşlandıklarım da canımı alsın.

---

(1) Tahsin Saraç'la Ahmet Nesin'in ortak çıkarmayı tasarladıkları bu sözlük için yeterli para sağlanamamıştır. YN.

(2) Aziz Nesin hiçbir yayıncısıyla yazılı anlaşma yapmamıştır. YN.

Kalp yönünden sağlığım iyi de, aşağı yukarı iki haftayı geçti, gripi atamadım üstümden, çok öksürüyorum ve bisürü ilaç almaktayım. Haydarpaşa Göğüs Cerrahi hastanesinde denetim altındayım, bu hafta yine gideceğim. Oldukça iyiyim. Çok sevdiğim bir genç doktor var, Dr. Oryal... O'nun söylediğine göre Amerika'da "By Pass" ameliyatı olmalıymışım, ama bu ameliyatın gereğine ancak Amerika'da karar verilirmiş. Mayıs'ta Amerika'ya gideceğim.

Hastalığım yüzünden "Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı" gecikti. Şimdi geceli gündüzlü yıllık üzerinde çalışıyorum. Sanırım, ancak Mart sonunda çıkabilecek, ama çıkacak...

Yıllık'taki yuvarlak yaşlar için, kimi yazarlara mektuplar yazdım, ama adreslerini bilemiyorum. Mektupları Mazlum'a verdim. Bildiğin adresleri söyle de yardım et Mazlum'a.

Seni özledim. Yıllık bitince Ankara'ya gelmek istiyorum; iki kadeh içelim de aklımız başımıza gelsin...

Senden bir ricam daha var. Prof. Fehmi Yavuz, banka havalesiyle Nesin Vakfı'na 20 bin lira bağışta bulunmuştu. Bankada adresini bulamadıklarından, kendisine alındıyı gönderememiştim. Aylar geçti, çok, çok ayıp oldu. Bağışın alındısıyla bir küçük mektubu lütfen Prof. Fehmi Yavuz'a vermeni rica ederim. Bu bağışın bana gönderilmesinde, Prof. Ruşen Keleş aracı olmuştu. Prof. Fehmi Yavuz'u bulamazsan, kendisine verilmek üzere Prof. Ruşen Keleş'e de verebilirsin.

Başka? Aşk üzerine herşey... Yine havalardayım.

N'olacak benim halim, azgın bir yaşlı... Bu azgınlığa yürek mi dayanır, can mı dayanır...

Sevgiyle, dostlukla, içten...

Aziz Nesin

11 Şubat 1983, Ankara

Aziz Bey,

Büyük Dostum,

Mektubunu aldım.

K.A'nın mektubunu da adresine postaladım; hiç de sevmem ya kendisini, burnunu hep havada tutuşundan, Ataç ona "ekin iti" adını takmıştı, paylaşıyorum. Az daha unutacaktım, geçen kez gönderdiğin Vakıf alındılarını Fehmi Yavuz Bey'e verdim. Asena'ya yıllık için yazıyı yazdırdım en sonunda, benim zorlamamdan daha çok senin güzel hatırın var işin içinde... Dün daktiloya çekiyordu, bugün yarın gönderir.

Kalp tedavin için en iyi yöntemi bulmuşsun, ben de o yöntemle kendimi toparladım: Sevmek. Senin bu yetmişe merdiven dayarken ki güzel azgınlığını anlıyorum. Ama yine de dikkat. Ne demiş ozan:

"Nevbahar sevmede ben pirâni tayib eylemem
Hüsn olur kim seyrederken ihtiyar elden gider"

Ayıplamıyorum ben de, ne ki ihtiyarın elden gitmeye dikkat etmesini istiyorum...

ÇITIR şiiri yaşanmışlığın somut güzelliğinde. Ne ki Türk Dili'nde çıkan şiirde bir dengesizlik var. Kimi kez

çok güzel imge ve şiirsel söyleyiş yanında hemen düzyazısal söyleyişler yer alıyor ara ara. Sen bu şiir işini de kıvıracaksın, çok kişinin ekmeğine el uzatıyorsun, düşmanlıklarını kazanacaksın... Çok korktuğun şey ya!

Sorgulamandaki yanıtlarını gönenerek okudum gazetelerde. Alçakgönüllü, korkusuz, yalın, ama aydın onurumuzu kurtaran... Bunlar için seviyorum ya seni yazarlığının yanında. Çağdaş olmak, yazar olmak kolay mı, son hesaplaşmada tüm boyutuyla?..

Geçen gün Yalçın Küçük'le beraber bir yemek yedik (Onu da seviyorum, kafasını, huysuzluğunu, doğrucu davutluğunu). O da bugün İstanbul'a gelecek, görüşürseniz bir kadeh de benim için için. Sözlük işini artık karşı karşıya konuşuruz, hesaplar kitaplar bir sonuca bağlarız.

Çıtır çıtır taze sevgide mutluluklar diliyorum sana; ama fazla coşup da evlenmeye falan kalkışma ha...

En sıcak duygularla saygılar, dostluklar yolluyorum sana sevgili Aziz usta.

Tahsin Saraç

Çatalca, 16 Şubat 1993

Tahsin'ciğim,

Yazdığım kısa mektubu postaya vermeden senin 11 Şubat tarihli mektubun gelince zarfı açıp bu mektubumu içine koyacağım.

Rakıyı içeriz, içeriz de, sonra sarhoş değiliz diye tutturuyoruz. Yahu, sarhoş olmayacaksak ne diye içeriz o zıkkımı? Hani tatlı, içimi güzel bişey de değildir. Doğulunun, suratlarını buruştura buruştura rakı içen memur takımına "devlet zoruynan mı içiysiniz?" diye sorduğu gibi... Sarhoş da olmayacaksak, ne diye içiyoruz,

devlet zoruyla mı? Arkadaş ben, sarhoş olmak, bilincimin biçim değişimine uğraması için içerim...

Benim için sevi de öyle. Aklım başımda kalacaksa, ne diye seveyim? Sevi, beni değiştirmeli, bir başka yapmalı... Neymiş "ihtiyar elden gider"miş... Varsın gitsin...

"İhtiyar gitmezse elden öyle sevda istemem
Aşk odur kim aklım alın bende iz'an koymasın"

Ne var ki, benim sarhoşluğum banadır, başkasına değil. Aklımın başımdan gitmesi de salt bana, başkasına değil...

Türk Dili'nde çıkan şiirim için eleştirine teşekkür ederim. Üzerinde konuşmamız, tartışmamız gerekir. Bilirsin, en çok düzyazısal öğe de Dağlarca'da. Ayrıca ben, şiirde hiç de düzyazıdan yana değilim.

Türkiye Yazıları'nda çıkan iki şiirimi de okudun mu?

Sana yeni yazdığım iki şiiri gönderiyorum.

Yaşam boyu bana sevi hiç mutluluk getirmedi, ama hiç... Ben yine de sevmekteyim. Tıpkı eski tragedyalarda, Tanrısal olana yenileceğini bilen (inanan) insancıklar gibi.

Hoşçakal. Yakında karşılıklı içmek dileğiyle.

Aziz

Çatalca, 5 Nisan 1983

Tahsin'ciğim,

Başbakan'a mektubumu göndermiştim. O mektubumda, Amerika'dan gönderilen çağrılığın fotokopisiyle, sağlık raporumun fotokopisini de ekli sunduğumu bildirmiştim. Çağrılığın fotokopisini şimdi gönderiyorum. Sağ-

lık raporunun salt ilgili sayfasının fotokopisini gönderiyorum. Hemen Ekmekçi'ye ver. Çünkü zaman kalmadı. Amerika'dan gönderilen uçak bileti de geldi. Bikaç gün içinde olursa olur, yoksa gecikmiş olurum, gidemem.

Çok sıkılıyorum. Sıkıntılarımın çok karışık ve karmaşık nedenleri var.

İki-üç gün sonra telefon edeceğim.

Hep Çatalca'dayım.

Sevgiyle.

Istanbul'da görüşmemizin tadını bile çıkaramadık. Yazık!

Aziz

14 Haziran 1983, Ankara

Aziz Bey,

"Önce iş, sonra seviş" derler. Önce işler konusunda açıklamalar yapayım:

1- Haydi, muştular. "Sosyalizm Ahlaktır" yazısı bulundu. Ekmekçiye telefon ettim, Meclis kitaplığında buldurmuş. 5 Ocak 1981(1) tarihli gazetede çıkmış makale. İyi not et. Bu mektubu saat 17'de yazıyorum; akşama dek açık tutacağım, mektubun fotokopisini getirirse Ekmekçi, içine koyup göndereceğim; yoksa bu mektubu göndereceğim, fotokopiyi yarın göndereceğim, geç kalmış olmak istemiyorum.(2)

2– Murat'ın(3) Niğde işi de çözümlendi. Sözünü etti-

(1) 1962 olacak. Y.N.

(2) "Az Gittik Uz Gittik" adlı kitabındaki "Sosyalizm Ahlaktır" adlı yazı, içindekiler bölümünde "Sosyalizm Allahtır" diye yayınlamıştı yanlışlıkla. Kitap bu yüzden toplatıldı. Daha önce gazete yazısı olduğu için, ilk basımını Meclisten bulmuşlar. O sırada kitapları ben yayınlıyordum, gözümden kaçmış. Ahmet Nesin.

(3) Murat, Nesin Vakfı'nın eski öğrencisi. Y. N.

ettiğim, Roma'da karşılaştığımız öğrencim-dostum Yücel Yıldırım Niğdeli. Akrabaları var orada. Sevinerek kabul etti bu işi. Yalnız sen ona bir-iki gün önce telgraf yada telefonla bildir delikanlının bindiği otobüsü, varış saatini, firma adını; orada karşılaştırıp gerekli ilgi gösterilecek; masraflarının verileceğini söyledim... Şimdi sana Yücel'in adres ve telefonunu yazıyorum: (Yücel Yıldırım, ...) Akşamları yada sabah erken. Daire:(..... Çalışma saatlerinde. Senin adresini de verdim ona her olasılığa karşı. Ama ilk ilişkiyi sen kuracaksın kendisiyle.

3- Kazım Paksoy'la konuştum. Selçuk bey ilk ravunt için haklıymış; sizinki bedelsiz ithal faslına giriyormuş; yani bakanlıktan döviz istemediğiniz için izne gerek yokmuş. Yalnız Romanya'dan bir sağlık belgesi alınacak ve bu belge bizim konolosluğumuza tasdik ettirilecek; bu konudaki işlemler bizim veterinerler genel müdürlüğünden öğrenilmeliymiş; ne ise, nelerin gerekli olduğunu yarın öğrenip bana bildirecek ve bu konuda gerekli açıklamaları içeren mektubu yarın sana yazacağım.

4- Nahit Eruz'la görüştüm telefonda. Söylediğin eşyaları getirtebilirmişsin. İlgili madde şuymuş, 20 Nisan 1983 tarihli Gümrük Kanunun 8. maddesinin 2/A fıkrasına göre: "Sosyal, kültürel, hayrî ve sıhhî maksatlarla yabancı memleketlerde kurulmuş dernek, vakıf ve teşekküller tarafından aynı maksatlarla Türkiye'de faaliyette bulunan kamu yararına çalışan derneklere ve vakıflara bağış yoluyla gönderilen eşya."

Bu durumda sözünü ettiğin eşyaları bağış faslından getirtebilirsin. Yalnız bağış belgesinin bizim konsolosluğumuza onaylatılması gerek. Bir de dilersen, hangi

eşyaların hangi kuruluş tarafından bağışlandığını önceden saptayıp bildirebilirsen "Gümrük Tekel Bakanlığı'ndan bir özel izin alıp getirtebilirsin. Yoksa sonradan bakanlığa başvurup gümrüksüz ithal için izin alacaksın. Bütün bu açıklamalar, selam ve saygılarıyla birlikte Nahit Eray'dan iletiyorum sana.

Oradaki dört günlük dinlenme ve çocukluğumda unuttuğum uykuları yeniden uyuma sağlığımı suladı. Hepsi için teşekkürler. Adı o yumurtalarla o yeni sağalmış katıksız sütler.

Daha da sürdürecektim bu yaşlı, Güngör Dilmen geldi şimdi. Gerisini yarın sürdüreceğim. Güngör'ün selam ve sevgilerini iletiyorum.

Benden de saygı, sevgi ve de bir dostluğun en sıcaklığı.

Tahsin Saraç

Aziz Bey

1– Saliha ve Sargut birlikte yarın 12.30'da Kızılaydaki Piknik'te[1] öğlen yemeği için bekliyor. Ben sabahleyin buraya gelemiyeceğim; öğlen 12.30'da orada (Piknik Lokantası) buluşalım.

2– Serpil Bozer telefon etti. Yarın akşam yemekte birlikte olunmasını istiyor. Ruhi Su'da bulunacak.

Tahsin

16 Haziran 1983, Ankara

Aziz bey,

Sevgili Dostum,

Dün bir mektup atmıştım, şimdi tamamlayıcı bilgileri gönderiyorum.

(1) Ankara Kızılay'da bir lokanta Y.N.

1. Sizin getireceğiniz Nutria konusunda Kazım Paksoy telefon etti, açıklayıcı bilgi verdi. Bu hayvanın getirilmesi bedelsiz ithalat faslına giriyor. Maliye Bakanlığı'ndan şu yollu bir dilekçeyle izin alacaksınız: "Romanya'dan falan kuruluş bana adet hayvan göndermektedir, armağan olarak." Hayvanı veren kuruluşun hayvanın kaç dolar değerde olduğunu bildiren fatura. Hayvanın para olarak değerini bildireceksiniz çünkü bu meblağın %1 oranında vergisini maliye bakanlığına önceden yatıracaksınız. Faturanın altına aynı kuruluş bu hayvanların bedeli bu olmakla birlikte size parasız gönderildiğini bildirir bir açıklama koyacak. Bu yazı Fransızca yada İngilizce olursa çevirisine gerek yok, ama Romence olursa bizim oradaki konsoloslukta çevirisinin onaylanmış olması gerek. Böylece, dilekçe, Romanya'dan alınmış hayvanların değerlerini bildiren kâğıt, vergi makbuzu, Maliye Bakanlığı'na verilecek. Orası da izin verilmesi için İstanbul Kambiyo Müdürlüğü'ne yazacak, Kambiyo Müdürlüğü de uygun bulursa Gümrüğe yazacak, böyle hayvanları tıpış tıpış getirtmiş olacaksınız gümrük kapısına dek. Oradan içeri girebilmeleri için de mutlaka Romanya'dan alınmış bir veteriner raporu gerek hayvanların sağlıklı olduğuna dair, daha başka neler istenebileceği ayrıca İstanbul Veteriner Müdürlüğün'den sorulup öğrenilecek...

Sevgili Aziz Nesin, işin yok da bunlarla mı uğraşacaksın. Bu iş sudan bile yaş, yalnız sana bir kara mizah konusu o kadar; hayvancıkların en büyük başarıdan sonra getirtilebilip gümrük kapısında beklemekten ölebilme olasılıkları da ayrı konu... Tanrı sana hep böyle sağlam uğraşlar versin mi diyeyim yani...

2. Makalenin fotokopisini gönderiyorum. Ekmekçi sağladı. Öncü 5 ocak 1962 Cuma. Yıl 2. Sayı 479[1].

Sen ki devlet gibi adamsın tek başına, bir bayrağın eksik... Belgelerini iyi korusana!

Yakında yine yazacağım; adamlar sana olur olmaz sıkıntılar yaratacaklarına senin çağdaşın olmalarının tek onurları olabileceğini bir bilseler... bu böyle de, senin dostun olmak ise gerçekten mutluluk. Ve ben mutluyum sevgili Aziz Nesin.

En iyi duygularım seninle.

Tahsin Saraç

Nişantaşı, 30 Haziran 1983

Çok Sevgili Tahsin,

Bu tarihte Ören'de olmalısın diye düşünüyorum, mektubumu da Ören adresine gönderiyorum. Dilerim, Ege mavisinin, Ege ışığının, Ege toprağının tadını çıkarmaktasındır.

Bu mektubu Nişantaşı'ndan yazıyorum. Çünkü oniki gündenberi Çatalca'ya gidemedim ne yazık ki... Vakıf'tan ayrı kaldığım oniki gün, bana sanki oniki ay gibi uzun geliyor. Çok seviyorum Vakf'ı. Altı gün Antalya'da bir motelde kaldım, orda hem çalıştım, hem okurlarıma kitap imzaladım, hem denize girdim, hem dinlendim. Daha çoğunu da yapmak isterdim ama, yirmidört saatlik gün yetmiyordu. Arada bör şiirin hammaddesini topladım.

Adam'dan[2] para alamadığım için beş günden beri Ni-

(1) "Sosyalizm Ahlaktır" yazısı. Y.N.

(2) Adam Yayınevi. Y.N.

şantaşı'nda çakılı kaldım. Yarın parayı verecek ve hemen koşarak Vakf'a canımı atacağım.

Nutria'nın getirilişi için ilettiğin bilgiler işimize yarayacak. Temmuz başında veteriner Selçuk'u Bükreş'e göndereceğim.

Nutria yetiştirme girişimim, daha başka birçok girişimlerim gibi, sana gülünç gelebilir, bana da öyle geliyor. Ama başka ne yapabilirim? Vakıf için çok para kazanmak zorundayım, biliyorsan. Gerçekten benim bir işadamı yanım var. Kendimi para kazanmaya verseydim - bilerek bunu istemedim- çok büyük zengin olurdum. Nutria işi başarılamayabilir. Olsun, biz denemeliyiz yine de... Vakf'ın tek gelir kaynağı benim kitaplarım. Tek kaynaklı gelir, Vakıf için doğru değil, bikaç kaynak birden olmalı ki, kaynaklarından biri yada ikisi kurur yada zarar ederse, öteki kaynaklar Vakf'ı besleyebilsin. Biyandan Nutria, biyandan bildiğin gibi sığır çiftliği vb. gelir kaynakları bulmak zorundayım.

Senin sözlük işini Nazar'la[1] konuştum. Tamamdır. Önce mektuplaşır, sonra da karşılıklı konuşursunuz. Benim de o konuşmada bulunmamın yarar var.

5 Ocak 1962 tarihli Öncü gazetesinin fotokopisini ağlayan Ekmekçi'ye ve zahmetlerin için de sana çok teşekkür ederim. Gazetelerde okumuşsundur, o davadan aklandım. Ama aklandığım o davadan,

1- Pasaportumu geri alıp vermeyerek,

2- Amerika'daki kongreye gönderilmeyerek,

3- Amerika'da muayene ve tedavimi önleyerek,

(1) Adam Yayınları'nın eski ortağı Nazar Büyüm. Y.N.

4- 1.5 milyon lira sermaye yatırdığım kitabımı toplatarak, beni cezalandırmış oldular. Bunlardan daha önemlisi, Ali'mi göremedim, engel oldular.(1) Amaçları, pasportumu geri alıp Amerika'ya göndermemekti, başardılar.

Toplatılan "Az Gittik Uz Gittik"i geri verip vermeyecekleri belli değil. Bir söylentiye göre SEKA'ya gönderip kâğıt hamuru yaptırmışlar. Geri alamazsam kitapları, "normal demokratik düzene girdiğimizde, zararıma neden olan sorumluyu mahkemeye vereceğim" diye bir dilekçe vereceğim. Bakalım, bu aklanmadan sonra pasaportumu verecekler mi? Elbet uğraşacağım...

Fotokopisini gönderdiğin o gazete bende var Tahsin'ciğim; biliyorsun, evdeki kitaplığın Vakf'a taşındığı ve ayırma-sıralama da yapılmadığı için, nerde olduğunu bulup çıkarmak olanaksız. Yoksa nasıl "tabiatta hiçbişey yitmez ve yeniden yaratılmaz"sa, "Aziz Nesin'de de hiçbişey yitmez, ancak aranınca bulunmaz!"

Murat için bulduğun Niğde adresi beni sevindirdi. Vakfa gider gitmez Yücel Yıldırım'a mektup yazacağım ve bayramertesi de Murat'ı, yeni giysiler alıp, cebine para koyup, babasını görmek üzere on gün için Niğde'ye yollayacağım.

Nahit Eruz'dan aldığın bilgi de çok işime yarayacak.

Ahmet, gerçekten büyük başarıyla işini sürdürüyor.(2) "Goethe'nin Mektupları" ile "Mikelanj'ın Mektupları" çıktı. Şimdi önümde. Vakf'a gider gitmez ilk işim, sana bu iki kitabı postalamak olacak. Burdan postalayamam. "Rilke'nin Mektupları" şu anda basılıyor ve "Stefan Zweig'ın

(1) Ali Nesin o sırada Amerika'da öğrenciydi. Y.N.

(2) Düşün Yayınevi'nin benimle başlayan, fakat aslında üçüncü kuruluşu kastediliyor. Ahmet Nesin

Mektupları"da diziliyor. Dilerim, o zamana dek, senin çevirin de bitmiş olur ve dördüncü yada beşinci kitap olarak yayımlanır.(1) On mektup kitabı birden çıkacak. Yani büyük sermaye yatırılıyor. Ekim ayında on kitap için birden büyük reklamlar yapacağız. Burda söylediğim gibi, her kitabın içine konulmak üzere "Okurlara Mektup" yazdım, bunu sana bu mektubumla birlikte gönderiyorum.

4 Temmuz gecesi Almanya'dan sevgilim geliyor. Çok yazık ki, ancak bir hafta kalabilecek. Bu bir hafta için kız büyük harcama -özellikle uçak parası- yapmayı göze aldı. Eylül'de yine gelip bir ay kalacak.

11 Temmuz-2 Eylül arasında bir canavar-insan gibi durduraksız çalışmak istiyorum.

Cıgarayı sormuyorum bile... Vildan Hanım'a selam, saygı ve sevgilerimi ilet lütfen. Ordaki dostlarımıza selamlar...

Unutma: Şairler, elli yaştan sonra, bir günde iki gün gençleşmek zorundadırlar.

Sevgiler, selamlar Tahsin'ciğim.

Aziz Nesin

11 Temmuz 1983, Ören

Aziz bey,

Büyük dostum;

Mektubunu ve kitapları aldım, Goethe ve Michel Ange'ın mektuplarını; önce kitaplardan başlayayım: Biçim ve dizgiyi beğendim, özellikle kapakları; sade, ciddi ve klasik bir hava içinde, dizinin genel niteliğine de uygun,

(1) Tahsin Saraç çevirisi "Rimbaud'nun Mektupları" onuncu kitap olarak çıktı.

üstelik ve de en önemlisi ucuza sağlanmış bir güzellik; Ahmet Nesin'i ve danışman Aziz Nesin'i kutlarım... Bu genç yaşta Aziz Nesin gibi bir danışman bulabildiği için Ahmet Nesin'i iki kez kutlarım...

Vakıf'a yan gelirler sağlamak düşüncesine evet de, Nutria işine benden hayır, çünkü yaş iş. Ankara'dan ikinci mektubumu sanırım almışsındır; onca formaliteden sonra hele...

Antalya gezine sevindim. Burada da öyle bir şey düzenlenmesini ister misin? bir haftalığına. Villa Lale sahibiyle konuşayım mı? Ama bu kez arkana boş teneke takıp gelmek yok...

Mahkemede aklanmanı gazetelerden okudum, sonra da mektubundan; gerçi geçmiş olsun ama, çok pahalı bir aklanma bu Aziz bey, cezalandırsalardı ne yapacaklardı yani bundan öte; ne de güzel belirtmişsin yargıçlara durumu. Bir dizeyi anımsamadan edemiyeceğim:

Sim ü zer saçmak için devlet-i Buhtunnasr'a
Geldi Bağdat'a fakat badel harab-ül Basra[1]

gibi bir şey, belleğim beni yanıltmıyorsa.

Dört temmuzda sevgilinin gelişi kutlu olsun, türkü deki deyimiyle "hoş gelişler ola" Ayranım olsun da sinek Bağdat'dan gelir; bizim Aziz Nesin'imiz olduktan sonra sevgili Alamanya'dan da gelir yedi iklim dört bucaktan da... Ne ise, her şey afiyet şeker olsun ve dileğim şu ki eylülde yine gelsin...

(1) Buhtunasır devletine gümüş ve altın saçmaya geldiğinde, Bağdat ve Bara harap haldeydi. Vedat Günyol.

Buraya geleli iki hafta oluyor; yalnız geldim; Vildan, Çağatay'ın bitirme sınavlarını bekliyor, bir de boya badana için kaldı Ankara'da. Bugünlerde gelir sanırım. İlk hafta iklime uyumla geçti, habire uyuyordum, şimdi dinlendim biraz, hergün denize giriyor ve de artık çalışabiliyorum. Rimbaud'ları yakında gönderirim artık. Şiir yazma havasına da giriyorum yavaş yavaş.

Sigara konusu bitmiştir benim için sevgili dostum, onun için artık zahmet edip hiç sorma.

Nazar'la görüştüğüne sevindim. Bende bıraktığı izlenim aslında çok olumlu. Gözütok, açıkyürekli, dürüst, uygar biri; herhangi bir sorun olabileceği hiç sanmıyorum aramızda. Ama ben yazıp ne diyeyim; istersen, elin vardığında yada bir görüştüğünüzde, koşullarını bildirsin. Yalnız benim için belirli bir toplu paranın alınmasının zorunlu olduğunu söylemiştim sana, biliyorsun; üniversiteyi bitirip işsizler ordusuna katılan iki çocuk var, üçüncüsü de arkadan geliyor gelecek yıla... Bunların yönlendirilmelerine bir katkı bulmak gerekiyor yine benim için... Kendisiyle konuşmamızda, yapacağımız sözleşmede elbet sen bulunmalısın, lütfen; sensiz sözleşme imzalamam bu konuda. Her türlü yetkiyle şimdiden konuşabilirsin adıma. Bunu benden esirgemezsen sevinirim.

Orhan Asena demokratik bir savaşımın olabileceği düşüncesiyle katılmak istemişti hiç ilgisi olmamış olan siyasal yaşama, vetosunu aldı o da, yani ağzının payını ve boynunun ölçüsünü.

En iyi dileklerim seninle Aziz bey; dostluklar, sevgiler, saygılar yolluyorum en içtenlikle.

Tahsin Saraç

Çatalca, 13 Temmuz 1983

Sevgili Tahsin,

Tanrı dünyayı altı günde yaratıp yedinci gün dinlenmiş ya... Tanrı, tanrıyken yoruluyor, artık anla!

Ben de altı gün, kendi dünyamı yarattım. Bu altı günün beş günü cenneti, şimdiye dek yaşamadığım bir cennette yaşadım beş gün ve altıncı gün de cehennemdi, şimdiye dek yaşamadığım bir cehennem... Ve altı gün bitti. Tanrı olmadığım, insan olduğum için yedinci gün dinlenmeye hakkım yoktu. Altıncı günün akşamı sevgilimi yolcu edip Vakf'a çalışmaya geldim. Vakıf'taki mektuplar arasında senin kartını buldum, sevindim. Daha önce sana, Ören'e hem mektup yazmış, hem de Ahmet'in çıkardığı kitapları göndermiştim. Aldın mı? Ahmet üç kitap çıkardı: Goethe'nin Mektupları, Mikelanj'ın Mektupları, Rilke'nin Mektupları... bunlardan ilk ikisini sana postalamıştım, üçüncüsünü de postalayacağım.

Çok işim var, çok çalışmak zorundayım. Şimdi, ne cennette, ne cehennemdeyim, demek Arafatta... Eylül'de yeniden cennette yaşama olasılığım var!

Kuzum, içkiden ne kötülük gördün de bırakmaya çalışıyorsun? İçki iyidir, dünya ahiret kardeşimiz olsun... İçkinin iyi bişey olduğu şundan da belli ki, göksel din kitapları gerçekten çok büyük insan Peygamber Mehmet Hazretleri yasaklamış... Demek ki, içilecek... Ancaaaak...

Aziz Bey;

Hep bizimle oldun, en iyi duygularımız, dostluklarımız saygılarımız seninle.

Tahsin Saraç-Yüksel Pazarkaya

Sen bu ancakı anlarsın. Sarhoş olunmayacak değil... Tersine sarhoş olunacak. Sarhoş olmadıktan sonra ne diye içkilerin en soylusu olan rakıyı içeyim, öyle değil mi? Sanat, doğal formu estetik ölçüler içinde deforme etmektir. Rakı da, bizim normalitemizi bozar, bilinç formunu deforme eder ve çok iyi yapar. Önemli olan deformasyonun leveli... Epiy bilgiçlik ettim, bugünlük yeter.

Sevgiyle öperim. Elin değerse mektup yaz. İyi dinlenmeni, arada bir, paşa gönlünce rakı içmeni dilerim.

Aziz Nesin

Çatalca, 31 Temmuz 1983

Sevgili Tahsin,

Yücel Hanım'a, bizim Murat için hemen mektup yazmıştım. Bugüne dek yanıt alamadım. Ya bana verdiğin adresinde değil, yazlığa filan gitmiş olmalı; ya postada gecikme oldu; ya postada kargaşa oldu, mektubum eline geçmedi; ya senin yüzüne duramayıp verdiği sözden vazgeçti. Benim aklıma başka olasılık gelmiyor.

Senin evindeki kitaplıktan, Ergun Sav'ın (belki de Atilla Sav'ın) tiyatro eleştirilerini derlediği kitabından "Bişey Yap Met" adlı oyunuma degğin eleştirisi olan sayfayı -sana söleyerek- koparıp almış, işi bitince göndereceğimi söylemiştim. Şimdi işi bitti geri gönderiyorum. Yitirme, kitabın içindeki yerine koyarsın. Seloteyple yapışır.

Bağışının alındısını da gönderiyorum, çok sağol.

Ahmet'in çıkardığı iki kitabı daha postalıyorum. Ahmet çok hızlı çalışıyor. Bende daha çok para olsa, o da daha çok kitap çıkarabilecek.

Nutrialar geldi çoktan. Üç haftadır bizde. Dört dişi, iki

erkek. Yolda gelirken, arabada, dişinin biri kafesten çıkıp iki erkeğin arasında giriyor. Anlaşılan, bu dişi, orospu karakterli. İki erkek, tek dişiyi kıskanıp ölümcül bir kavgaya girişiyorlar. Ve tarihsel cinayet işleniyor. Araba Vakf'a geldiğinde erkek nutrianın biri ağır yaralıydı. Bir saat sonra öldü. Şimdi tek erkek kaldı, elbette yaşayan Kabil nutria. O da ölürse, dişiler bir boka yaramayacak. Bu yüzden o tek erkek nutrianın gözünün içine bakıyoruz. Çiftlikte nutrialar için hemen özel bir yer yaptırmaya başladım. Ama daha bitmedi. Kolay değil.

Her zamanki gibi çok çalışıyorum ama verimli olamadığım, ortaya yapıt çıkaramadığım için kendimden hiç hoşnut değilim ve bu yüzden çok canım sıkılıyor bugünlerde. Giderler pekçok, para yetiştiremiyorum; belki de cansıkıntımın bilinçaltı nedeni budur. Sıcaklar da beni çok kötü etkiliyor.

Bu cuma senin sözlük işini Nazar'la konuşacağım, senin yetkili sözcün olarak.

İyi dinlen. Günlerini iyi geçirmeni, yazın ve denizin tadını çıkarmanı, benim yerime de o güzel kıyıda ve denizde yaşamanı dilerim.

Sevgiyle, dostlukla, içtenlikle... hoşça kal.

Aziz Nesin

13 Ağustos 1982,[1] Ören

Aziz Bey

Sevgili dost, büyük dost;

Mektubunu aldım. Pes doğrusu. Nutria'lar geldi demek

(1) 1983 olmalı. Y.N.

bir şehit vererek bile olsa... Bunca güçlük sıralamışlardı bana hem de dostluk adına... Demek akıllı düşününceye dek deli köprüyü geçiyor. Kutlarım ikinizi de. Ve erkek nutrianın yaşaması için duacı olacağım... Yani ki Habil'e uzun ömürler diliyorum... Ne tuhaf değil mi, hep bu durumlarda kaldık yaşam boyu...

Yücel hanım tatilde olsa gerek, yada postada bir karışıklık olmuştur. Yoksa, yapamıyacağımız şeylere söz vereceklerden değildir. Sen de anımsamalısın kendisini. Roma'da turizm ateşesiydi, arabasıyla bize Romayı ve çevresini gezdirmişti, Tiber kıyısına gitmiştik, ben eğilip elimi suya sokunca pantolonum cart diye sökülmüştü ve sen en alaylıları türünden iyice bir gülmüştün... İşte o kız. Sana ev telefon numarasını yine yazıyorum, belki bir konuşursun (.....). Daire telefonu da (.....). Murat'ın gidişi için geç kalınmamışsa bir telefonla ara dilersen, yada yine bir yaz kendisine.

Şöyle bir durum var Aziz Bey. 1984'te, Collection Internationale Euroeditor'da Türkçe ve Fransızca karşılıklı olarak bir şiir kitabım çıkacak Lüksenburg'ta. Otuz kadar şiir yer alacak, basılmamış olanlarla birlikte. Koleksiyonda kitabın kapağında resmimiz, arkada biyografi. Bir de yazarın şiiri üzerine tanınmış birinin bir yazısı. Bir yada ençok birbuçuk dosya sayfası. Böyle bir yazının senin tarafından yazılmış olmasını istedim ben; bunca işinin arasında yapabilir misin? Burada bir Fransız yazar dostum var, o getirdi zaten bu siparişi, kendisi de o yayınlarda çalışıyor, geçen yıl Madrid'te beraberdik. Ağustos 28'de dönmüş olacak, kendisine çevirisiyle birlikte vermeliyim.

Yetiştirebilir miyim? Yada daha doğrusu önce böyle bir yazıyı yazar mısın? Her konuda olduğu gibi şiir konusunda da yetkini biliyorum... Yerli ve tanınmış bir yazarı olması yeğleniyor bu tanıtıcı önsöz konusunda. Yazamayacaksan lütfen bildir, başka birine başvurmak zorunda kalacağım.

Havalar ve deniz düş-ötesi güzel bu yıl buralarda. Sonu hayırlı gelsin, güzellikler pek uzun ömürlü olmaz da bizde, yine ne pislik çıkar ardından kimbilir diye düşünüp ürküyorum.

Sana sağlık ve mutluluklar diliyor, dostluklar, saygılar sunuyorum.

Eylül'de sevgilin gelsin dilerim, o gelmeden bu yazı da yazılmış olsun...

En yürekten.

Tahsin Saraç

27 Ağustos 1983, Ören

Aziz Bey

Değerli Dostum,

Telgrafını aldım, kitabıma önsözü yazıp göndereceğini bildiren telgrafı. İnceliğine teşekkür ederim. Ama gene tam Aziz Nesin'lik bir iş. Önsöz yerine, Antalya'da yazdığın, Vakıf'ta yazdığın şiirlerin geldi. Şiir dediğin, böyle olur demeye mi getirdin yoksa şaka bir yana, önsöz yetişmedi, konuğum Fransız yazar da 26 Ağustos'ta, yani

(1) Nutrialar için özel su kanalları yapıldı. Daha sonra hepsi dereye kaçtılar. Y.N.

dün, gitti. Önsözü çevirip Paris'e göndereceğim. Zaten kitap 1984 programında yer alıyor; dizinin üçüncü kitabı olacak. Demem şu, sen, önsözü yazdıysan, Ankara'ya gönder artık. Ben 3 Eylül'de Ankara'ya dönüyorum çünkü. Oradan da 16 Eylül'de, izin verirlerse, Sovyetler'e gideceğim, Gürcistan Yazarlar Birliği'nin çağrılısı olarak; onbeş günlüğüne.

Burada çok az çalışabildim, hiç çalışamadım demek için; benim 20 şiiri çevirerek Rimbaud'dan birkaç mektup (Sovyetler'e gitmeden kitabı göndermeye çalışacağım), hepsi aşağı yukarı bu. Gönlümce çalışmayınca da sinirlerim bozuluyor. Evde biraz onarım yaptırmak istediydim. Lumpen ahlâklı zanaatkârlarla işi olmak çok zor; söz verip gelmezler, yapılacak işi beceremezler, bir yerine beş isteyip cebimizdeki parayı kaparlar üstelik. Senin o vakfı nasıl gerçekleştirdiğine daha bir şaşar oldum, verem olmadan nasıl beceriyorsun bu işleri.

Şiirlerini geri gönderiyorum, bu vesileyle de belki önsözü bulup gönderebilirsin Ankara'ya.

En iyi dileklerim seninle. Oralp geldi, daha doğrusu uğradı kızıyla birlikte. Kulağını da epey çınlattık senin.

Dostluklar ve saygılarımla sevgili Aziz Nesin.

Tahsin Saraç

Nişantaşı, 1 Eylül 1983

Çok Sevgili Tahsin

Bir haftadan beri geceli gündüzlü hep senin şiirini

okuyorum. Sonunda bugün istediğin önsöz yazısını yazabildim. Senin için uygun değilse kullanma. Yani kullanmak zorunda değilsin. Kullanmadın diye de darılmam.

Beş şiir kitabını o denli çok okudum ki, aslında senin için çok daha uzun bir yazı yazacağım, eleştirilerle dolu... Çünkü şiirinin çok eleştireceğim ve seninle tartışacağım yerleri var. Aslında bu yazı eleştiri değil, yazılı tartışma olacak. Şimdi bu konuya hiç değinmiyorum. Ama okuduklarımın sıcaklığı sürerken, daha soğumadan şiirin üzerine yazmalıyım. Benim "Okuduğum Kitaplar" adlı bir dosyam var. Okuduğum her kitap ve yazarı için izlenimlerimi, duygularımı, ilişkilerimi, eleştirilerimi yazıp bu dosyaya koyuyorum. Bunları yayımlamayacağım. Senin şiirin için yazdığımı da bu dosyama koyacağım. Belki ölümümden sonra yayımlanır.

Sözlük için Nazar'a söylemedim. Çünkü söylemenin hiç gereği yok. Çok akılsız, beceriksiz danışmanları yüzünden Nazar büyük sıkıntılar içinde. Başkalarına yayma, bana söylediğine göre, bu ay çalışanların aylığını bile veremedi. Ben paramı çok gecikerek almaktayım. Bu durumda sözlükten konuşmanın bir anlamı yok. Bu konuyu biraz erteleyelim. Kaldı ki, daha zamanımız da var. Çünkü TDK'nun çıkardığı sözlük dahaca bitmiş değil.

Ahmet beş kitap çıkardı. Sana ikisini göndermiştim, ama Rilke'nin Mektupları ile Stefan Zweig'ın Mektupları'nı göndermiş miydim, anımsayamıyorum. Gönderme-

dimse yaz bana. Heine'nin Mektupları da bu hafta çıkıyor, şimdi ciltçide. Baudelaire'in Mektupları ise basılmakta ve Joyce'un Mektupları da dizilmekte. Yani Ahmet çok hızlı gidiyor ve senden çeviriyi bekliyoruz.

Niğde'de başka bir tanıdık bularak bizim Vakf'ın çocuğu Murat'ı iki gün önce Niğde'ye gönderdim. Bu hafta sonu dönecek.

İyi dinlenmeni, iyi eğlenmeni dilerim.

Vildan Hanım'a selam ve saygılarımı söyle lütfen. O'nun güzel yemekerini özledim.

Taşkent'e çağrılıyım Eylül sonunda, ama gitmeyeceğim. Dahaca pasportumu vermediler. Gitmeyişim pasport yüzünden değil, verilse de gidemeyeceğim. İşim çok, çalışmam gerekiyor.

Sevgiler, iyilikler ve bütün güzellikler sevgili Tahsin.

Aziz Nesin.

Çatalca, 8 Eylül 1985

Çok Sevgili Tahsin,

27 Ağustos tarihli mektubunu bugün aldım, hemen yanıtlıyorum. İki gözüm, sen de benim gibi Türkiye'de yaşamıyor musun? Ören'den Çatalca'ya mektubun ancak onbeş günde gelebileceğini neden düşünmüyorsun? Çok şaşırdım.

1- Sana o şiirlerimi, senin mektubun gelmeden önce göndermiştim. Senin mektubun çok geç geldi elime. Merak edersin, yada aldırmadığımı sanmayasın diye hemen telgraf çektim sana. Ve telgrafta mektubumu "Bugün aldım" diye yazdım ki, anlayasın gecimleşi,

2– Senin için her zaman ezbere yazı yazabilirim, çünkü seni iyi tanıyorum. Ama kitabının başına böyle ezbere, gelişigüzel bir yazı yazmak istemedim, seni sevdiğimden ve şiirine saygı duyduğumdan. Bir hafta, enaz günde on saat, senin şiirin üzerine çalıştım. Sonra bir yazı yazdım. Yazıyı, 1 Eylül tarihli mektubumla birlikte postaladım.

Sen 27 Ağustos tarihli mektubunda 5 Eylül'de Ankara'ya döneceğini yazıyorsun. Böyle olunca yazı eline geçmemiş olmalı. Ören'e gelen mektubunu Ankara adresine yollarlar mı? 11 Eylül Pazar akşamı sana Ankara'ya telefon edeceğim. Yazı eline geçtiyse ne iyi, geçmediyse, bir daha yazıp göndereceğim.

3– Gürcistan'a gideceğine sevindim. Bana hâlâ pasaportumu vermiyorlar. Eylül sonunda Asya–Afrika Yazarlar Birliği'nin 25. kuruluş yıldönümü toplantısı için Taşkent'e çağrılıyım. Ama gidemeyeceğim. Doğrusu, işlerim öyle çok ki, gitmek de istemiyorum.

4– Rimbaud'nun mektuplarını, ille de Sovyetlere gitmeden yetiştirmek için, eksik mektup çevirme lütfen. Bu kitap bize çok çabuk gerekli ama, elden geldiğince mektuplarının çoğu çevrilmiş olsun. Sana "Rilke'nin Mektupları" ile "Stefan Zweig'in Mektupları"nı da göndermiştim, aldın mı?

5– İş ve para bakımından çok sıkışık durumdayım, çok canım sıkılıyor. Yapı gereçlerine ayda bir zam yapıyorlar. Dayanılır gibi değil.

6– Ahmet askere gidiyor bugün yarın... Şimdi onunla askerlik şubesine gideceğiz, teslim olması için... Onun

yayın işlerini de ben yürüteceğim, benim işlerim az ya... Atlas bile benim kadar yük taşımıyordu. Sevgiyle.

Aziz

14 Eylül 1983, Ankara

Aziz Bey,

Büyük Dostum,

Gerçekten büyüksün, her şeyinle, erdemin, ahlakın, zekan, bilgin ve yüreğinle. Benim yerime bir hanımın bu iltifatları yapmasını isterdin ya...

Geçen hafta perşembe günü Güngör Dilmen buradaydı, içerken söz senden açıldığında "Aziz Nesin, fenomen adam" dedi ve senin için kaldırdık kadehlerimizi, akşam öbür eve gittiğimizde mektubun gelmişti (Ören'e yazdığın) ve okuduk.

Önsöz için çok teşekkür ederim; seni bunca işin arasında bu zahmete koştuğum için özür dilerim. Ama istedim ki, Batı'da çıkacak bir kitabım için doğru dürüst bir şey yazılmış olsun; sen en güzelini yazmışsın, ciddi, özlü ve gerçekten değerlendirici. Dokunduğu her şeyi büyük kılmak senin özelliğin... İyi ki eleştiri ve şiir alanlarına tam el atmamışsın, yoksa orada da kimseye ekmek bırakmayacakmışsın... Güngör ve Asena da çok beğendiler yazını, benimle ilgili olduğu için fazla bir şey söylemeyeceğim, ancak teşekkürlerimi yinelemekle yetineceğim.

Şiirim konusunda seninle tartışmayı elbette isterim ve varım. Yazacaklarını yayımlamasan da tartışalım. Bu özlü yazıyı ve gerçekten düzeyli yazıyı vesilesi belirti-

lerek ilerde burada da yayımlamayı düşünebilir misin?

Gürcistan'a gitme işini ekimin ilk haftasına bıraktım. Yazıyı bana vermekte Sovyet tarafı gecikti, eylül yirmibirine kadar Aeroflot'da yer yok. Ben de bu akşam Ören'e gideyim, dedim, hem biraz daha dinleneyim, hem de Rimbaud'yu rahat rahat bitireyim, üzerine bir incelemeyle birlikte. Ekim başında Ankara'dayım; telefonun da olduğuna göre iş rahat artık, sesini almak kolaylaştı. Ve Rimbaud bitmiş olarak döneceğim.

Ahmet'in askere gitmesine sevindim; iş bir kez başlamış oldu, ardını daha bir rayına korsun sen; çıkan kitaplar gerçekten güzel, bir boşluğu dolduruyor, dilerim satışı da iyi olsun.

Sözlük işini konuşmadığın iyi oldu, kesin bir durum belli olsun hele, çözüm bulunur.

Önsözü Fransızcaya çevirip yolladım; dönüşte bir kopyasını da sana gönderirim.

Özledim demek neyi çözer ki... En yakında çıplak gözle görmek dileğiyle, saygılar, dostluklar yolluyorum sana Aziz Bey, büyük insan, büyük dost.

Tahsin Saraç

11 Ekim 1983,
Ankara Tıp Fakültesi Hastanesi

Aziz Bey

Sevgili dostum, büyük dostum;

3 Ekim günü akşam Ören'den ayrıldık. 4 Ekim sabahı Ankara'daydık. Sağlığım bütün yaz çok iyiydi, özellikle sigara etkeni de ortadan kalktıktan sonra. Akşam otobüs

yolculuğu, taksiden eve valiz taşımanın belki yorgunluğu, sonra hemen bir-iki iş ardında koşuşturmanın etkisi olacak ki (bir de kardeşime sinirlenmenin etkisi özellikle) akşam saat 20.30'da konuşup söyleşmeye gittiğim Yüksel Onaran arkadaşımın evinde bir yürek çarpıntısı başladı. Dakikada 210 çarpan bir yürek: Taşikardi. Ardından bir göğüs ağrısı ki dayanılır gibi değil. Hemen Ankara Tıp Fakültesi'ne. Bu arada telefon ettiğimiz sevgili dostum Profesör Tülay Kunal da sağolsun geldi bizimle hastaneye. Bizzat yönettiği tedaviyle bir saat sonra acı ve çarpıntı dindi, ama ben artık sayrılar evindeyim o günden beri. İyice bir bakıp onarmak istiyorlar. Sanırım daha bir hafta kalacağım burada. Sana önce hiç bildirmeyeyim dedim, ama nasıl olsa geçti tehlike, olay olarak anlatıyorum. Yeni bir enfaktüs değil taşikardi diye başka bir olay, yeni bir arıza yok yani yürekte. Çıkar çıkmaz güzel bir rakı içeceğim örneğin ve her şeyi eskisi gibi yapabileceğim. Zaten şimdiden sayrılarevinde rahat dolaşabilmekteyim. Dinlenme saatleri dışında. Özetle, yorgunluk ve sinirlenmeye bağlı bir olay. Sana biraz da sinirler ne işini biraz azaltasın diye yazıyorum bunları. Oysa kişiyi sinirlendirmek için ne eksik ki her an sevgili toplulumuzda...

Gürcistan'a henüz gitmedim. Çıkış izni aldım Merkez Bankası'ndan, yılbaşında dilediğim an çıkabileceğim, bakalım artık. Oralardan bir isteğin var mı, yaz lütfen.

Rimbaud'yu da çıkınca daktilo edeceğim, bir de güzel bir inceleme yapacağım kısa da olsa, batılı en ileri geçinen yada görünen yazarlardaki o ortak ince puştluğun kendi Hristiyan uygarlıkları dışında her şeyi hiçleyen, horlayan,

insan saygısızlıklarını biraz açımlamak istiyorum bu vesileyle, hatta sayrılar evinde yapmaya çalışacağım bunu, kitaplarımı getirtebilirsem.

Yazarlar Sendikası davasındaki yanıtlarını okudum. Sana yaraşır yanıtlar; gönendim.

"Yine sevgin ve gökçadırı dostluğun
Tutunduğum çiçek sapı
Uçurum kıyısında"

bu dizelerim bir sevgili dost için söylenmişti. Ama senin savunmalardaki yanıtların da toplum için böyle, bu dar geçitli günlerde.

Bilsen seni ne denli özlediğimi! Bu mektup sana varınca, sanırım ve de dilerim, ben de sayrılarevinden çıkmış olacağım. Ve de ilk işim seni aramak olacak sesini almak için, eğer Teşvikiye'deysen o gün.

Özlemle öperim Aziz bey, saygılar, dostluklar yollarım sana Büyük Beyin.

Tahsin Saraç

16 Ekim 1981[1]

Ankara, Tıp Fakültesi Kardioloji Kliniği

Bugün pazar, akşam saat 21'i; sana yazmaktan başka bir şey gelmiyor içimden şu an. Ben de sana yazıyorum işte.

Durumum artık iyiye gidiyor. Taşikardi kendi denetim

(1) Tarihi yanlış yazmış, 83 olacak. Aziz Nesin.

altına alındı, başka bir şeyler de var ama söylemiyor belki doktorlar. Ama her şeye karşın ben kendimi iyi duyumsuyorum. Yalnız kısa sürede yoruluyorum. Burada ilk vartayı atlattıktan sonra canım sıkılmaya başladı. Doktor dostlar sağolsunlar çok büyük ilgi ve yakınlık gösteriyorlar. Güzel tek kişilik bir odadayım. Onun için bir yandan da çalışmaya başladım. Rimbaud üzerine incelemeyi bitirdim ana çizgileriyle. 15-20 yeni mektup daha çevirdim; ilginçlerinden, daha doğrusu puştlukların en ele vericilerinden.

Bir de senin yazdığın önsözü çevirdim Fransızca'ya, çıkınca daktilo edip göndereceğim Paris'e, bir nüsha da sana. Sırası gelmişken söz edeyim: Dün Necati Zekeriya'dan bir mektup aldım. Senin önsözün bir kopyasını da ona göndermiştim okusun diye, bir de çıkacak kitaptan söz ederek. Bu arada senin için çeşitli ve içten övgülü sözler edip senin dostun olmanın mutluluk olduğunu (benim de bu mutlulardan olduğumu) belirtiyor ve de yazıyı yayınlanmak üzere "Çevren" dergisine gönderdiğini söylüyor. Biraz üzüldüm, çünkü kendisine hiç böyle bir şey söylememiştim, üstelik senin iznin alınmadan böyle bir şeyin yapılması aklımın almayacağı bir şey benim. Çevren dergisi biliyorsun üç ayda bir çıkar, yani daha zaman var, istersen hemen yazıp yayınlanmasını engelleyeyim yada çıkmasına izin veriyorsan ne vesileyle yazıldığını belirten bir açıklamayla çıkmasını söyleyeyim. Ören'den sana yazıp bu konuda düşünceni sormuştum, Türkiye'de herhangi bir dergide yayınlanmasını uygun görür müsün diye; ki benim için iyi olur kanısındayım.

Görüyorsun ya bu sayrılarevinde bile böyle şeyler kemirip duruyor içimi, daha doğrusu şu her dikende kanatıp durduğum yüreğimi; en ufak şeyler kurcalayıp duruyor kafamı.

Bu hafta sonuna dek hastanede tutacaklarını sanıyorum beni, kolay kolay bırakmayacaklar. Gürcistan işi de gecikmeye uğruyor böylece, doktorlar geziye izin vermezlerse belli de hiç gitmem bu yıl.

Hastaneden çıkışımın ilk 10-15 günü içinde Rimbaud'yu daktiloya çekip sana göndereceğim. Gecikmeden dolayı bağışla beni lütfen, sen ki neleri bağışlamaya alışmışsın...

En içten, en derin sevgilerimi yolluyorum sana Aziz Bey, en yürekten saygılarımla.

Tahsin Saraç

Çatalca, 24 Ekim 1983

Tahsin'ciğim,

Kızma, diyorlar. Sinirlenme, diyorlar. Kızma, sinirlenme diyenlere daha çok kızıp sinirleniyorum. Bu ülkede yaşayıp da kızıp sinirlenmemek elde mi? Radyo dinleme, TV seyretme, gazete okuma... Eeee? Ya insanlar, ya yollar, ya yapılar? Kızma, sinirlenme demek, yaşama demektir; taş ol, kaya ol, demektir.

Şimdi ben sana, başkalarının beni kızdırıp sinirlendiren sözlerini yineliyorum: Kızma, sinirlenme! Bu saçma sözü, başta hiçbir umarımız olmadığı için söylüyoruz birbirimize.

Ah Tahsin, iyi ki cigarayı bıraktım; çok geç ama olsun, bıraktım ya...

Şu Rimbaud'yu filan tiret allaşkına. Hiç önemli değil. Varsın geciksin, ne çıkar... Dünya yıkılmaz. Dünya, biz yaşadıkça var. Kendini sıkma, zora sokma. Hatta Gürcistan gezisini de ertelesen iyi olur. Ne zaman olsa gidebilirsin Gürcistan'a. Gerekirse bunu ben de sağlayabilirim. Güzel mevsimde değiliz. Aslında Gürcistan güzel yerdir, orda iyi insanlar, dostlar var. Ama bir iyi mevsime bırak bu geziyi. Hekimlerinin yerinde olsam, kesinlikle izin vermem.

11 Ekim tarihli mektubunu aldıktan iki gün sonra, sayrılarevinden çıkmışsın diyerek eve telefon ettim, yanıt yok... Sonra 16 Ekim tarihli mektubunu alınca hastaneden çıkmadığını öğrendim. Adı kötü, sayrılarevi... Ama niçin telesiyorsun çıkmak için? Bugüne dek çıkmadınsa, bence, kalabildiğince kal... Ben Moskova'da bir ay kaldım sayrılarevinde, hem dinlendim, hem şiirler yazdım; orda güzel şiirler yazdığımı sanıyorum.

Seni görmek istiyorum; hem gözümde, hem burnumda tütüyorsun. Ama ben gelince ya sen Gürcistan'a gitmiş olursan? Vakıf'tan Nişantaşı'na gittiğimde ilk işim sana telefon etmek olacak. Kasım'ın ikinci yarısında Ankara'daysan, kesinlikle geleceğim.

Çok rica ederim, kendini Rimbaud'yla yorma.

Kitabın için yazdığım önsöz senindir; nasıl istersen, nerde istersen orda kullan, tepe tepe kullan. Elbet, bu yazının başına hangi nedenle yazılmış olduğu da konulmalı. Yoksa yazı havada kalır. Gerçeği söylüyorum, aslında sen çok daha değerli yazılara layıksın, ama gücüm oncasına yetti; içten söylüyorum bunu. Varsın çıksın Çevren'de de, burda başka dergide de.

Kızma, diyorlar. Nasıl kızmazsın? Kızmayayım, sinirlenmeyeyim diye Vakf'a kapanıyorum. Burda da rahat yok. Bak bir hafta içinde neler oldu:

1- Yuvanın kapısını gece kapamayı unuttuklarından bir gece içinde oniki tavşanı köpeklere yedirdiler. Bırak parasını, çok seviyordum onları.

2- Yağlı boyalı duvara her ne çarpmışlarsa, duvarın sıvası döküldü.

3- Seyretsinler diye TV al[illegible]ım onlara. Bozdular.

4- Üç koltuğu kırdılar

5- Dört kapının anahtarını yitirdiler.

6- Veee, en önemlisi: Biliyorsun, Çekoslovakya'dan üç kristal vazo almıştım. Bunlardan biri armağandı, Yazarlar Birliği Başkanı vermişti. İkisini, kitabımın telif hakkıyla almıştım. O zamanki parayla aşağı yukarı herbiri 150 bin liraydı. Bugünkü parayla belki 300 bin lira... Hatta bu iki vazoyu bizim Bükreş elçiliği müsteşarına getirtmiştim, iki yıl sonra elime geçmişti. İşçi kadın bu vazoyu merdivere düşürüp paramparça etti.

İşte bir haftada bunlar... Ölünce ben, beş yıl sonra burda tek tuğla bırakmazlar.

Bu pazar Fahir İz geldi. Yedik içtik. Öğleden sonra iki saat uyudu. Memnun kaldı. Biliyorsun, iki kez infarkt geçirmişti. Ben Fahir İz'i severim.

1984'de şiir kitabı çıkaracağım. Kitaba alacağım şiirleri seçtim. Ancak ikircimli olduklarım var; kitaba alayım mı, almayayım mı?

Sana, özellikle oyun için geçerli, ama kitaplara

geçmemiş bir yazın kuralı söyliyeyim: "Bir yapıtı yazarken, içine en küçük kuşku düşen yada ikircimli olduğun yeri, hemen atacaksın." Evet ama, yine de her zaman bu kurala uyamıyorum. Evet, kendime insafsızım ama, yeterince değil. Kitabıma almakta ikircimli olduğum şiirleri sana göndereceğim; sen karar ver, ama hiç insaflı olmadan... Gönderdiklerimin hiçbirini de kitaba almayabiliriz. Çünkü yeterince bir kitaplık şiir var.

2-10 Ekim arası sevgilimle birlikteydik. İşte insan soyunun en şaşılası yanı bu: Sen o günlerde sayrılarevindesin, ben senden habersiz şiir yazıyormuşum. Mektubunu alıp sayrıldığını öğrenince, o geçmiş on günün suçluluğunu duyumsadım. 10 Ekim günü uçakla gitti. Yılda ancak iki-üç kez buluşmayla yetinemiyor ve hırçınlaşıyorum. Ama kopamıyorum da... Oysa kopmam da gerekiyor. Çünkü acı çekiyorum, üstelik çektiriyorum da... Aramızda aşılamaz ve açıklanamaz engeller var. Belki de bu engeller sevi yalımları körüklüyor.

Hemen söyliyeyim ki, yeni bir tutkunluğun içine düştüm. Sakın beni gelgeç duygulu sanma. Ne yapabilirim, koşullar böyle geliyor. Ben hep vazgeçilmez diye başlıyorum.

İşte böyle sevgili Tahsin...

Ankara'ya gelişimde bu kez uzun kalacağım. Türkiye'de aydın olmanın sorumunu son üç yıldan beri her zamankinden daha çok ve ağır biçimde duyumsamaktayım. Alçaklıklar karşısında susmak, hiçbişey yapmamak yada yapılacak bişey olmadığına inanmak, kendini buna

inandırmak, yapılabilecek kötülüklerin en kötüsü... Her koşulda yapılacak iş vardır. Biz de bişeyler yapmak zorundayız.

Sevgiyle, dostlukla, içtenlikle...

Ankara'ya geldiğimde güzel bir içelim ki nasıl hem de...

Aziz Nesin

Çatalca, 25 Ekim 1983

Sevgili Tahsin,

Niçin sana bu. şiirleri gönderiyorum? Yaşamımdaki tek şiir kitabını çıkaracağım. Bundan sonra başka bir şiir kitabı çıkarmaya artık zamanım olmaz. Yani, şurda burda kalan şiirlerimi derleyip toparlayıp yeni bir şiir kitabı daha çıkaramam. Buyüzden, kitaplık değeri olan ne kadar şiirim varsa, hepsinin "Sondan Başa" adlı bu şiir kitabıma girmesini istiyorum. Ancak, kitaplık değerde şiir nedir? Kimi şiirlerim için hiç kuşkum yok. Onları kitabıma aldım. Ama kimilerini kitaba alıp almamakta ikircimliyim. İşte bu şiirlerimi sana gönderiyorum. İçinde beğendiklerin varsa kitabıma alayım, yoksa hiçbirini de almayabilirim.

Mektubunu bekliyorum.

Dostlukla

Aziz Nesin

Bu şiirleri sonra bana gönder.

28 Ekim 1983, Ankara

Aziz Bey,

Büyük Dost,

Mektubunu aldım, inan kan dolaşımım düzenlendi içindeki sevecenlikten; sağol.

25 Ekim'de sayrılarevinden çıktım, şimdi evde dinleniyorum, arasıra sokağa çıkıp şöyle bir dolaşıyor, hava alıyorum. Bu kez de ölümü atlattık, daha doğrusu erteledik...

Durumum iyi, ama gerçekten iyi. Seni buraya en erinden bekliyorum. Gel de şöyle bir güzel rakı içelim ve de enine boyuna bir güzel söyleşelim.

Güngör Dilmen'ler üç günden beri burdalar biz de, yarın gidiyorlar. Yazı için verdiğin yayın iznine teşekkür ederim. Ne vesileyle yazıldığını belirten birkaç satırla birlikte Güngör Dilmen'e verdim, Milliyet Sanat'ta yayınlansın diye. Baskı sayısı en çok olan o, daha geniş bir okur kitlesine duyulmuş olur.

Rimbaud'yu getiremiyorum, çünkü bitti. Yalnız bir bölümünün daktiloya çekilmesi kaldı, o da birkaç günlük iş, sen geldiğinde belki alıp götürürsün.

Gürcistan'a gitme işini biraz erteliyorum, doktorlar gitmemde bir sakınca görmüyorlar ama bir süre ertelemenin iyi olduğunu söylüyorlar.

Vakıf'taki hasarlara inan senden çok üzüldüm, sanki yıkıcılık için, kırıp dökmek için gelmişiz şu yeryüzüne ulusça. Bu eğitimsizlikle, daha doğrusu bu yanlış yoğrulmuşlukla hep canımıza yada malımıza zarar verip dökeceğiz. Vakıf konusunda kaygılanma, senden sonra

yaşayacak çok şeyin gibi o da yaşayacak.

En içten saygılarım sana Aziz bey, en yürekten sevgi ve dostluklarım.

Tahsin Saraç

P.S.

Kasımın üçünde burada olursan bir kokteyle birlikte gideriz dilersen...

31 Ekim 1983

Aziz bey

Aziz Dostum;

Dün sana bir mektup atmıştım. Ardından Serpil telefon etti, senin ayın ikisinde Nişantaşı'na geleceğini söyledi; iki kasımda sana telefon edeceğim hiç olmazsa sesini almak için. Ardından da hemen Ankara'ya gel, şöyle namusuyla bir rakı içelim yürek yüreğe.

Kendimi toparlamaya başladım, bu kez çok dikkatliyim, şakası yok. Bereket bu aritim enfarktüse çevirmemiş, ama yine de bir yıkıntısı vardır belli belirsiz; onun için dikkat ediyorum.

Gönderdiğin şiirlerin hepsini kitabına al bence; senin türünde sevdim onları, en çok da BİR AH ÇEKSEM'i. Dağlar yıkılmasın diye ah çekmemek, kendimi yıkıp dünyayı yıkmamak işte tüm sorun burada, bu noktaya varmış olmada.

Senin önsözü, belirtici bir kısa açıklamayla birlikte, beş günden beri bizde olan Güngör Dilmen'e verdim, Milliyet Sanat'a iletilmek üzere. Daha yaygın bir okuyucu kitlesi var çünkü.

Özlemle, dostlukla, saygıyla Aziz bey, Kal tüm iyiliklerle.

Tahsin Saraç

P.S.

Şiirlerini tutuyorum, sen geldiğinde vereceğim sana onları.

Pazar, 6 Kasım 1983, Ankara

Aziz bey,

Sevgili Dostum,

Nekahat dönemini evde pek uysal ve uslu geçiriyorum. Arasıra küçük yürüyüşler yapıyorum. Cuma günü kontrol için gittiğim doktora, elektro iyi, her şey iskisi gibi; bu arada geziye çıkabileceğim de söylendi, bunun üzerine Gürcistan'a gitmeye karar verdim, 11 kasım cuma günü gidip 25 kasım cumaya döneceğim, dinlenme işinin ikinci bölümünü de orada tamamlamış olacağım. Bu nedenle, bu sabah Oralp'e telefon edip durumu bildirdim, Ankara'ya gelişinizi ona göre ayarlayın diye. Sizi salı günü görüp iletecek durumu. Bu arada mektubum da varmış olur ya...

Yazının Fransızcasının bir kopyasını da sana gönderiyorum, Türkçesi ile birlikte öbür kopyasını Paris'e gönderdim, hayırlısı artık.

Dönüşte görüşmek üzere allahaısmarladık şimdilik.

Dostluk ve saygılarımla Aziz bey, güzel insan.

Tahin Saraç

3 Aralık 1983, Ankara
Saat 21.30

Aziz Bey,

Çok sevgili Aziz bey;

Sayrılığını öğrendiğimde dönüşümün ertesi günüydü, ilk anda korkunç üzüldüm, ama sonra, bir içe doğuşla, senin bunu atlatacağına gerçekten inanarak ilk yattığın sayrılarevine o telgrafı çektim, umarım eline geçmiştir; okurken yorulursun diye sana mektup yazmadım; ama bu akşam telefonda sesini alınca yorulmayacağına inanarak, kısa da olsa şu birkaç satırı yazıyorum.

Oralp'ten durumu öğrendim telefonla. Vericilikte artık Musset'nin pelikanına benzer oldun, yavrularını beslemek için son olarak ciğerini sunan pelikanına... Senin özgeciliğin bilgelik sınırlarını da aşıyor artık, gerçi seni sen yapan biraz da bu ama, yaş denen şey de var sözlüklerde, onun kimi gerekleri de var, bu denli yorulmak olur mu?.. Vermek, sevdiklerine eliyle sunmak, sunulan şey yürek oluyor o an, ama yine de karşı geliyorum söz konusu Aziz Nesin olunca bu güzelliğe de...

Moskova'da gidişte ve gelişte olmak üzere iki gün kaldım, gerisini Gürcistan'da geçirdim gezimin. Sen sayrılarevinden çıkınca gelip göreceğim, o zaman anlatırım ayrıntılarıyla; Vera, Svetlana ve Nataşa'yı gördüm, sofranızın hemen hemen tek konusuydun... Gürcistan'da da öyle, görüştüğüm tüm yazar ve bilim adamları hep senden söz ediyordu. Ne mutlu sana... Kitapların da çıkar çıkmaz hemen bitiyormuş Gürcistan'da...

Svetlena ve Nataşa'dan sana mektupları da koyuyorum bu zarfa. Yorulmadan yavaş yavaş oku. Vera Afganistan'a gitti, telefon etti Tiflis'e dönüşte görüşemeyeceğimizden, sana çok selamlar bıraktı. Nataşa sana bir de sevdiğin isli balık bıraktı; bende, çıkınca getireceğim sana, afiyetle yersin, içkisi de benden...

Seni yormamak için burada kesiyorum. İyi yüreklerin tüm yakarıları senin sağlığın için olsun.

Tahsin Saraç

10 Ocak 1984, Ankara

Aziz Bey,

Sevgili Dost, büyük dost,

Telefonla konuşma bir yerde mektup yazma işini gereksiz kılıyor; ama yine de sevilen bir kişinin sesini almak güzel bir şey, yani ki telefonla konuşmak iyi, özellikle bu günlerde seninle...

Nesin Yıllığı için dış basında yayımlanan şiirlerimle ilgili kısa notu gönderiyorum, sana karşı bile olsa kanıtlarıyla birlikte... Basına da duyuracağım bu vesileyle, ihmal ediyor ve hatta aldırmıyordum şimdiye dek, hele son yıllarda senin bu konudaki kanını paylaştıktan sonra; neyse duyurulmuş olsun yine de böylece, her şeyimizin sıfıra indirgendiği bir dönemde tatlı bir oyalanma olsun...

Ankara'da havalar inanılmayacak kadar temiz ve güzel şu birkaç gündür; herkes ve herkeslerin ilk sorduğu

Aziz bey nasıl, ne zaman gelecek Ankara'ya? Yanıtı sen ver artık en kısa sürede.

Rimbaud'yu daktilo etmeye başladım, yakında alırsın, ama yayınını dilediğin zaman yap ve hatta sen uğraşma bu işlerle bir ara, lütfen dinlen; aptallıklarla alay edilir ve doğrudur da ve de onun için gülmece yazarı olunur, ama sayrılıklarla alay edilemez, onları savmanın yolu kurallarına saygı gösterip kalmalarını gerekli kılacak bütün nedenleri ve gerekçeleri ortadan kaldırmaktır... İmam nasihatı gibi bir şey oldu ama bağışla. Direnmenin erdemine sende inanıyorum. Direne direne sonunda gerçekten güzel şiirler de yazdın; sevi olmasa, sevinin kan tutuşturan o kamçısı olmasa zor yazardın ya... Şimdi bu işi sürdürebilirsin, helal olsun.

Ve de kitap yakında çıksın...

En özlemle. Dostlukla, saygıyla, sevgiyle Aziz bey.

Tahsin Saraç

P.S.

15 Nisan 1983'de Cumhuriyet gazetesinde çıkan "Nouvelle Europe" Tahsin Saraç'a yer verdi yazısının belirttiği incelemenin tam metni ilişikteki Türkiye Yazıları 983 sayı 73-74 de çıktı. Uygun görürsen yıllığa alabilirsin; o zaman da sevinirim.

16 Nisan 1984

Aziz Bey;

Hoş geldin.

İş aceleye geldiğinden buzdolabı pek zengin değil.

Olanla idare et, yada daha doğrusu kendi göbeğini kendin kes.

Sana zahmet olmasın diye ve gelince hemen yatıp dinlenesin diye yatağı yaptım, hazır bıraktım.(1)

26 perşembeye burada olacağım sanırım, Tinen'dan Bükreş üzerinden uçak var. Görüşmek üzere.

Sevgi, saygı, dostluk.

Tahsin Saraç

29 Mayıs 984

Aziz Bey;

Hoşgeldin.

Son gün hem sovuşturmaya gittim, hem de her şeyi son anda toparlamaya çalıştım, o nedenle buzdolabı pek boş. Artık ne bulursan, konserve falan, lütfen idare et ve bağışla.

İstanbul'da Güngör ve Erciş'te kalacağım belki (daha doğrusu büyük olasılıkla), o nedenle, anahtarı belki Hadi beyden almam.(2) İstanbul'da hayli koşturacak gibiyim işler ardında... Sana telefon ederim imza yerine. Görüşemezsek allaha ısmarladık. Dostluk, saygı.

Tahsin

(1) Aziz Nesin, Ankara'ya gittiğinde Tahsin Saraç'ın çalışma evinde kalırdı. Y.N.

(2) Akademi Kitabevi'nin sahibi Hadi Olca. Hadi Olca'yla, Teşvikiye'de, Düşün Yayınevi ve Akademi Kitabevi olarak ortak, büyük bir yer kiralamıştık. Aziz Nesin'in orda, Vakıf'tan İstanbul'a geldiği zamanlar kaldığı bir odası vardı. Y. N.

2 Temmuz 1984, Ören

Aziz Bey;

Mektubunu birkaç gün önce yanıtlamıştım. Her olasılığa karşı yineliyorum: 12 Ağustos akşamı Ankara'da olacağım, 13 Ağustos'tan itibaren de bekliyorum seni özlemle. Şimdi Oralp'e de yazdım İzmit'deki adresine, onu da çağırdım bende kalsın diye. Ben yalnız olarak dönüyorum, Vildan Ören'de kalıyor. Biz Oralp'le Güniz sokakta kalırız, sen yine kendi krallığında!..

Geçen mektupta senden olmayacak şeyler istemiştim, imam evinden aş yani!.. Ama ciddi yanı vardı özellikle siyah havyar istemenin. Güzel bir taze solukla(!) süslemek içindi bir mutluluk anını, dönüşümde; başkalarıyla, hatta seninle bile yemek için değil... Eh siyah havyar da bulunsa bulunsa Aziz Nesin'de bulunur ancak, Vakıf'ın kırkanbarında.

Rimbaud'dan epeyce yeni mektup çevirdim isteğin üzerine. Geldiğinde artık kitabı veririm götürürsün.

Oralp'i görürsen lütfen söyle kendisine durumu, birlikte olalım.

"Sondan Başa"yı bir kez daha okudum. Çoğunu sevdim, birçok güzel dizeler var, bilgece söyleyişler. Bundan önceki mektubumda yansıttığım kanun saklı kalmak koşuluyla, özellikle "Ağır Çekim, Aşk Üzre, Sen Söylemesen Biliyorum, Son İstek, Kutsal Şölen, Boşuna, Bir Ah Çeksem, Acının Duvarı Aşılınca, Soğuk, Ölüme On Kala" şiir olarak güzel. Kutlarım; adı ünlü ozana çıkmış kimi uyduruklarınkinden çok daha güzel, inan.

Dostluklar, saygılar, sevgiler sana Aziz bey, iyi insan.

Tahsin Saraç

Nesin Vakfı
P.K.5-Çatalca, Istanbul
15 Temmuz 1984

Sevgili Tahsin,

Yıllığı ve Sondan Başa'yı ve Düşün Yayınevi'nin yeni çıkardığı kitapları postalamıştım. Umarım, almışsındır. Düşün Yayınevi'nin sende olmayan kitapları varsa bildir, göndereyim.

Ankara'daki duruşma için 13 yada 14 Ağustos tarihinde Ankara'da olacağım. Sanırım, sen de Ankara'da olacaksın o tarihte. Ankara'da olmayacaksan bana önceden bildir ki, kendime otelde yer ayırtayım.

Rimbaud'yu beklemekteyim.

Çok canım sıkılıyor, anlatamam... Korkunç çalışıyorum; başka hiçbir kurtuluşum yok. Son zamanlarda, aleyhimize açılan dava da olmasa, güzel hiçbişey olmuyor gibi...

Sevgiyle.

Vildan Hanım'a saygılarımı ilet lütfen.

Haaa, bir güzel şey daha oldu açılan davadan başka, Oktay Akbal'ın benim şiir kitabımı kötüleyen yazısı. Kitabı O'na Adam Yayınları göndermiş. Ya bir de övseydi şiirlerimi, benim düşeceğim durumu düşünebiliyor musun?

Hoşçakal.

Aziz Nesin

Ben açtığım için zarf yırtıldı.

23 Temmuz 984, Ören

Aziz Bey;

Büyük Dostum;

15 Temmuz 1984 günlü mektubunda yıllığı ve Sondan Başa şiir kitabını aldım, Düşün Yayınevi'nin son kitaplarını almadım. DüşünYayınevi'nin ilk 6 kitabı var bende, gerisi yok. Ankara'ya geldiğinde onları da kendinle getirirsen iyi olur; bir de güzel bir avcı votkası şöyle bir utak siyah havyarla... ne ise "ağanın eli tutulmaz" derler özellikle bu konuda benim için... Öbür tükenmez kalem tükendiği için kalem değiştirdim, bağışla. 12 Temmuz'da Ankara'da olacağım. 13 Temmuzda Ankara'da olursan daha iyi olur, konuşuruz. Ve belki de Hüsnü beylerde 13 Ağustos akşamı bir toplanırız konuşmak için genel noktaları. Sorun, sorun çıkarmak olmadığına, üzüm yemek oluyor bağcı döğmek olmadığına göre senin de bulunacağın bir sohbet toplantısına gerek var sanırım, gereksiz ayrıntılara yada retorik gösterisine kaçmak istiyenleri dizginlemek için... Sen 13 Ağustos'ta Ankara'da ol, o küçük evimden daha çok yüreğimin taşdamarında yer almak için... Özledim seni inan.

Şiirlerini okudum ve de sevdim, benim türüm olmadığı halde. Ama daha önce de söylemiştim sana, çok güzel Sonet'ler yazmış bir Shekespear, müstakbel kayınpederinde rahat etmek ve dolayısiyle sevgilisini yitirmek pahasına güzel sayılabilecek şiirler yazmış bir Voltaire nasıl ozan olarak anılmazlarsa, büyük düzyazı ustası Aziz Nesin de ozan olarak anılmayacak (kıskanmıyorum; ozan kıskançlığı deme!..). Ama senin gibi bir yazı

ustasının, ölümsüzlüğünü yaşarken tatmış bir ustanın, her şeyi deneme hakkı var, bu nedenle çok iyi ettin hepsini bir arada yayımlamakla şiirlerinin.

Oktay Akbal'ın, şiirlerini kötüleme yazısına gelince, o da iyi etmiş safrasını kusmak için, içinde keleplenmiş kıskançlığını dışa vurmak için elverişli bir fersah bulduğunu sanarak. O sığ aklı, o doğulu kurnazlığı, Türkiye'nin bu ayrılık ortamında, bu ucuzluklar döneminde onu bir varlık sandırmış kendisine ve de kendisi gibi (...)(1) sevmedim yaşamım boyu o ilkokul başöğretmeni öğütcüsünün, o işporta kültür duyarlıkçısının. Hep yüzeysel pırıltılar olmuştur doruk noktaları o tür yazarların, hiçbir şeyin derinliğine, özüne varmaya elvermez ne usları, ne zekâları, ne de duyarlılıkları... Bir anıma döndüm bu vesileyle. 956 yıllarındaydı; Kuleli'de öğretmen olarak yapıyordum yedeksubaylığımı. Ara ara Dağlarca'yla, Oktay Akbal'la buluşurduk. Yine bir gün birlikte içmiş-tik. Gece Beyoğlu'nu arşınlıyorduk; içkili anlarında Dağlarca'nın şiirli numaraları vardır. Onlardan birini yapıyordu yine. O bir dize söylüyor, ben bir dize söylüyordum, böylece ikili bir şiir yazmış oluyorduk!.. Bir ara Dağlarca Akbal'a sen de bir dize söyleyeceksin diye diretti. Oktay hiç şiir yazmadığını, tek dize söyleyemeyeceğini belirtti, hatta bir ara kaçmaya yeltendi. Ama Dağlarca yakaladı onu ve ısrar edince o da uyduruk bir şey söyledi. Dağlarca durdu durdu "bu kadar saçma bir şeyi nasıl buldun, senin hücrene gerçekten hiç şiir işlenmemiş" dedi... Ve işte bu Oktay Akbal senin şiirlerin için

(1) Mektubun orijinali yok. Fotokopiden dolayı bu satır okunmuyor. Y.N.

yazıyor kötüleme yazısını... Onun için sevinmekte haklısın sevgili Aziz Nesin...

Ama bunların "sen beni öv ben seni" yatırımcılıkları ahbap bankacılıkları iyidir. Hep tiksindim yaşamım boyu bu kulis köstebeklerinden, yazının bu lağım farelerinden. Bu nedenle de hiçbir topluluk içinde yer almadım bu türden.

Cemal Süreya, Dağlarca ile bir ara "Yanarca" diye bir dergi çıkarmayı düşünmüştük. Orada dergide yazacakların saptanmasında Cemal Süreya'nın, şu yazarı şuna düşürmek için yaptığı satranç numaralarını görmüştüm de, ilk kez şiirde kulisçilik diye bir şey olabileceğini görmüş, tiksinmiştim. Ve de iyi ki o dergi çıkarılmadı o zaman...

Bak işte Aziz bey, nereden nereye sabahın saat altısında Ören'de mektup yazmaya koyulursa insan mektup da böyle uzun olur, değil mi? Okumak zahmeti de senin sırtına binmiş olur; yorduğum için bağışla.

Rimbaud'yu Ankara'da daktilo ettim. Buraya getirdim, dipnotlarını yazmak, yaşamöyküsünü saptamak ve bir de yeni mektuplar (senin isteğin üzerine) çevirmek üzere. Ankara'ya bu gelişinde kendinde götürürsün artık.

Ören'e gerçekten bir yorgunluk yığını olarak geldim. Ama doğayı, denizi ve bitki örtüsünü görmekle dinlenmeye başladım bile.

Ankara'da 13 Ağustos'ta buluşmak üzere, dostlukla, saygıyla, sevgiyle.

Tahsin Saraç

8 Eylül 1984, Ankara

Aziz Bey;

Sevgili Dostum;

Rimbaud'nun mektupları sonunda bitti, daktiloya çektim, önsözünü yazdım. İyi bir şey oldu sanırım.

Söylediğim gibi bu kitabın telif hakkını Nesin Vakfı'na bırakıyorum, işlemi neyse sen yaparsın onun katkı sayılabilirse...

Bu kez parasıyla yeni bir çeviri de yapabilirim mektup yada anılardan. Hangisini yaptırmak istersen kendinle getir kitabı, Ahmet'in orada vardı kimileri. Baudelaire, Hugo, Gide vb. olabilir. Yada geldiğinde konuşalım bu konuyu.

Yalnız kitabın son düzeltmelerini mutlak görmek, basılayı kendim vermek isterim; olası mı? Dizgi yanlışları çok sinirimi bozuyor.(1)

Sinirden söz açılmışken, bugünlerde sinirlerimin çok bozuk olduğunu söyleyeyim. Nedensiz bir ??? İçim her şeye bulutlu. Bir de bayramımız bugün, hem de üçüncü günü. Şu kurban bayramları ne zaman kurbansız (!) olacak.

Özledim, gel de biraz söyleşelim.

En iyi duygularımla, saygıyla, dostlukla.

Tahsin Saraç

(1) Düzeltmeleri yapmak için Ankara'ya gittim ve karşılıklı okuma yaptık. Y.N.

Ankara, 8 Ekim 1984

Aziz Bey,

Büyük Dostum,

"Söyle nereye gidem

Bu sevdalı baş ile" havalarındasın, türküdeki gibi. Ne iyi! Kafka'nın ailesine mektupları ile Freud'u aldım. Sağ ol.

Bu arada hemen isteyeyim unutmadan. Bükreş Türkoloji Fakültesi'nde doçent Agiemin Baubek diye bir arkadaşım var, sen de tanırsın, Nevzat Yusuf'un arkadaşı, bizim Tatar Türkler'inden. Onu kızıyla gelecek yıl Türkiye'ye çağırmak istiyorum; çıkabilmeleri için formalite gereği bir çağrı kâğıdı göndermek gerek. Seninle konuşmuştuk, sen de böyle bir çağrı yapmışsın, onon fotokopisini gecikmeden gönderirsen iyi olur, ben de tamamlayıp göndereyim adama, ayıp olmasın, söz verdim çünkü.

ADAM Yayınevi'nden para geldi, Ekin A.Ş.ye yatırabileceğim böylece bir hisselik parayı... Yazılı olarak da umudunu kırmış olmayayım ama batmaya yargılı olduğunu önseziyorum. Bedava konferansa gitmeyen insanlar para vererek mi konferans izlemeye gidecek?.. Ama şu düşlem de olmasa, hele defineci düşlemi olmasa geometrik bir düzende ilerleyebilir mi hiç toplum?.. Ve de her şeye karşın, bir batkı horonu tepmeye değer güzel insanlarla, değil mi?

Rilke–Pasternak–Tsvetaieva üçlü yazışması çok ilginç, Exupéry'nin anasına mektupları da; ikisini de çevireceğim, keyf için...

Sağlığını, günlük yaşamını yaz Vakıf'taki, kaygıda bırakma. Ben bu ara on gün rezil bir grip geçirdim, bir hafta yatağa çivilendim, şimdi iyiyim.

En iyi dileklerimle, sevgi–saygı ve dostluklar gönderiyorum sana, sevgili Aziz Nesin.

Tahsin Saraç

9 Ekim 1984

Aziz Bey;
Başarı dileklerim ve dostluklarımla
Tahsin Saraç
P.S. Çağrı örneğini lütfen göndermeyi unutma.

Çatalca, 18 Ekim 1984

Tahsin'ciğim,

Yanıt vermekte ve istediğin belgeyi göndermekte geciktiğim için bağışla. Çünkü, belge Vakıf'taydı ve ben Vakf'a dün akşam geldim. Bundan başka başımda çok dert var. Her zaman çok ama, bu kez her zamankinden de çok. Düşün Yayınevinin basımevi, kâğıt, ciltçi parası, çevirmenlerin ödenecek paraları...

Benim sıkıntım, bütün bu saydıklarımdan değil. Ahmet içiyor ki nasıl... Ya alkolik oldu ya olacak. Bana kalırsa çoktan olmuş. İşte beni mahveden de bu. Üstelik askerlikten de kaçmakta.

İki yıl önce içip içip yuvarlanmış, hastaneye kaldırılmış, konuşma merkezi tutulmuş ve tam bir ay hiç konuşamamıştı. Böyle bir adam hâlâ ve hep içiyor.

Aile ve çoluk çocuk derdinden çekmediğim kalmadı.

Bu yazdıklarım, duyduğum boşalma gereksinmesinden ileri geliyor. Daha yazmadığım, yazamadığım ne dertler var başımda... Neyse, Ateş gittikçe düzeliyor. Çok değişti. Hep böyle giderse ne iyi...

Kusura kalma, kafanı şişirdim. Kimselere anlatamıyorum da, patlayacak gibi oluyorum ve böyle zamanlarda veriyorum kendimi çalışmaya, yazmaya, deliler gibi çalışıyorum.

Fiyat artışlarından ötürü Vakf'ın giderleri de korkunç arttı. Vakıf'ta yedi çocuk var. En büyüğü lise son sınıfta. Üniversite sınavları için Istanbul'a özel bir kursa gidip geliyor. Çocukların en küçük olan kız, ilkokul beşte. Hepsini de çok seviyorum, iyi çocuklar, güzel çocuklar... En büyük zenginlerin çocukları kadar güzel giyiniyorlar okula giderlerken; giysileri, çantaları, her şeyleri en iyisinden. Ben, bir canla para makinesi gibi para yetiştirmek zorundayım. Bundan bir yakınmam yok, yeter ki kazandığım paralar yararlı olsun, bir işe yarasın, havaya savrulmasın.

Senin karamsarlığından bıktım usandım Tahsin. Doğrusu, ben de iyimser değilimdir ama, gerçekçi olmaya çalışırım. Sen hep karamsarsın... Ekin A.Ş. için söylediklerine hiç katılmıyorum. Ama senin gibi ortaklar omuz vermezlerse, çalışmazlarsa elbet batar. Hiç inatçı değilsin. Türkiye'de ilerici aydınlar gettolar içinde kaldı ve bu gettoların sınırlarını da günden güne daraltıyorlar. Boğulmaktayız, boğuluyoruz. Sen de bunu duyumsayanlardan birisin. Peki, ne yapacağız? Direnmeyecek miyiz? Aydın

kişiliğimizi savunmayacak mıyız? Gericilere teslim mi olacağız? İşte gerek aydınlar dilekçesi, gerek bu Ekin A.Ş. direnmelerdendir, soluk almamız, yaşamamız içindir. Elbet yetmez, ama şimdilik elimizden gelen bu... Bilesin ki, senin daha baştan karamsarlığına müthiş canım sıkılıyor ve sana hiç yakıştıramıyorum. Kaya gibi olmak zorundayız; bizim yazgımız kaya gibi yaşamak, kaya gibi ölmek, çözülmeden, dağılmadan, parçalanmadan... Bizi sert ve güçlü ve dayanıklı ve dirençli olmaya gerici yönetimler zorluyor. Aydınlar Dilekçesi için de iyimser değildin. "Beşon seçkin imzalasın!" deyip duruyordun. Gördün ki, umduğumuzun üstünde başarı kazandık. Çok rica ederim, EKİN AŞ'yi destekle, ona sırt ver. Bu, görevimiz ve borcumuzdur. Başaramazsak, suç başkasının değil, bizimdir, hepimizindir. Türk aydınının kendini savunacak kaleleri kalmadı, hepsini yıktılar. Aydın kişiliğimizi korumak için kendimize küçük kaleler kurmamız gerekiyor. Yıllarca TYS Başkanlığı yapmamın, zamanımı harcamamın bir nedeni de işte buydu.

Bunca derdimin arasında beni bir de Tahsin Saraç'la uğraşmak zorunda bırakma. Senden yüreklilik ve güç almak istiyorum; yoksa umutsuzluk değil... Sevgiyle özlemle.

Aziz

30 Ekim 1984, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum,

18 Ekim tarihli mektubunu aldım. Karşılaştığın

sıkıntılara üzüldüm; kişinin dışında olan, dünyasında yer almayan kavramlardan gelen bu tür sıkıntıların ne denli içkemirici olduğunu çok iyi bilirim, (.....) İlknur'a geçmiş olsun yine de. (.....) Napalım, kimilerinin yazgısı oluyor yük katırlığı bu dünyada! Büyük benzerliğimizi belirteyim bu arada...

"Aile ve çoluk çocuk derdinden çekmediğim kalmadı" diyorsun. Sırası tam gelmişken bir şiirimi yazıvereyim sana:

KUTSAL AİLE

En uzak iki yıldızdan
Daha uzaklar artık birbirlerine.

Yalnızlıkları kelepçelenmiş
Kar yağmışken sevgilerine.

Tiksinmiyorlar, tiksinmiyorlar hiçbir şeyden
Birbirlerinden tiksindiklerince.

Tutuyor yan yana yine de
Gelenek, görenek, töre.

Tapulu, harçlı, haraçlı
Kutsal aile!

Ateş için sana hep söylüyordum, sevgisini ters yansıttığını, aslında çok iyi bir insan olduğunu. Şimdiki

durumuna ve senin hoşnutluğuna sevindim. Dilerim bu hep böyle gider; hem kimi uyarılarında yada gözlemlerinde hepten de haksız değildi çocukcağız! Ahmet daha genç; acısını içkiyle savmaya çalışıyordur, bir-iki konuşma etkili olur yine de ve bu kurt kapanı topluma tutup atamazsın kanının parçasını sevgili Aziz Nesin. Alışılmışı yinelemek olacak ama, yine de söyleyeyim, bütün bunlar geçer, önemli olan senin sağlığın, delice çalışmaya vurmakla bile olsa korumaya çalışmalısın onu, Aziz Nesin'ler her yüzyılda bir gelmiyor...

"Karamsarsın" diyorsun bana, doğru, gerçekçiliğimden geliyor bu; itildiğimiz kuyunun derinliğini, sokulduğumuz gecenin karanlığını biliyorum çünkü; ama umutsuz değilim, ayrıca bir ozan olarak da umut ekmek görevim; geleceğin ve tarihin aklıktan yana olduğu ve olacağı umudumu hiçbir zaman yitirmedim. O nedenle, karamsarlık geçicidir ve önemli değil, korkulacak olan umutsuzluktur ki ben hiçbir zaman umutsuz olmadım; hem seninle dostluğu bırak, çağdaş olunur da umutsuz olunur mu hiç Aziz bey?

Geçen akşam Oralp Basım telefon etti, Cumhuriyet bayramı törenine çağrıldığını söyledi, sevindim, ama yine de "hangi dağda kurt öldü" diye kendi kendime sormaktan alamadım kendimi. Oralp gelecek hafta falan gelecekmiş Ankara'ya, sen de bir kaymaya çalışsana buralara, özledim.

Vakıf'tan ve Vakıf'taki çocuklardan söz ederken satırların ışıyor birdenbire, işte asıl sen busun ve de geleceklerde yapıtların dışında bir de bunlarla değerlendirileceksin; bak, mutlu olman için nice bin neden var.

Çağrı belgesini gönderiyorum ilişikte, ben de yaptım ona göre çağrımı, sağol.

En iyi duygularımı yolluyorum sana Aziz bey, dostluklarımı, sevgilerimi, saygılarımı.

Tahsin Saraç

12 Şubat 1985, Ankara

Aziz Bey,

Değerli Dostum,

Çok oldu sesini almayalı, gene çalışmaktasın kuşkusuz ölesiye... Ne ki geçen akşam Oralp telefon etti, haberlerini de böylece aldım; hem o gün öğlen yemeğinde birlikteymişsiniz, sonra sen yine bir genç güzelle çıkıp gitmişsin akşam... Üstelik bir de takılıyor "her şeyi biz hazırlıyoruz, ürünü o topluyor" diyor... nasıl, iyi bir dedikodu mu?

Milliyet Sanat'ta Cemal Süreya'ya yanıtını okudum; çok düzeyli ve sana yaraşır bir yanıt; onlar hem ısıracaklar, hem de karşıdakinin tepkisini önlemek için, sever numarasını kullanacaklar. Doğulu kurnazlık; daha doğrusu, kılıflandırılmış doğulu ezikliğiyle Bizans entrikacılığı karması... Bu ahlâkla sanat yapacak insan bir de! Hep yineliyorum: İnsan ahlâkını yazar, kendini yazar son çözümde sanatında. Ne acı, tüm bu numaralarını sonradan öğrendiğim halde, yine de sevmiştim Cemal Süreya'yı. Sevginin mantığı olmuyor gerçekten de, bir genelev kadınını da sevebiliyor insan kimi zaman...

Milliyet Sanat'ın yine 1 Şubat sayısında Meltem Akün adlı biri Ataol Behramoğlu'nun "Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var" adlı şiirini kendi şiiriymiş gibi göndermiş olduğu gibi. Ve seçici geçinen Kıdemli Şairler (!) de bu kadar kaba bir numarayı bile yutmuşlar... Ne yetkililik, ne uzmanlık değil mi?.. Zeynep Oral'a ilet lütfen bu durumu. Toplumun yalnız tüccarı mı hırsız oluyor, yalnız politikacısı mı üçkâğıtçı? Sanatçı geçineni de aynı bokun soyu... Ne korkunç yalnızlık Aziz bey, ne acı yazgı değil mi?

Varlık Özmenek'ten öğrendim buraya geleceğini ya perşembe, ya cuma. Ama senden bir telefon falan alamadım. Her olasılığa karşı çalışma evimde olacağım o günlerde, seni beklemek için.

Sağlığına iyi bak, kendini koru. Gerisine de aldırma.

Seni özlemle bekliyorum.

Dostluklar saygılar gönderiyorum sana sevgili Aziz Nesin, bataklıkların koca çınarı.

Tahsin Saraç

27 Şubat 1985, Ankara

Aziz Bey,

İyi İnsan, İyi Dost,

Bu tanrının soğuğunda biraz ısınayım, biraz işgücü bulayım diye yazıyorum bu mektubu aslında.

Sayrı falan değilim, ama soğuk mutsuz kılıyor beni, soğuğu hiç sevmiyorum. Resul Hamzatov'un Benim Dağıstanım'ını okudum, sevdim kitabı, anıların içtenliğini,

sıcaklığını. İyi ki basmışsın bu kitabı... Sevi, seni gömleğinden de eder oluyor artık... Gömleğini burada unutmuşsun... Bir de iki parfümün var, üzerinde çince falan bir yazı var, Gürsel Aytaç bir yıl önce getirmişmiş, Evrensel kitabevine bırakmış, Adem bey sözünü edince, ben de "verin ben saklayayım" dedim, güvence altına almak için. Şimdi bunları ne yapayım, senin gelişini mi bekleyeyim, ben gelince mi getireyim, yoksa birileriyle mi göndereyim?

Sözlüğün parası zamanında geldi (bir milyon) ve de beni parasızlıktan bir süre için olsun kurtardı... O güzel fotoğrafını bir güzel çerçevelettim ki sorma... Hep karşımda gülüşünlesin.

Sana sağlıklar diliyorum, mutluluklar ve de dostluklar yolluyorum.

Tahsin Saraç

3 Nisan 1985

Çok sevgili Tahsin,

Ortalama haftada 30-40 mektup yanıtlıyorum. Gelen mektuplardan yanıtlamadığım hemen hemen olmuyor. Eskiden beri hep yanıtlarım mektupları. Sanırım mektup yazma rekoru bende. Yanıtlanacak mektupları önüme yığarım. En sevdiklerime vereceğim yanıtları önceye alırım. Bunlar kim? Oğlum Ali olur, sen olursun, sevgililerim olur... Bu kez ters oldu. Yanıtlamak için senin mektubunu en sona bıraktım ki, şöyle tadıyla tuzuyla sana bir mektup yazayım diye... Kırküç mektubu yanıtlamışım, seninki kırkdördüncü...

Tarık Dursun, bizim Vera'ya "Tombul kanarya" der. Zeynep Oral da Vera için Milliyet Sanat Dergisi'nde "becerikli melek" diye yazmış. İkisi de güzel benzetme, Vera'ya yaraşıyor.

Vera, bana Zeynep'le gönderdiği mektupta şöyle yazıyor:

"Yetmiş Yaşım Merhaba'yı okurken kalbim durdu, nefesim dondu. Demek, yaşam bu kadar acıymış! Durumunuz yine fena değil, hiç olmazsa kâğıt, kalem, yazı makinesi denilen dostlarınız var yanınızda yaratıcılığınız için, onlar hep yanınızda... Ya başka insanlar ne yapsın?"

"Tombul kanarya, becerikli melek" çok önemli bir yere parmak basıyor: yazabilmek... Ya yazamasak ne olurdu? Yazmak benim tek kurtuluşum.

Sevgilim bir hafta için Istanbul'a gelmişti. Kendimi şiirsel biçimde dağıttım: öyle ki, başım Anadoluhisarı'nda, yüreğim Arnavutköy'de, aklım Sarıyer'de, başım Beyoğlu Balıkpazarı'nda, ayaklarım Kanlıca'da, gözlerim Cumhuriyet Meyhanesi'nde, kulaklarım Çatı'da, herbir parçam Istanbul'un ayrı bir parçasındaydı. Dün uğurladım sevgilimi...

Söylemek istediğim bu değil. Az bulunur bir ince aydın olan sevgilim, yazmayı kurtuluş saymıyor. O'nunla bu konuyu hep tartışırız ve hiç anlaşamayız.

O'nu uğurladıktan sonra ilk kez ayrımsadım ki, ben dünyanın en büyük ve en özgün koleksiyoncusuyum. Ne koleksiyonu yapıyorum, biliyor musun? İnsan... İnsan ko-

leksiyonu. Sen bana hep. "sen insanları tanımazsın," dersin ya... Gerçekten de tanımam, insan sarrafıyım diye övünenlerden değilim. İnsanları tanıyamadığım için de kandırılırım. Ama iyi ki, ilk görüşte insanları tanıyanlardan değilim. Yoksa bu denli zengin bir insan koleksiyonum olamazdı. Bu zengin koleksiyona sahip olabilmem için ne çok kandırılmam, aldatılmam, kazıklanmam gerekiyordu. Öyle de oldu ve iyi ki oldu. Böylece, benimkinden daha zengin bir insan koleksiyonuna sahip olabilen birinin daha bulunabileceğini sanmıyorum. Böyle bir koleksiyona sahip olmanın bedeli, sürekli kandırılmak, aldatılmaktır. Ben de bu bedeli çok çok ödedim ve ödüyorum ve ödemekteyim. Her koleksiyonda olduğu gibi, benim de koleksiyonumun çok değerli, çok pahalı parçaları var. Koleksiyonumun en değerli parçaları, özdeksel ve tinsel olarak bana en pahalıya gelenler, en büyük zarar verenler... Onlara sahip olabilmek için nelere katlanmışım, neler ödemişim... Bu ödemeleri, paramdan, malımdan, ama en önemlisi zamanımdan yani canımdan yapmışım... Canımdan ödeyerek o değerli parçalara sahip olabilmişim.

Görüyorsun ya, aptallığın bile insana yararı var. Yada şöyle söylersem kendi adıma daha iyi olur: Aptallıklarımdan bile yararlanmasını biliyorum. İnsanları ilk görüşte onları anlayabilecek, bulgulayabilecek zekâda olsaydım, hiçbir zaman böyle değerli bir koleksiyonum olmayacaktı.

Zamanım olursa bu koleksiyonumu anlatan bir öykü yazmak istiyorum. O öyküde, koleksiyonu nasıl yaptığımı,

yapmak için aptallıklarımı koleksiyonumun en değerli parçalarını ve onlara nasıl sahip olduğumu anlatmaya çalışacağım.

Bir de eşya koleksiyonları, özel müzeler, yapan zenginlerimiz var. Ben de isterdim bu türlü koleksiyonlar yapmak, müzeler kurmak. Örneğin geçen ay, Türkiye'nin en zenginlerinden Sakıp Ağa (Sabancı) sahibi olduğu resim ve yonut koleksiyonundan çok zengin bir sergi açıp ne denli sanatsever olduğunu herkese kanıtladı. Sakıp Ağa gibi, o değerli resimleri, yonutları, antik eşyayı, eskil eşyaları satın alamayacağım için, ben de başka bir yol tutturdum: Kullandığım herhangi eşyayı değerli kılıyorum. Sabancı, değerli eşyayı satın alıyor, ben kullandığım eşyayı değerlendiriyorum. Örneğin, Vakf'ımdaki özel müzemde kırılıp üç parçaya ayrılmış bir cam kadın yüzüğü var. Öyle değerli ki benim için... Bunun ne olduğunu, öyküsünü, geçmişini, yaşamımdaki yerini ve en önemlisi değerini benden başka hiç kimse bilemez. Ama bu kırık camdan kadın yüzüğü, Sabancı'nın müzesindeki en değerli eşyadan çok değerlidir, elbet salt benim için, başkaları için değil... Örneğin, özel müzemde, kullanıla kullanıla küçücük kalmış bir kurşunkalem var.

Kimileyin düşünüyorum da, iyiki Sabancı'lar, Koç'lar, Şarık bilmemkimler gibi zengin değilmişim, diyorum. Yoksa ben de onlar gibi değerli şeyleri satın alarak onlara sözde sahip olmaya kalkacak, yaşadığım eşyayı değerlendirmesini bilmeyecektim.

Tolstoy'un Moskova'daki evinde bir çizme vardır. Bu çizmeyi Tolstoy kendisi yapmış. Ve şöyle demiş: "İnsan hangi işi yaparsa yapsın, ama o işin en iyisini yapmalıdır."

Goethe'nin Weimer'deki evinde –ki bir saraydır– İtalya'dan getirdiği yonutlar doludur. Bir camekân içinde de Goethe'nin eski nazırlık giysileri var, güveler yemiş... Bu eski, güve yenikli giysi, bence bütün yonutlardan değerli. Çünkü, yonutları satın almış, giysiyi kullanarak değerlendirmiş... Ah, Çehov'un Moskova'daki evi... Bu evi gezince, içim üzünçle, sevninle, umutla, anlatılmaz acılarla dolar. Niçin? Çehov'un alıştırma yazılarını yazdığı kâğıtlarda çizdiği resimlerde, cansıkıntılarını, düşüncelerini, yaratıcı bunalımlarını okurum da ondan...

İşte böyle sevgili Tahsin...

Bugün biraz konuşmak istedim seninle.

Yıllık basılıyor. Nisan sonunda ancak çıkabilir. Rimbaud'yu dizime verdim. Sana ilk düzelti için mi göndereyim, yoksa ilk düzeltiyi biz burda yapıp son düzelti için mi göndereyim? Bu hafta dizilmeye başlanacak.

Bu kış, beni yıktı. Vakf'ın su boruları, su motorları ve termosifonlar buz tutup patladı. Bu yüzden kalörifer çalışmadı. Zararımız iki milyon lirayı geçiyor. Şimdi onarıma başladık. Her zamanki gibi yine sıkıntıdayım.

Sevgiyle, dostluklarla, özlemle sevgili Tahsin.

Aziz Nesin

Tam mektubu bitirdim, telefon çaldı: Oralp... Konuştuk, Yalçın Küçük burda. Sana Yalçın Küçük'le domuz eti gönderecek Oralp. Sakın, benim yemek yediğim ve yiyeceğim kaplara domuz bulaştırma.[1] *A. N.*

(1) Aziz Nesin'in yaşamı boyunca yemediği iki yemek vardı: domuz eti ve bamya. Y. N.

15 Nisan 1985, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum;

Mektubunu aldım, özlem giderdim, doyasıya okudum. Sağol. "İnsan tanımazlık"ından sözediyorsun, hep söylediğim şeyi doğruluyorsun. Ama bu bile sana ne güzel malzeme oluyor... En yenebileceği yerde yenilmeyi yeğlemek, işte bu erdem. Hani şu Abdullah Cevdet'in pek de inanmadan söylediği ve de davranışlarına pek geçirmediği

"Bin göğüs olurum da okla mecruh
Bir göğse nişan alan ok olmam"

dizelerindeki güzellik gibi. Senin o güzel müzene gelince... Başkalarının yarattığı güzellikleri, o güzelliklerin yansıtıldığı eşyayı para verip sahip olarak kurulan müzeler o para sahiplerinin kişilikleriyle ilgili değildir; o değerli eşyaların üstünden ne kâr sağlama amacındadır onlar, yoksa sanat saygısında değillerdir. Senin kullandığın o küçücük kalem, giydiğin herhangi bir gömlek eskisi elbette çok daha değerli olacaktır ve de gelecek kuşaklarca hep saygıyla seyredilecektir... (...)yı uğurladığına pek bir sevindiğimi belirteyim bu arada. O konudaki kanımı, sana karşın, koruyorum ben hep... Bir haftalık esrikliğin, herbir yanını bir İstanbul güzelliğine bırakışın senden kaynaklanmaktadır bilesin Aziz Bey, senin şiirselliğinden.

"Yetmiş Yaşım Merhaba" konusunda Vera'nın, o güvercin yürekli azizenin kanısına katılıyorum... Yaşamın

o burgu gibi yüreğe işleyen acılığı, bir de yazıp çizmede kurtuluş bulunmasa ne olurdu?.. Ve de hele o yaşta kişi kendiyle barışık değilse, kendiyle dost değilse, kendiyle hesaplaşmada kendini aklamamışsa?.. Yazmayı ben de bir kurtuluş görürüm; kendini varlama yollarından biri, hiçlenmeden bir kurtuluş yoludur yazmak.

Düşün Dergisi'nin Nisan 85 sayısında Salah Birsel'in anıları var. Atilla İlhan'la karşılaşmalarında birbirlerini Firma ilan ediyorlar... Banka ve Televizyon yazarları firması... Eşek eşeği ödünç kaşır derler, bunlar peşin kaşıyor... Milliyet Sanat'ta da Cemal Süreya, asıl o sana küsmeliymiş gibilerden bir şey söylüyor... Bu kapalı ve karanlık dönemlerin en kötü yanlarından biri de bu işte, kavga kaçaklarını kahraman diye ortaya çıkarmak... Büyük sellerde, bozbulanık akan çamurlu sularda, ağırlığı olmayan çürük ağaç parçaları suların üstünde akar hep... Kılâb-ı zulme kalmış ortalık...

Oralp'ın gönderdiği domuz etlerini dostlarla bir güzel yedik; senin yiyeceğin kap kacağa hiç bulaştırmadık...

Ahmet Nesin'le geçende telefonla konuştuk, Rimbaud'nun düzeltmelerini ya kolon olarak gönderecek ya da son prova olarak, benim için ikisi de aynı; son provayı görürsem aslında daha iyi olacak, ama önemli değil, nasıl isterse öyle yapsın, yeter ki ben bir göreyim.

Bir aydır pis bir nezle-grip taşıyorum, kâh yatıp kâh geziyorum, bir türlü doğru dürüst toparlayamadım kendimi; ama kalp durumum iyi, önemli bir sorun yok yani.

Seni tasarlayamıyacağın ölçüde özledim, mayısta "bir gece ansızın gelebilirim" sırf seni görüp dönmek için.

Buradan bir isteğin var mı?

En iyi duygularım seninle Aziz bey, sağlık ve mutluluklar diliyorum bu bahar günlerinde sana, dostluklar, saygılar, sevgiler yolluyorum.

Tahsin Saraç

Çatalca, 7 Mayıs 1985 Saat: 20.07

Çok Sevgili Tahsin,

Mektup niçin yazılır? Bir olayı yazıyla bildirmek, herhangi bir olaydan haber almak yada sorulan bişeyi yanıtlamak için. Benim sana yazdığım mektuplar böyle değil; ne haber vermek, ne haber almak, ne de bişeyi yanıtlamak için yazıyorum. Canım seninle konuşmak istiyor. Karşımda yoksun. Ne yapayım? İşte o zaman sana mektup yazıyorum. Mektup yazarken seninle konuşur, sana bişeyler anlatır gibiyim.

Senin dahaca tanımadığın, adını da duymadığın bir hanım arkadaşım var, otuzüç yaşında, Türk değil. 30 Nisan gecesi onunla Vakıf'taydık. Akşam içerken bir ara sordu bana: "Dostların kim?"

Hemen senin adını söyledim, sonra durdum, düşündüm, düşündüm, düşündüm ve sustum. İnanılacak gibi değil, ben bile inanamıyorum, inanmak istemiyorum ama işte böyle.

29 Nisan pazartesi günü Vakf'a geldim. O zamandan beri hep Vakıf'tayım. 18 Nisan[1] gününe dek Vakıf'ta kalacağım. Çatalca'ya bile gitmiyorum. Her sabah saat altı,

(1) Mayıs olmalı. Y.N.

altıbuçukta kalkıyorum, önce çocukları uyandırıyor ve hemen çalışmaya başlıyorum. (Şu anda Mozart'ı dinliyorum sana mektup yazarken.) Saat 12'de yemeğim geliyor. Ençok onbeş dakikada yiyorum. Biraz daha çalışmaya çalışıyorum. Saat 1'de yatıyorum. Saat 14 yada 14.30'da uyanıp yine çalışıyorum. Saat 20'ye dek. Saat 20'de çocuklarla birlikte yiyip yine çalışıyorum. İyi film varsa, haftada bir yada iki kez TV'de film seyrediyorum ve TV'de başka hiçbişey seyretmiyorum. Gece saat 24 yada 01.00'e dek çalışıyorum. 1'de yatıyorum, en az yarım saat yatakta kitap okuyup uyuyorum. Sonuç, demek, günde enaz 16-17 saat sürekli çalışıyorum, okuyup yazarak yani.

Konuklarım gelince elbet izlence değişiyor. Örneğin bu cuma sözünü ettiğim hanım arkadaşım gelecek, cumartesi akşamı gider ne yazık ki... Bakalım, belki pazara da kalır şansım varsa...

Sevgi nedir diye çok düşünmeye başladım son zamanlarda. Böyle kavramların, herkese göre kesin tanımları yapılamaz, ancak kendimize göre nitemlerini söyleyebiliriz. Bana göre sevgi, iki cinsin zamanı bir elma gibi birlikte ısırıp bölüşmeleridir. Benim bu nitelememe göre hiçbir kadın benim sevgilim olamaz. Bunun suçu benim. Çünkü ben zamanı hep kendim ve kendi başıma ısırıp duruyorum, hep hep hep çalışıyorum. Sevgilime zaman ayırmıyorum ki hiç... Sevdiğim kadınlar, birlikte yaşarsak, hep başlangıçta olduğu gibi, zamanımı onlarla bölüşeceğimi sanıyorlar. Zaman zaman ben de aldanıp bunu yapabileceğimi sanıyorum. Ama olanaksız... Zaman zaman bir sevdiğim hanımla yaşamımı birleştirmek istiyorum, delilik

bile olsa bu... (ille nikâh değil.) Sonra aklım başıma geliyor. Evliliğe engel olan benim için salt yaşlılığım, hastalığım filan değil, bunlardan çok daha önemli olan zamanı sevdiğimle bölüşemeyişim. Bu bakımdan, eşim, arkadaşım sevgilim olmuş bütün kadınlara haksızlık etmiş olduğumu kabul ediyorum. (Elbet en çok da Meral'e.) Şürekli günün onaltı saati çalışıp yine de zamansızlıktan yakınan bir insan nasıl zamanını sevgiliyle bölüşebilir? Sanatçıların bencil görünmeleri işte bundan... O büyük elcillik (özgecilik) uğruna bencil görünüyorlar. Bakma böyle söylediğime, yine de bigün delilik yapıp birisiyle zamanımı bölüşebileceğimi sanabilirim. Ankara'da tanıştığın (sizin evde gece) o iyiyürekli ve iyi insan olan arkadaşıma, bütün bu yanımı anlattım. Duyumsadım ki, gizliden gücendi bana... Oysa ne çok isterdim onunla birlikteliği. Ama kimseyi mutsuz etmek istemiyorum; çünkü ben daha çok mutsuz oluyorum.

1 Mayıs'ta otuzdan çok konuğum vardı Vakıf'ta. Oysa önceki 1 Mayıs'taki konuklarım yüzyirmi kişiydi. Bu kez gelen azdı. Çünkü, 1 Mayıs tatili kalktı ya, arkadaşların çoğu çalışıyordu, çocukları da okullara gidiyor, gelemediler. İyi bir gün geçirdik. Yalçın Küçük'ün evine, orda bulunan hepinize telefon etmek istedim. Ama Vakıf'tan telefon öyle zor ki... O gün, bizim santral kızı yerinde bulamadık ne yaptıksa...

15 Nisan tarihli mektubuna, ha bugün ha yarın derken, ancak işte şimdi yanıt verebiliyorum. Yanıt verilecek mektupları, karşımda kanapelerin üzerine dizdim. İşte

sayıyorum, onsekiz mektup... Yedi mektup da yanıtlamışım.

Yakında "Ah Biz Ödlek Aydınlar" adlı bir yeni kitabım çıkacak. Hemen göndereceğim sana. Yıllık ciltçiye gitti, haftaya o da piyasaya çıkar. Yıllık bitince, Rimbaud'nun mektuplarını dizmeye başladılar. Yakında sana gönderirim provaları.

Ben neler yapıyorum? Öyküler yazmak istiyorum, ama zaman bulup yazamıyorum. Oysa çok güzel öyküler yazabileceğimi sanıyorum. Şu sıra, söz verdiğim için, Esin Afşar'a bir metin hazırlamaktayım. Oyun-şarkı karışımı bir metin. Enaz bir ayımı alır. Ne yapayım, sözvermiş bulundum bikez. Biliyorsun, Esin hem benim yetmiş yaş geceme koşup geldi, hem de Aydınlar Dilekçesi sunu kuruluna katılmıştı. Elbet ödemek zorundayım, hem de sevinçle...

Yalçın Küçük, Ankara'ya gelmemi istiyor. Ben de istiyorum, ama olanaksız. Ben Ankara'ya gelince, beşon işi bir araya sıkıştırmalıyım. Artık Dilekçe davası için gelirim de öteki işleri de o zaman yaparım. Benim de katılmamın gerekli olduğu dilekçe davasının tarihini lütfen bana bildirin.

18 Mayıs akşamı Istanbul'a gideceğim. 19 Mayıs günü, SODEP'in gençlik toplantısında konuşacağım. 21 Mayıs'ta Esin Afşar'ın metnini teslim edeceğim. 24 Mayıs'ta imza için Samsun'a gidçeğim ve 27 Mayıs'ta Istanbul'a döneceğim. 29 Mayıs'ta Çatalca'ya döneceğim, başka bir iş çıkmazsa, dava filan... 1 Haziran'da Nesin Vakfı Yönetim Kurulu toplantısı var.

İşte böyle Tahsin'ciğim. Öyle hızlı yaşıyorum ki, hızım kesilmedikçe ölüm bana yetişemez ve öyle zikzaklı yaşıyor ve şaşırtmaca veriyorum ki şimdilik ölüm beni yakalayamaz.

Bu gece tek başıma içecektim, vazgeçtim. Saat 20'de TV'de film seyredeceğim. Sevgiler, selamlar iki gözüm.

Aziz Nesin

14 Mayıs 1985, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum,

Günübirliğine İstanbul'a geldim döndüm. Sözlüğümün düzeltmeleri konusunda görüştük Yavuz bey ve düzeltmenlerle, çözümledik. Sözlüğün hurufatını da beğendim, ciddi yapıyorlar bu işi; ADAM Yayınevine vermiş olduğuma sevindim. sonra Nazar beyle görüştüm, temmuzda falan bitirmek istiyor bu sorunu, mevsimine de yetişecek; çok iyi bütün bunlar.

Bu arada Mehmed Kemal'i[1] orda gördüm. Yeni çıkan antolojideki şiirlerinin parasını almaya gelmiş! Antolojiyi gördün mü, dedi. Gördüm, dedim, beni almamış... Sustu... Evet Memet Fuat antolojisine beni almamış, kendileri bile şairliklerine şaşacak nicelerini almış da beni almamış... Uyuz çakal yellenince dağı devirdim sanırmış... Mehmet Fuat da yok sayınca Tahsin Saraç Türk şiirinde yok oluverecek değil mi? Ne zavallılıklar! Yaşamları boyu doğru dürüst bir iş yapamamış olanların ezikliği. Başkala-

(1) Memet Fuat olması gerekir. Y.N.

rını yadsımakla kendilerini var kılmaya çalışıyorlar bu senin deyiminle dalyapraklar!.. Ne ise kızmayı bırakayım da sana güzel haberler vereyim. Şiirlerim, Romanya'da kitap olarak çıkıyor, Romanya'nın en büyük yayınevi UNIVER'de. ORIZONT dergisinde de ayrıca on şiirim çıkmış. Kitapları bunca dilde çıkmış sen bu gibi şeylere doymuşsun gerçi, ama o ve onun gibi Bizans oyuncusu hıyarlara da en iyi yanıt bu ve bu gibi şeyler işte. Haberi kapsayan mektubun fotokopisini gönderiyorum sana.

9 Mayıs perşembe günü Ahmet Nesin geldi buraya. Rimbaud'nun mektuplarının düzeltmesini birlikte yaptık, gördüğüm iyi oldu, kimi yanlış ve atlamalar vardı, şimdi eksiksiz çıkacak. Akşama da Sovyet elçiliğine kokteyle gittik birlikte ve aynı gece döndü Istanbul'a. Kendisini iyi gördüm, uzun uzun da konuştuk. Çok iyi yaratılışlıdır Ahmet, severim. Askerliği de bitiyor artık, gözün aydın.

Geçen hafta Dilekçe davasında Necdet Uğur ifade verdi, böylece tanıkların dinlenmesi bitti. 7 Haziran'a bırakılan davada savcı iddianamesini okuyacak. Bulunursan çok iyi olur, bütün arkadaşların kanısı bu. Bu vesileyle seni görmek özlemleri daha doğrusu. Lütfen gel. Çok özledim seni. Hem eşyalarını da alırısn...

Saygılar, sevgiler yolluyorum sana Aziz Nesin, insanlığıyla yürek ısıtan, dünyayı yaşamaya değer kılan can dostum.

Tahsin Saraç

22 Mayıs 1985, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

En dost, en insan,

Sana mektup yazdığımın ertesi günü, 7 Mayıs tarihli mektubunu aldım; senin deyiminle, İstanbul'dan Ankara'ya uçakla mektup bir haftada geldiği için 15 Mayıs'ta falan. 18 Mayıs'ta İstanbul'a geleceğini bildirdiğim için 18-19 Mayıs cumartesi-pazar günleri telefonla özlediğim ve özlediğimiz sesini...

Şimdiye dek almış olduğum ödüllerin en büyüğü sayıyorum beni böylesine yakın dostun olarak görmeni. Sen de benim en dostum ve ülkemin en onurusun. Daha fazla yazmayacağım artık bu konuda, susku sözcüklerden daha çok konuşur çünkü...

Çalışma izlenceni okurken çok duygulandım. Yetmiş yaşında hâlâ günde 16-17 saat çalışmak!.. Ve de karşılığında bulanmadığı acılar kalmamak!.. Yaşamları boyu zamansızlık kaygısı içine düşmemiş olanlar utansın...

Sevi ve zaman bağlantısı üzerindeki satırların çok düşündürücü oldu benim için, aynı konuma düşmüş biri olarak. BİR SEVGİYİ GÖRÜNTÜLEME kitabımda yer alan Zamansızlık Boğuntusu adlı şiirimde:

"Sevmek, bir bakıma, zamanını vermektir
Zaman aralarını doldurmak değil;
Sabahlara birlikte uyanmaktır
Ve yelin serinliğini, gecenin gizemini
Bakış bakışa duyumsamaktır.

Sonra birbirinin damarlarında
Bir kavurgan kan gibi dolanmaktır."

demişim. Ve de bu nedenle en sevdiklerimden birini bırakmışım. Seni çok iyi anlıyorum onun için. Ama biraz da takılayım sana; işin bu ciddi yanı ötesinde, bu gerçek zamansızlık gerekçesi yanında, sevgili sayısını da artırmak yolunu da yaratmış oluyorsun kendine, hem kendi kendini de kandırarak, değil mi sevgili Aziz Nesin?.. Zamansızlık kuralını (...) ya da gerekçe saymana üzüldüm doğrusu senin adına, onu gözüm tutmuştu senin mutluluğun için. Ne ise, gâvur karılarıyla zaman aralarını doldur öyleyse şu sıralar, ama çıkar yol değil, bilesin... Yine aynı kitapta, "Ölüyor, ölüyor sevgi/Düzene kurala girdi mi" mottosuyla başlayan İki Uçtan da Çekmek adlı şiirde:

"Birlikteliğin körlük öte kördüğümleri
Çözülür biraz da çözülmezliğiyle
İki uçtan da çekildiğinde"

demişim. Yani senin yaşadıklarını yaşamışım!.. Ama çeşni artırmak için yan çizmelerini gerekçelendirmeni de anlamıyor değilim!..

"Öyle hızlı yaşıyorum ki, hızım kesilmedikçe ölüm bana yetişemez ve öyle zikzaklı yaşıyor ve şaşırtmaca veriyorum ki şimdilik ölüm beni yakalayamaz" diyorsun. Tam Aziz Nesinlik sözler! Ölüm bir kez sana baştan yenik düşmüş, kalıcılığında. Hem sonra bunca gerçekten ölmesi

gerekenler varken senin ardına niye düşsün?..

Benim bu yazdıklarım da, ciddiyet görünümünde, laf kıtlığında asma budamak. Amacım, şu anda, karşımdaki yokluğu varlığınca diri Aziz Nesin'le konuşmak, ona takılmak, biraz onunla yarenlik etmek.

Geçen mektubumda yazmıştım, yineliyorum. Mahkeme ayın sekizinde. Ama sen biraz önce gel de başka bekleyenlerinle birlikte biraz özlem giderelim.

Kal iyilikle, dostluklarımın, saygılarımın içinde, sevgili Aziz Nesin, yürek dalımdaki dost.

Tahsin Saraç

Çatalca-Vakıf, 3 Haziran 1985

Tahsin'ciğim,

Belki Ankara'ya gelişim gecikir diye, 1985 Nesin Vakfı Yayın Yıllığı'nı postayla gönderiyorum. Neden Ankara'ya gelişim gecikebilir? Başıma çok belalar geldi de ondan... Yapı işçileri dışında Vakıf'ta beş sürekli işçi (işgören) vardı. Beşi de beş ayrı belaydı. Üçünü çıkarmak zorunda kaldım. Öteki ikisi çok daha kötüydü ama, kız olanı yemek yaptığı, erkek olanı da sağmal hayvanlara, nutrialara ve koyunlara baktığı için onları yeni işçiler aldıktan sonra çıkartacaktım. Bu iki işçiden, özellikle kız olanının rezilliği anlatmakla bitmez... Bir gece yemekte, Vakf'ın çocuklarından biri bu kızı döğmüş. Kız da gece yarısı, ben artık çalışmam, dedi. Biraz aşağıdan alsam kalırdı, ama bıktığım için, gitmesini söyledim. O gidince oğlan kardeşi de gitti. Vakıf işçisiz kaldı. Tam bir aydanberi, hergün onbeş kişiye her öğün üç kap yemek

pişirmekteyim. Gazetelere işçi alınacak diye ilanlar verdim. Başvuranlar ikibini aşkın, ama içlerinde işime yarar tek işçi bile bulamadım bugüne dek... Bu beladan ne zaman kurtulacağımı da bilmiyorum. Düşünebiliyor musun durumu mu... Sabah kahvaltısı, öğle yemeği, ikindi kahvaltısı, akşam yemeği... İnekler sağılacak, koyunlar salınacak, nutrialar bakılacak, tavuklar, daha neler neler...

Nişantaşı'ndaki telefondan yanıt alamazsın, çünkü kapalı. Bu telefon kitapçı Hadi'yle ortak. Ayın üçtebiri bile telefonu kullanmadığım halde, bugüne dek telefon parasının beşte dördünü bana ödettiriyorlardı. Bu kez, hiç sesimi de çıkarmadan ben ödemeyince telefonu kestiler. Bana pek gerekli değil.

Bu sıkıntılı günlerimde bir güzel haber aldım. Salı gecesi Almanya'dan (Ş...) geliyor. Harika bir kızdır, yumuşacık, sesi okşayıcı, bakışları dinlendirici, davranışları sevecen... Onu tanımıştın, bir gece –yanında pis bir Alman kızla– senin eve gelmişti. Bu kez yalnız geliyor. Onbeş gün kalacak. Onun için bir özel izlence yapmam gerekiyor. Değer çünkü... Belki Ankara'ya da geliriz. Hepsi iyi de, bugünlerde işçi ve özellikle aşçı bulamazsam, bu çocukları nasıl bırakırım kendi başlarına.

Taksim'deki evden (Oralp'in kardeşi Güralp'in evi) sana telefon edeceğim.

(Ş...)'yle dinlenceye çıkarsak, yanıma çalışacağım işlerimi de alırım ve ben o koşullarda çok daha iyi çalışabiliyorum. "Yetmiş Yaşım Merhaba" işte öyle

koşullarda yazılmıştır, bir bölümü Antalya'da bir bölümü Bayramoğlu'nda.

Sevgiler. Çok özledim.

Aziz

Çatalca, 24 Temmuz 1985

Sevgili Tahsin,

Sana yazmam gereken çok önemli şeyler var ama, şimdi hepsini anımsayamayacağım, aklıma gelenleri yazıyorum. En önemlisi şu: Bana çok ivedi olarak özgeçmişini Türkçe ve Fransızca olarak gönder. Genişçe yaz. Bütün kitaplarını, ödüllerini, tutuklanmanı, hastalığını, hepsini, herşeyi yaz ve en kısa zamanda bana gönder.

İkinci önemli şey şu: Nesin Vakfı'na ve özellikle Nesin Vakfı Yazın Yıllıkları ve daha başka işlerimiz için bir fotokopi makinesi çok gerekliydi. Bir arkadaşımız güzel bir fotokopi makinesi getirdi Almanya'dan ve Vakf'a armağan etti. Ancak, deveyi hamutuyla yutan namuslu gümrükçüler, fotokopi makinesini bu arkadaşın pasaportuna işlemişler. Bu durumda ya gümrük vergisini ödememiz yada makinenin geri götürülmesi gerekiyor. Kullanılmış makinenin alınışı, 1000 Mark. Faturası da var. 1000 Marka alınmış eski makineye 2500 Mark gümrük vergisi istiyorlar. Gümrük tarifesi böyleymiş. Oysa bu arkadaş makineyi Vakf'a hibe edecek. Yani, Sovyetler Birliği'nden hibe olarak gönderilen ve gümrük alınmayan piyano gibi. Mustafa Ekmekçi'ye bütün bunları anlatan mektup yazdım, sana gönderiyorum. Ekmekçi bu işi izlesin ve fo-

tokopi makinesinin Vakf'a hibe olarak verilmesinin işlemlerini yaptırsın. Lütfen sen de arkasını bırakma, izle. Yoksa, ya makine geri gidecek, ya arkadaş Almanya'ya gidemeyecek. Ekmekçi'ye mektupla birlikte faturanın fotokopisini gönderiyorum.

Üçüncü önemli olay da şu: Benim yetmişinci yaşgünüm için AST'da bir gece düzenlenmişti ya, bu gecenin ses düzenleyicisine parası ödenmemiş. Adam da mektup yazmış bana, parayı benden istiyor. Şaş, şaş da kal... Alacaklının mektubuyla benim onlara verdiğim yanıtın fotokopilerini de sana gönderiyorum. Bu iki belgeyi bizim Yalçın Küçük'e ver, Rutkay Aziz yoluyla işi çözsün. AST, başarılı ve desteklediğimiz bir sanat kuruluşudur ama, hakları ödememe ve para içetmek geleneği de vardır. Bir kötülük gelenekleşti mi, düzeltmek olanaksız değilse bile çok zordur. 70 yaş gecesinde de söylediğim gibi, aylarca kapalı gişe oynadıkları benim "Gol Kralı" oyunum için bana on para ödemedikleri gibi, beni üste harcamalara soktular. Hâlâ benden oyun isterler. Lütfen Yalçın, bu işi Rutkay'la çözsün. Hiç hoşuma gitmedi. İki belgeyi de kendisine ver.

Sözlük nasıl gidiyor? Ben gerekeni Nazar'a söyledim. Sözlük bitince, sıra bende, André Gide'in "Günce"lerini bekliyorum.

Bir haftadan beri Saliha burda. Ayrıca, fotokopiyi armağan eden Salim'le hanım arkadaşı da burada konuk.

Sana daha neler neler yazacaktım, hepsini unuttum. Durup dinlenmeden çalışıyorum ama, ortaya bir iş koyabildiğim yok. Sevgiler.

Aziz Nesin

30 Temmuz 1985, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum, can dostum,

Sabahın saat ikisi; ancak bitirdim sözlük düzeltmelerinin bugünkü izlencede olanını. Yalnız P, R, T harfleri kaldı, onlar da bu hafta bitecek, S harfini daha dizmemişler. Bütün numaralarını, çalışmadan çalışıyor görünenlerin (nitem kullanmadım, oysa bu saatte bile bin tanesi geldi usuma) numaralarını boşa çıkardım... Düzeltmeleri uygulayıp sayfa provalarını gönderecekler, o pek zor değil artık, eğer iyi düzenlerlerse... Ama uykuda bile kemiklerim sızlıyor günde 16-18 saat çalışmaktayım. Ne ise; bundan sonra Gide'in güncesi sizin yayınlar için, o zevkli birşey, böylesine hamallık değil... Gerçi bizler, onurumuzu ayakta tutabilmek için, her yönetimde Firavun amelesi gibi çalışmak zorundayız ya...

Mektubunu sabah almıştım, hemen Yalçın Küçük'e okudum kendisiyle ilgili bölümü, gelip almasını söyledim. O, daha da üzülecek şeyler anlattı o gece konusunda, bütün paraların ödenmiş olduğunu ve sana hemen mektup yazacağını söyledi. Ama benim anladığım, sana yazacaklarını parayı isteyen adama söylemesi gerekirdi ayrıca... AST yapıyor böyle yakışıksızlıkları; solculuğun bir ahlak olduğunu ve özellikle Türkiye'de bir erdem sınavı olduğunu, bu örneğin verilmesi gerektiğini nedense bilmezleniyorlar bizim sahte solcularımız... Bu konu açılınca sabaha kadar yazmam gerekecek, onun için kapatayım en iyisi.

Ekmekçi'yi aradım evinde, yoktu. Yalçın, onun Ege'de

bir yerlerde dinlencede olduğunu söyledi, en geç hafta sonu burada olacakmış; günde iki kez arayacağım, sabah akşam kendisini ve gümrük işini çözümlemesini sağlamaya çalışacağım. Sana hemen yazarım durumu.

Konuklarına benden bir merhaba ilet. Saliha bir bant verecekti bana Azerî türkülerle dolu? Ne oldu, bir sorar mısın kendisine? Parmaklarına kramp girmemişse iki satır yazabilir dilerse; yanıtlamış olduğum mektubuna karşılık vermemişti... Yazmamayı huy mu ediniyor yoksa?.. Kendisine selam ve sevgiler.

Bugün de özgeçmişimi yazmaya çalışacağım, bitirince hemen göndereceğim sana, iki gün içinde elinde olur sanırım.

Kitapları aldım, çok sağol. Çocuklar için yazma tasarına pek sevindim, şimdiden başarılar sana. Ormanı iyi yetişecek fidanlarla kurmak gerek.

En iyi duygularımı gönderiyorm sana sevgili Aziz Nesin, erdemli dostm, can dostum, saygılarımı sunuyorum.

Tahsin Saraç

P.S.

Şiirlerin üzerine yazacağım sana daha bir rahat zamanda, ama yine de yakında.

Çatalca, 5 Ağustos 1985

Çok Sevgili Tahsin Dostum,

30 Temmuz tarihli mektubûnu bugün aldım, hemen yanıtlıyorum ve yanıtımı her zamanki gibi tarihsel bir kağıda yazıp yine tarihsel bir zarfa koyuyorum.

Bugün ben de sana bir istek için mektup yazmayı düşünüyordum. Necati Zekeriya, benim "M..."dan, bikaç yıl önce yayımlanmış olan "Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi" istemiş ki, sanırım bu, Orhan Ural'ın İş Bankası yayınlarından çıkan seçkisi olacak. "M...", bir Necati Zekeriya'ya göndermek, bir de kendisi için istedi. Senin için kolaysa, yani telefonla filan çözülebilir bir işe, Orhan Ural'dan iki seçki iste ve bana gönder. Zorsa, mırınkırın bir işse, hiç girişme... İsterse, Orhan Ural'a kitaplarımdan gönderirim karşılık olarak yada dostluk olarak.

Bu böyle... Gelelim senin çatlayana dek çalışmana. Bak, bu denli çalışıp yorulmana hiç üzülmedim. Ama biyandan da fosur fosur cıgara içiyorsan, işte o zaman çok içim yanar ve acırım. Sözlük işini yoluna koyduğun ve epiy yol aldığın için seviniyorum.

Ben de senin deyişinle "Firavun amelesi" gibi çalışıyorum ama, ne yazık ki ortada piramit falan yok; iş çıkaramıyorum. Bunca çalışıp ne yaptığımı kendim de anlayamıyorum. Haftanın bir gecesini kendime ayırıyor ve yaşamımın en güzel, en mutlu –hiç abartmasız– zamanını yaşıyorum. Bu köhne yaşa bu taze mutluluğu sığdırmak çok zor, ama hoş... Yazık ki, bu mutluluğun geçiciliğini şimdiden biliyorum.

Yalçın Küçük mektup yazdı. Savunmasını ve hazırladığı ansiklopedinin "ütopya" maddesini gönderdi. Ben de düşüncemi bildirdim kendisine. Zaman zaman, istemediğim şeyleri yapmak zorunda kaldığım için bu yumuşakçalığıma çok kızıyorum.

Saliha on gün kalıp gitti. Sana uğrayacaktık elbet.

Mektubunu aldığını bana söylemişti. Doktora tezinin sözlü sınavını da vermiş. Yaman kız... Çok önemli. Ne demek, 16 yaşında yabancıyla evlenip Almanya'ya düşmüş bir yoksul Konya kızı... Mucize insanlardan. Vakıf'tan erken ayrılışında, öyle sanıyorum ki, bir oranda tanık olduğu yaşam biçeminin etkisi oldu.

Özgeçmişini beklemekteyim. Önemlidir.

Sevgiler, selamlar, özlemler...

Sen bu yazı Ankara'da mı geçireceksin hep, Burhaniye'ye dinlenceye gitmeyecek misin?

Lütfen, fotokopi makinesi işi için, Mustafa Ekmekçi'yi izle.

Aziz Nesin

Ektir:

Hüsnü Göksel savunmasını gönderdi. Okudum. Korkunç güzel. Böyle bir dost edinmiş olmak benim için ne büyük kazanç. Çok seyrek de olsa, bu insanlar yurdumu ve halkımı daha çok, daha daha çok sevmeye yöneltiyor beni.

Senden dileğim:

Bütün savunmaların fotokopilerini istiyorum. Bende olanlar şunlar:

Hüsnü Göksel

Erbil Tuşalp

Yalçın Küçük

Şahap Balcıoğlu

Bu fotokopileri sağlamayı, sanırım, Yalçın Küçük daha kolay başarabilir. Bu ricamı Yalçın Küçük'e telefonla iletir misin? Yalçın'ın savunması da yer yer olağanüstü, ama kimi yerlerde o denli çok Yalçın Küçük ki... Hepimiz,

zaman zaman birazcık kendimizden vazgeçebilsek ne iyi olacaktı.

Sevgiler yine.

Aziz Nesin

Ankara, 11 Ağustos 1985

Aziz Bey, can dostum;

24 Temmuz ve 5 Ağustos günlü iki mektubunu ancak yanıtlıyorum; istediklerin bir sonuca bağlanır gibi olsun diye bekledim en azından.

– Fotokopi konusunu Ekmekçi seninle telefonda söylemiş görüşmesinin özetini. Bu arada senin pasaport konusunu da açmış. Sıkıyönetim Komutanlığı'na yeniden inceletecekmiş durumu. Ama, sen yine de basın toplantını yap dilersen bu konuda; hatta, ilk düşündüğümün tersine, yararlı olur belki de.

– Özgeçmişimi bugün yazdım, pek uzun yazamadım; insanın kendisini yazması çok güç oluyor; ama yine de bir şeyler oldu sanırım. Sonuç iyi olursa çok sevineceğim doğrusu... Franızcasıyla birlikte gönderiyorum bu mektupla.

– Yalçın Küçük telefon etti. Savunmanın son bölümünü senin istediğin biçimde çıkarmış, son dört sayfayı yeniden yazacakmış.

– Savunmaların fotokopileri için Yalçın'a öyledim. çözümleriz dedi. 23 Ağustos'ta zaten mahkeme var. Gelenlerden birer kopya senin için alınır. Ötekilerinki de sağlanır, sorun değil. Bu arada belirteyim, Haluk Gerger'in savunması Bilim ve Sanat'ın bu ağustos sayısında

yayınlandı, oradan alabilirsin, ayrıca gönderilecektir yine.

– Senin yetmişinci yaş gecen için ödenmemiş olan o para sorunu çözümlenmiş, adam özür dilemiş, Rutkay Aziz de çok üzülmüş, bu konuda Yalçın yazmış gelişmeleri sana. Sen hiç dert edinme artık. Hem bu kangrenleşmiş bir sorunu solun...

– Orhan Ural'ın antolojisinden bir tane var bende, onu gönderebilirim, yalnız ikincisini de bulmaya çalışacağım yarın, ikisini birlikte göndermek istiyorum; bu hafta çözümlerim bu sorunu. Orhan Ural kendisi Ankara'da değil, yazlıkta, ne zaman geleceği belli değil. Ondan istemeye gerek yok.

– Saliha'dan ses soluk yok şimdilik. Doktorasını vermiş olduğuna doğrusu çok sevindim. Senin yanına bu başarıyla gelmek istediğini yazmıştı bana... Vakıftan erken ayrılışında, tanık olduğu yaşam biçiminin payı olduğunu ben de sanıyorum. Ama senin mutluluğun her şeyden önce gelir ve gelmelidir sevgili dostum... Ve sen, tüm mutluluklarına layıksın yeryüzünün. Ve senin her yaşına en taze mutluluklar sığar, bilesin!

Hüsnü Göksel'in savunmasını ben de korkunç beğendim. Böyle insanlar yurdunu, halkını daha çok sevdirir insana. Ve hele Aziz Nesin'ler... Ben, ülkemin bu onuruyla, daha da seviniyorum, gerçekten ülkemi ve halkımı, benim gibi birçok kimseler de böyle, bilesin dünya güzeli dostum... Ömrünün ne güzel bir yaşındasın, biliyor musun? Yüreğin sevgi pınarına kesmiş, her türlü çirkinliklerden arınmış, dup duru, ip–insan...

Bu hafta düzeltmeleri bitirmiş oluyorum ben; şimdi onlar "S" harfini gönderecekler, ardından da sayfa provalarını. Top onlarda. Ve yakınmalara sığınarak oyalama taktiği iflas etmiş oluyor kaytarıcıların. Nazar'a durumu söylemiş olmana ayrıca çok sevindim. Ne hikmetse son provalar çok iyi gelmeye başladı... Bu iş bitmeden dinlenceye gitmeyeceğim Burhaniye'ye. Ama ilk fırsatta, üç gün uyumak için bile olsa, atacağım kendimi oralara...

Gelişmelere göre yine yazacağım sana en kısa zamanda. Yürek dalımdan saygılar sana, en içten saygılar Aziz bey.

Tahsin Saraç

12 Ağustos 1985

Aziz Bey;

Dün akşam yazdığım mektubu -yaşamöyküsüyle birlikte- sabah attım. Sonra Antolojiler için Kızılay'a indim ve Mustafa Erdost'un kitabevinde buldum. İki tane gönderdim, alırsın artık.

Sabah telefonla bir türlü bulamadığım için Çatalca'yı, bu mektubu yazmayı zorunlu gördüm. Dünkü mektubun tarihini de yanlış atmışımdır belki.

Yine yazacağım gelişmeler konusunda Dostluklarımla, saygıyla.

Tahsin Saraç

4 Eylül 1985, Ankara

Aziz bey,

Büyük Dostum,

"Ah Biz Ödlek Aydınlar"ı aldım. İlk benim için imzalamış olman mutluluğumu daha bir artırdı. Sağol. Bunca iş arasında hemen okudum. Kutlarım seni, ne yapsan, iyi yapıyorsun... Düşman çatlatıcılığın da bundan... Bu arada söyleyeyim, yine bunca iş arasında Böyle Gelmiş Böyle Gitmez'in iki cildini de ikinci kez okudum... Ne güzel bağlantı kurmuşsun kişisel anılarınla toplumsal ortam ve gelişim arasında. İlerdeki akıllı toplumbilimcilere ne güzel bir kaynak.

Bu arada, bayramda Ören'e gittim. Beş gün kaldım, bol bol uyudum, denize de girdim. Biraz yorgunluk attım, biraz kendimi toparladım. Şimdi yine delice, zorunlu olarak delice çalışmaya başladım. Sayfa düzeltmelerini yapıyorum; bu ay içinde bitiyor hepsi, onların da çalışma ritmi değişti, söylediklerine göre sözlük 15 Ekim'de piyasaya çıkıyor. Böylece onlar da hızlı ve ciddi çalışmayı öğrenmiş oldular; iş yapmadan iş yapıyormuş gibi görünmenin foyası çıktı ortaya. özlük de gelecek yıla savsaklanmadan kurtuldu!.. İki taraf için de iyi oldu. Eksiksiz ve yanlışsız çikacak sözlük, bu benim sözlüğümdür diyebileceğim, tüm sorumunu taşıyacağım bir sözlük olacak; sonuçtan memnunum yani.

İki antoloji bulup göndermiştim "M... için aldınız mı?

Bahriye Üçok için bıraktığın kitapları hâlâ veremedim kendilerine, birkaç kez aradım, evlerinden kimse çıkmadı

telefona, dinlencede olsalar gerek, bugünlerde dönmüş olsalar gerek, arayıp ileteceğim.

Yalçın Küçük damat karşılamaya hazırlanırcasına düzenliyor evini sizin için ve bütün Ankara bekliyoruz sizleri... Birkaç gün kalırınız artık.

Gerisini gelidğinde sözlü olarak konuşuruz. "V..."yı benim adıma da selamla lütfen, Türkiye'ye hoşgeldi.

En iyi sağlık ve mutluluk dileklerimle, saygılar, sevgiler, dostluklar yolluyorum sana, can Aziz Nesin, dünya güzeli dostum.

Tahsin Saraç

Çatalca, 15 Ekim 1985

Çok Sevgili Tahsin,

4 Eylül tarihli mektubunu çoktan yanıtlamalıydım, ama o tarihten sonra görüştük. Aslında bu, ne bir mektup, ne bir yanıt; çok, çok önemli bir rica. Bu ricamı hemen Mustafa Ekmekçi'ye ilet. Konu, bizim Ali'ye değin. Öyle anlaşılıyor ki, bana olan düşmanlıklarını Amerika'daki Ali'ye dek uzatıyorlar. Ali'ye yaptıkları, sanki yasalmış gibi, ama aslında yasayı bahane olarak kullanıp oğlanın pasaportunu elinden alacaklar. Amaçları çok açık. Ali, kendisine mühlet tanınmadığı için, askerlik yapmak üzere hemen dönmeyecek Türkiye'ye ve böylece iki şık var: Ya Amerikan yurttaş olmak zorunda kalacak yada burda yurttaşlıktan çıkaracaklar. Bunların yapmayacakları alçaklık yok... Tevfik Fikret'in oğlu Hıristiyan ve papaz oldu ve Türk düşmanı oldu diye, buranın gericileri ne sevinmişlerdi... Şimdi aynı şeyin bizim başımıza gelmesi için, hem de yasaları kullanarak, ellerinden geleni yapacaklar. zavallı Ali, bunları hiç ayrımsamamış.

Ne dediğimi anlaman için, fotokopisini gönderdiğim Ali'nin mektubunu oku önce.

31 Aralık günü Ali'nin pasport süresi bitiyor ve Amerikadaki elçiliğimiz de süresini uzatmıyor, askerliğini bahane ederek. Oysa Ali, Berkeley üniversitesiyle daha yeni iki yıllık sözleşme yaptı, ders vermeye başladı. Bu sözleşmeyi bozup Türkiye'ye dönemez. Bütün bunları biliyorlar. Ali, iki yıl sonra askerliğini yaparsa kıyamet kopmaz. Bir kaçakçı yada kaçakçının oğlu olsaydı, pasportunu istediğinde uzatırlardı hiç kuşkusuz.

Ali'nin başına da bir bela açacaklarını çoktan beri sezinliyordum.(1) Benim duyduğuma göre, dış ülkelerde bilimsel araştırma yapanların akerliğinin 32 yaşına dek uzatılması için bir yasa varmış yada bir kararname; yakınlarda Resmî Gazete'de çıkmış. Bende var Resmî Gazete ama, hangi tarihli olduğunu bilmiyorum.

31 Aralık tarihine dek süresi bittiğine göre, önümüzde salt iki ay var. İki ay içinde bu konuda ABD'deki konsolosluğumuza bir belge göndermeliyiz ki oğlanı kurtaralım.

Sen, sana yazdığım bu mektubu Mustafa Ekmekçi'ye oku ve Ali'nin mektubunu da ver. Ali'nin mektubunda yazdığı çözümlerden hangisini uygulayabiliriz? Yada bilimsel araştırma nedeniyle 32 yaşına dek ertelenebilir mi? Ekmekçi bunlara bir çözüm bulamazsa, benim Ankara'ya gelmem gerekli. Hemen geleceğim. Olmazsa Genel Kur-

(1) Gerçekten de Ali Nesin Mart 1986'da askerliğe geldiğinde "askerleri isyana teşvik" suçlamasıyla tutuklandı ve 3 ay tutuklu kaldı. Aklanmasına karşın pasaport verilmedi ve birbuçuk yıl yurtdışına çıkamadı. Böylece Berkeley'deki işine de gidemedi. Aziz Nesin'in önsezisi şaşırtıcı.

may Başkanı'na dek çıkacağım. Ama özel ve kişisel işim için Genel Kurmay Başkanını tedirgin etmek de istemem. Sonra ikidebir Genel Kurmay Başkanı'na gitmek doğru değil. Mustafa Ekmekçi, bu işleri bilen bir yetkiliyle görüşsün, hatta benim adıma görüşsün ve hatta gerekirse Ali'nin mektubunu da onlara okutun.

Ben sana birkaç gün sonra telefon edip durumu öğrenirim. Olmuyorsa ben geleceğim Ankara'ya.

Bu iş bu kadar.

Gelelim Mektuba.

Yalçın Küçük için iki resim gönderiyorum. "L..."nın evinde, "L..."nın çektiği resimler. Lütfen kendisine ver ve söyle Yalçın Küçük'e, bana BİLAR AŞ'ye değgin bilgi versin. Ne oldu, yer tutuldu mu, aranıyor mu? Neden işleri tavsattık? Benim yapmam gereken bişey varsa yazsın.

Bahriye Üçok'tan mektup aldım, eksik olma, kitapları kendisine vermişsin.

(M...) gittiğinden beri canım sıkılıyor ve iyi değilim. O yanımda değilken, birden yetmiş yaşımda oluyorum. İyi ki güzel – ama çok güzel – mektuplar yazarak beni avutuyor yaşamımda. Şimdi de resmi karşımda.

Vakıf'ta işler iyi yürümüyor. Ondört çocuğum var, üç de işçi; dört de yapı işçisi... Ama hâlâ aşçı yok. Çok sıkıntı çekiyorum. Elbet para sıkıntısı da çekiyorum, çünkü kalabalıklaştık. Çocuklarımdan biri (Murat) üniversiteye gidiyor. Hepsini de çok seviyorum. İyi çocuklar, iyi insan olacaklar.

Günlerim hergün gelen yığınla mektuplara yanıt yaz-

makla geçiyor. Önümüzdeki hafta "86 Yıllık" çalışmalarına başlayacağım.

Şoför aldım, iyi bir insan, ama araba alamadım daha. İki haftaya dek bir kaptı-kaçtı alacağımı umuyorum. Almak zorundayım. Ondört çocuğun arabayla okula gidip gelmeleri pahalı oluyor.

İşte haberlerim de bunlar.

Sevgiler, özlemler...

Aziz Nesin

Ben Mersin'e gitmiştim, o günlerde Saliha gelmiş Vakf'a. Sonra Almanya'ya dönmüş. Görüşemedik.

19 Ekim 1985, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum,

Sözlüğün düzeltmelerini en sonunda bitirdim, ama ben de bittim... Bir aydır korkunç bir grip ve soğuk algınlığını sürükleyip duruyorum, bir türlü kurtulamadım. O halde bile tutsaklar gibi çalıştım... Ne ise kendime geçmiş olsun diyorum.

Senden ses almayalı hayli oluyor. Manisa'lara, Mersin'lere imza için gittiğini gazetelerden öğreniyorum, o kadar. Neden soluğun uzanmıyor Ankara'ya? Yoksa yine gâvurculuklarla dopdolu musun? Tanrı boş bırakmasın...

Senin kitapları sonunda verdim Bahriye Üçok'lara. Çok teşekkür ettiler karıkoca, seni çok beğenen karıkoca. Yazmışlardır sanırım sana da.'

Bu akşam ateşler içindeyken radyodan Benjamin Moloise ozanın idam edildiğini öğrendim üstelik... Her ölüm

acı da, ozanların ölümü daha bir acı gelir bana, hele idamları... İçim zenci saçına döndü bu karaderili ozanın söndürülüşüyle. Katiller her yerde aynı, hepsi aynı acımasızlıkta, İsa soylusu da, Musa soylusu da, Muhammet soylusu da...

Vakıf işleri nasıl gidiyor? İşçi buldun mu? Gene her şeyi kendin mi yapıyorsun yoksa bu yaşta?

Bu salı günü (22 ekim) İstanbul'da olacağım; Adam Yayınevi'ne uğrayacağım Sözlük konusunu ve ilerdeki gelişmeleri görüşmek üzere. Zaman ve bir de Oralp'ı bulursam belki uğrarım sana yalnızca bir görmek için.

"M..." n'oldu, gitti mi, burada mı? Saliha'yı bir kez gördüm burada, Sanat Yapım'da. Ondan sonra ses soluk almadım kendisinden. Belki dönmüştür artık.

Bir hafta kadar dinlenip yeniden çalışmaya koyulacağım. Yapacak o denli iş var ki... Bu kış yine çok yüklüyüm ve yoğun çalışacağım... Firavun ameleliği bizim yazgımız, pek de yakınmıyorum; tersine, bunca pislik içinde bir sığınca oluyor çalışmak benim için...

Devlet tiyatrolarıyla ilgili yazını ve Turgut'un sudan yanıtını, atlatma yazısını okudum. Önceden oynanan oyunlar hiç oynamıyormuş sanki... Hem her karanlık dönemin adamı olacaksın, hem de bizim salak aydınımsılara kendini ilerici diye yutturacaksın, ne güzel!..

Rasgele yazıyorum bu mektubu, daha doğrusu sana yazmış olmak için. Sana yazınca çünkü, seninleymişim gibi oluyorum, bir insan sıcaklık soluyorum Ankara'nın bu kirli havasında.

Sana dostluklar yolluyorum Aziz Nesin, sevgiler, saygılar yolluyorum can yoldaşım.

Tahsin Saraç

21 Ekim 1985, Ankara

Aziz Bey, sevgili dostum;

Cumartesi günü sana bir mektup yazmıştım. Akşam eve gelince senin mektubunu aldım. Dün sayım günü olduğundan herkes evdeydi, Ekmekçi'ye sözettim telefonla. Cevat Geray'la da konuştum. Bu akşam Haluk Gerger'lerde birlikte olacağız yemekte. Konuyu görüşeceğiz. Dışarda öğretim görevlisi olarak çalışanlar için 35 yaşına dek askerlik erteleme olanağı varmış Cevat'ın söylediğine göre. N ie, bu akşam enine boyuna görüşeceğiz konuyu, sana ondan sonra yazarım çözüm yolunu. Şimdilik bekle, gelmen gerekirse yazarım sana. Bir kaçakçının oğlu olsaydı Ali ve uyuşturucu ticaretiyle ya da hayali ihracatla uğraşsaydı hiçbir engelle karşılaşmazdı... Ama Aziz Nesin'in oğlu, hem de has oğlu... Ama sen kaygılanma, en yasal yoldan hakkı olan olanak sağlanır kendisine. Zaten bizim elde edeceğimiz en büyük lütuf en doğal hakkımızı elde edebilmek değil mi?..

Bu iki mektubu belki aynı günde alacaksın, belki de en son yazılanı daha önce alacaksın Türkiye normlarına göre...

"M..." gitmiş, yazdığına göre. Satırlarında bile sesli bir üzünç var... Tanrı kavuştursun... Sende bu yürek oldukça, bu sevgi pınarı oldukça, daha çok filizlerde göverirsin...

Yarın sabah (22 Ekim Salı) İstanbul'da olacağım. Bir

fırsat bulursam, öteki mektubumda da yazdığım gibi, sana bir uğrayacağım.

İyilikle kal şimdilik.

Esenlikler diler, dostluklar yollarım sevgili Aziz Nesin.

Tahsin Saraç

28 Ocak 1986, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Güzel Dost;

Güneşli bir sabah şimdi. Bahar uç vermiş. İçimden sana yazmak geldi.

Bu ara San Francisco'da Interprint diye bir yayınevinden mektup almıştım. "Grerat Poets of the World" diye deri ciltli, lüks bir baskı yapacaklar. Mart ayında çıkacak kitap, otuz ozan alıyorlar, biri de ben. Rafael Alberti, Octavio Paz, Yannis Ritsos, René Char (senin sevmediğin), Leopold Sedar Senghor, Eugène Guillevic, Marin Sorescu, Vasko Poppa, Jorge Louis Borges gibi tanıdığın ozanlar da var, daha başkalarıyla. Her ozandan resim, yaşamöyküsü vb.den başka birer yayımlanmamış şiir koyuyorlar elyazılarıyla, kendi anadillerinde ve İngilizce ve Fransızca çevirileriyle. Oraya gönderdiğim İnsanlıksız Bir Uygarlık şiirinin bir kopyaını da sana gönderiyorum. Bu arada şiir yazma ularına girdim. Sana iki de sevi şiiri gönderiyorum, yaşanmış ve yaşanabilir türden... Çatalca'nın oksijenli Vakıf havasında yüreğindeki kandolaşımına katılabilir... Sevilerin, sevgililerin bol olsun!..

Dün akşam Ekmekçi'yle konuştum telefonda, pasaport alıyormuşsun, haydi hayırlı olsun, şöyle çıkıp bir cevelan et frengistanlarda.

Ekin düğünü için Ankara'ya biraz erken gel de görmek isteyenlerinin özlemini doyur. Birçok söylenenler adına iletiyorum bu isteği sana, yalnız benim duygum değil yani bu.

Artık bekliyorum, gözüm yollarda.

Tüm iyilikler seninle olsun.

Dostluklar, saygılar yolluyorum sana, sevgili Aziz Nesin, bir de bahar duygular.

Tahsin Saraç

İNSANLIKSIZ BİR UYGARLIK

Tanrıların sönmüş sesleri
Yalvaçsız çöllerde.
Güneşte yas örtülü
Bezgin sabahlar.

Suskun bir şaşkınlıkta gölgesiz dolaşan
Barınaksız erdem.

Artık eskil görkeminde
Mumyalanmış bir zaman.

Ve yeni taş tapınaklar
Sevgisiz, sunaksız.

Uzayda çaktı çakacak
Savaş kıvılcımları.

Kurulmakta olan bir
insanlıksız uygarlık.

Tahsin Saraç

CANÖZÜM

Bir akbüyüdür, canözüm,
Bir akbüyüdür, şu senin
Bakışında buğulanan bahar.

Ölümsavar mıknatıslı bir meyve
O yumuk uçları göğüslerinin;
Ve temmuz senin tenin.

Dört süremi birbirine düğümler
Öperken
Dağgülü dudakların.

En umarız karanlıklardan bile
O suskun onurunla bakarken
Gözlerinden gün doğar.

Sen ki ey, bir başka adınla özgürlüğüm
Yokluğunu yaşadığımdan beri
En yasak bir düşün üstüne uyuyorum.

Sensizliğe dayanır olursam
Demektir, damardan kuruyorum.

Tahsin Saraç

ZULMÜN YANAŞAMADIĞI BİR KIYI

Köklerdeki özsuya çekildi
Postallarla çiğnenmiş yaşam.

Yalnızlığın o tapınak sessizliğinde
Mayalanıyor ölümsüzlüğün gizi.

Sabahın kokusudur koruyan dirimseli
Ölümü ayartan bu çiçekte
Ve yüreğimizde.

Bak işte
Umudun çeliğine çifte su verdi
Ozan-demirci.

Zulmün yanaşamadığı bir kıyıdır
Senin sevgin.

Tahsin Saraç

Cihangir, 24 Şubat 1986

Çok sevgili Tahsin,

Başım yine bulutlarda... Kollarımla ayaklarım kanat gibi, hep uçmaktayım, ama beni ben götürmüyorum, kendimi yele vermişim. Sevinin çakırkeyifliliği içinde

yaşıyorum. Ama içimde hep bişeyleri eksik bıraktığım, görevlerimi yapamadığım, sorumluluklarımı yerine getiremediğim, borçlarımı ödeyemediğim duygusunun ezikliği var. Yani kendimi tastamam sevinin yeline salamıyo-rum.

Cihangir'de bir evdeyim. Öyle bir ev ki, dünyanın en güzel, en olağanüstü, en görkemli Boğaz görüntüsü önüme serilmiş. Günün ışıkları ve gecenin de ay ve lamba aydınlıklarıyla, her saat değil, her an önüme serilmiş görünüm değişmekte... Bu eve taşındım, on gün oluyor. Böcüm'le birlikteyiz. Böcüm, iki yıllık sevgilim. Yirmibeş yaşında. İkimizi görenler bana "Kızınız mı?" diye soruyorlar. Aramızda kırkaltı yaş var... Belki bu benim son güzel çılgınlığım.

Hal ü keyfiyet işte böyle.

Şimdi evde yalnızım. Böcüm, her sabah erkenden ve hergün öğleye dek İngilizce kursuna gidiyor. Bir yıl gidecek? Sonra? Üniversiteye...

Keyifliyim. Yaşamımın başka yönlerinden terslikler çıkmazsa, artık iyi çalışabilir, güzel şeyler yazabilirim. Belki de, çok kez olduğu gibi, sevi konusunda yine kendimi aldatıyorumdur.

Böcüm'ün adı "N..."

Nesin Vakfı'na hibe edilen fotokopi makinesinin belgelerini bir zarf içinde gönderiyorum. Bunları lütfen Mustafa Ekmekçi'ye ver ve o da çok ivedi Gümrükler Genel Müdürlüğü'nde işleme koydursun. Benim dilekçemde ilişik olduğu yazılan Almanca mektupla o mektubun Türkçe onaylı çevirisi Ekmekçi'de yardır, eklesin.

Halit Çelenk'in denetimi için bıraktığım yazıyı kendisine verdin mi?

DGM savcısının sorgulaması için yakında Ankara'ya gelmem gerekecek. Zamanını bilmiyorum.

Yakında telefon ederim.

Sevgiler, selamlar... Dostlukla.

Lütfen Yalçın'a[1] karşı sert olma.

Aziz Nesin.

4 Mart 1986, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum;

24 Şubat günlü mektubunu aldım. Hemen yanıtlıyorum:

– Vakıf'a bağışlanan fotokopi makinesiyle ilgili belgeleri Ekmekçi'ye hemen verdim; bugün de kendisiyle konuştum. Ali'nin askerlik sorununu Adnan Kahveci'ye iletmiş, söylediğine göre o işi çözümlenmiş bil. Fotokopi makinesiyle ilgili sorunu bugün müsteşarla görüşecekmiş, konuşup buluşum almış. Kısa sürede çözümleneceğini sanıyor; yakından izliyeceğim, sonucu sana ayrıca ve gecikmeden bildireceğim.

– İki Boş Kalıp adlı yazıyı Halit Çelenk'e götürdüm. Birlikte okuduk. Birinci sayfada iki kez geçen "zor kullanmak, zorbalık yapmak" anlatımları yerine "zorlamak" sözcüğü kullanılırsa yazıda hiçbir sakınca kalmaz dedi. Bunları metin üzerinde kırmızı kalemle belirttim ben. Dilersen uygularsın, bence yazının özünü değiştiren bir yanı

(1) Yalçın Küçük Y.N.

da yok... Yazıyı okurken Halit beyin eşi Şekibe hanım içeri girdi. Bitince, "ilahi Aziz bey, yazının altında senin imzanın bulunması suç sayılması için yeter de artır bile. Gerisi bahane" dedi. Sana aynen iletiyorum!.. "Zor kullanmak, zorbalık yapmak" deyimleri yasaları "tahkir" faslına girip suç sayılabilirmiş... Onun için değiştir sen onları.

Gelelim asıl güzel konuya. Başının yine bulutlarda olmasına çok sevindim. İçinde hiçbir eksiklik duyma; yurduna karşı görevlerini hep yaptın ve yapmaktasın sen, sorumluluklarını da her zaman yerine getirdin... Onun için, en hak edilmiş bir mutluluğu en doludizgin yaşa sen Böcü'nle; kutlamalarımı ilet o "N..."a ve en iyi dileklerim her ikinize... Biogaz sorunun için tarım mühendisi arkadaşlar 10 martta gelecekler Vakıf'a. O gün lütfen orada ol.

"Yalçın Küçük'e karşı lütfen sert davranma" diyorsun. senin bu duyarlılığın, bu inceliğin insanı öldürür gerçekten. Doğru, kendi deyiminle "dışı sert, içi yumuşak meyve"lerdensin sen. Maalesef ben de biraz öyleyim... Ama onun, son günlerde, arkadaşlarına karşı davranışları tiksindirdi beni. Fazla şey söylememek için belirteyim, Yalçın Küçük bir ruh hastası, korkunç bir bencil ve saygısız. Kendisini artık sevmiyorum. Benim için "yok sayılanlar" arasına girdiği için, hiç merak etme, kendisine karşı sert davranmayacağım...

Dünyada güzelliklerle uğraşmak varken, sevmek, üretmek, başkalarının mutluluğuna çalışmak varken, pisliklerle uğraşmak neye?..

29 Mart 1986, Ankara

Sevgili Aziz Nesin'e birkaç özdeyiş.

Af-i pâke ne zarar vakvaka-i kurbağalar
İt ağzıyla derya bulanmıyor.
İt demiri dükkânından ne aparır

Sen, derya gibi akarsın, içine kaç lağım aksa yine seni kirletemez.

Tahsin Saraç

Bir anı

Nesin Vakfı'nda, odamda çalışırken, her zamanki gibi radyo da dinliyordum. Radyoda Muş üzerine bir konuşma vardı. Muş'lu şair Tahsin Saraç'ın bir şiirini okuyordu konuşmacı. Şiirin adı "Son Mavi Kuş"

Tahsin Muş'u, orda not ettiğim şu dizeyle anlatıyordu:

"Kem kişiler yüzünden ayrı düştüğüm"

O günün tarihi: 29 Nisan 1986

Tahsin'e telefonla bildirdim. Radyoda kendisinden sözedilmesine şaştı. Sonradan Ankara radyoevine gidip o konuşmanın bandını almış.

8 Nisan 1986

Sevgili Aziz Bey;

Kısa bir iş mektubu bu.

– Yazlık için parayı (yüzbin lira kadar bişey) Körfez Sahil Evleri Kooperatifinin Burhaniye İş Bankası nezdindeki 263 numaralı hesabına gönder. Bu arada dilersen kooperatif müdürlüğüne kesin hesabı isteyen yada durumu açıklayan bir iki satır yaz.

– A.S.T. için (Halk Düşmanı Oyunu üzerine) bir yazı istediler; bana bırakacağını söylemiştin; galiba unuttun. Bunca iş arasında onu da gönderirsen kendilerine iyi olur.

En içten sevgiyle, saygıyla, dostlukla.

Tahsin Saraç

26 Mayıs 1986, Ankara

Sevgili Aziz Nesin;

Büyük dost,

Bu sabah saat 7'de Ankara'ya geldim. Bir haftalığına mavi yolculuğa çıkmıştım, ilk kez; Yüksel Pazarkaya'ların çağrılısı olarak. Bir hafta tekneyle Gökova ve dolaylarını dolaştık; iyi bir dinlence oldu, bu arada hergün üç şiirimi çevirdik Yüksel'le Almancaya, yani orada da yine çalıştık... Yazgımız bu.

Mektubunu okur okumaz Ekmekçi'ye telefon ettim, götürüp Cumhuriyet gazetesine bıraktım saat dokuzda. Necdet Üruğ'a iletecek bugün yarın. Çok iyi ve açık yazmışsın her şeyi. Ama öylesine acılandım ki bütün gezi dinlenmesini unuttum. Gülüşü dudağında kurumak buna derler işte... "Başka konuda yazacak halim yok şimdilik" demen ise hepten kahretti beni. Ne ki, sen ne acıların altından kalkmışsın; Ali her şeyi kendi göğüsleyebilecek güç ve yetenekte bir saygın kişi; adi iftiraları haydi haydi savar en olanaksızlıklar içinde bile.(1)

Seni yanıtlamış olmak için yazdım bu birkaç satırı.

(1) Ali Nesin'in askerde "Askerleri iyana teşvik" suçlamasıyla tutuklanmasıyla ilgili. Y.N.

Bir an önce postaya atmalıyım ki eline varsın çok gecikmeden durumdan da azıcık olsun bilgilendirmiş oldum seni.

Otuzbir mayısta Ankara'da görüşürüz artık.

En içten duygularımla sevgili Aziz Nesin, yürekten dostluk ve saygılarımla.

Tahsin Saraç

17 Temmuz 1986, Ören

Aziz Bey,

Sevgili dostum;

• Ali'nin mahkeme durumunu Meral hanım ve Manuela'ya ayrıntılarıyla anlattım. İsteğin üzre torunun Gabriela Aslı'yı da öptüm. İyi de oldu; onların da moralleri yüksek.

• Yönetici İsmail Nayır'la görüştüm. Kooperatif üyelerinin borç durumlarını herkese açıklayıcı bir liste dağıtacaklar genel kurul toplantısında. Oya hiç para ödememiş. Senin yetmiş bin dokuzyüz seksen (70.980) lira borcun kalmıştı. Senin verdiğin elli bine 20.980 lira da ben ekledim böylece otuz haziran 986 tarihine kadar hiç borcun kalmamış oldu. Bu böyle gerekiyordu; çünkü seni kıskanmaktan başka işi gücü olmayanların ağzında sakız bırakmamak gerekiyordu... Adamlardan yatan parayla ilgili bir makbuz, bir de genel dürumu açıklayıcı resmî bir yazı aldım. Yazıyı ekte gönderiyorum, makbuzu da ilk buluşmamızda sana vereceğim; bizim postalarda ne olacağı belli olmaz, yitip gitmesin diye postayla göndermedim.

• İkametgah kâğıdı vermedi muhtar; ikametgah kâğıdı vermesi için altı aydan beri sürekli burada oturmak ve mahalle kütüğüne kayıtlı olmak gerekiyormuş. 23 temmuzda Ankara'ya gidiyorum, o zaman çıkartırım artık.

Burada havalar iyi; yorgunluğumun korkunçluğunu yeni yeni anlıyorum ve uyuyup dinleniyorum.

Ekte gönderdiğim yazıyı iyi sakla; ayrı bir zarf yada dosya tut (tam da senin yapacağın iş ya!) Bundan sonraki aylıkları da yine senin göndermen gerekecek sanıyorum...

Dikili'de, her şeye karşın, azıcık olsun dinlendin; bunu gördüm ve duyumsadım. Sana işte böyle sağlıklı ve dinlenmiş durumlar diliyorum.

Ankara'dan yazarım. Sana en iyi duygularımı yolluyorum Aziz Bey, dostluklar, sevgiler yolluyorum.

Tahsin Saraç

27 Ağustos 1986, Ankara

Aziz Bey;

Sevgili Dostum;

Ören'den döndüm. Aslında dinlenmeye doyamadan döndüm; öylesine yorgunmuşum ki, uyu uyu bitiremedim...

Bu ara, Ali nedeniyle, ne acılar çektiğini biliyorum, acıda Yalvaç Yakub'u geçtin, Yalvaç Eyub'a da taş çıkarttın sabrınla... Adını türkçeleştirip Ermiş demek gerekiyor artık sana şimdiden geri.

Bunca olumsuzluklar içinde beni çok duygulandıran bir tutumu dile getirmek için yazıyorum sana, şu bizim savunman dostumuz Veli Devecioğlu'nun tutumunu. Bunca

çirkinlikler içinde böylesi insanlar var oluyor işte bu toplumda! Ali'nin uğradığı haksızlığı kendine yapılmışlıktan daha ileri bildi; gidermek için bir savunmanın, ondan da öte bir insanın yapabileceği her şeyi yaptı. Hergün en aşağı iki kez yaptığı girişimleri, yazdığı dilekçeleri okudu, açıklama yaptı bana. Görevini bu denli benimsemek, erdem uğruna bu denli çaba göstermek, sevgi ve dostluğu bu denli somutlaştırmak insan olma adına gerçekten yaraşık olanların taşıyabileceği bir nitelik. Ve Veli Devecioğlu böylece bir insan, gerçek insan, gerçek dost.(1)

Bu acılı dönemin bize kazandırdığı tek şey, böyle insanları bu denli yakından tanımak oldu. Olaya yaklaşımı karşısında çok duygulandım da kaç gündür düşündüğüm bu mektubu yazdım sana. Bu sabah da köyüne gidip dinlenecek, üç gün anasının dizine başını koyup uyuyacak, kendi deyimiyle insanlığa emir veren kişiler bunlar. Bizim karagün dostu Mustafa Ekmekçi de öyle, çok yırtındı ve elinden geleni yaptı; onu da daha bir sevdim bu olaydan sonra.

Sana artık biraz dinlen desem, biraz derin solu desem karşı çıkar mısın yine, "ben kim dinlenmek kim" diye? Yine bir türlü sürmenaj olamadığına" üzülüyor musun?

Haydi sevgili Aziz Nesin, geçmiş olsun, sana, Ali'ye, hepimize.

En yürekten sevgilerimle, saygılarımla, dostluklarımla.

Tahsin Saraç

(1) Veli Devecioğlu, halen Aziz Nesin'le ilgili davaların savunmanıdır. Y.N.

1 Eylül 1986, Ankara

Aziz Bey;

Sevgili Dostum,

Biraz önce savunman Veli Devecioğlu telefon etti; üç günlük dinlencesinden dönmüş. Ve yine kapanıyor evine Ali'nin savunmasını yazmak için. Onun söylediği ve benim de katıldığım ve burada başka ayrıntılarına girmeyeceğim nedenlerle, 9 eylüldeki davada sen de baba olarak bulunursan çok iyi olur. Yaşamsal bir önem taşıyan ve savunmanın Veli beyin deyimiyle hâlâ "kiritik" bir nitelik taşıyan davada, senin dinleyici olarak bulunman, Aziz Nesin kişiliğinde bulunman, konuya gösterdiğin ilgi ve verdiğin önemi yansıtması bakımından yargıçlar üzerinde pikolojik olarak çok olumlu bir etki yaratır ve sonucun olumlulaştırılmasında rol oynar. Bu insanların psikolojisini bilirsin sen, yaşamları boyu karşılarına çıkmış tek fırsat Aziz Nesin görmek ve bunu ilerde anlatıp durmak için... Gerisini sen daha bir boyutlandır bu pikolojinin. Onun için iki elin kanda da olsa, bu duruşmada git hazır bulun. Sen, Ali'nin geleceği söz konusu çünkü... Yazmadıklarımı sen seslendir ve görüntüle...

Seni bu ara hep telefonla arayıp bulmaya çalışacağım bunları söylemek için; bulamam diye, her olasılığa karşı yazıyorum bu mektubu.

Veli Devecioğlu'nun güzel titizliğine, sorumluluk duygusuna, sevgi ve dostluk anlayışına bayılıyorum; öyle ki, telefonda bu akşam yemeğe çağırdım kendisini, kabul etmedi, "savunma çalışmam bölünür" diye. Bir hafta

kapanıyor evine savunmayı hazırlamak için. Böyle insanlar oldukça Türkiye batar mı?

Yazacak başka çok şeyler var ama bu mektubu yalnız bu konuya ayırdığım için başka hiçbirşeye değinmeyeceğim.

Yineliyorum, 9 eylülde Konya'daki Ali'nin duruşmasında mutlak hazır bulun...

Dostluklar, saygılar ve sevgiler sana Aziz bey, büyük dostum.

Tahsin Saraç

14 Aralık 1986
İbn-i Sina Hastanesi, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Can dostum;

8 aralık pazartesinden beri İbn-i Sina sayrılarevindeyim; fizik tedavi görüyorum. Daha ilk haftada iyi etki verdi. Ağrılarım dayanılır oldu; dahası, ayağa kalktım ve yürüyebiliyorum. Bu gidişle ameliyata gerek kalmayacak (buna ameliyat isteyen doçent cerrah kendisi de söyledi), vücut kendini toparlıyor, o ayak sürümesi falan da olmayacakmış. Bakalım artık, bu denlisine çoktan razıyım. Yalnız ocak 1987'nin ilk haftası çıkacağım ancak buradan.

Sayrılarevindeki özel bakımdan ve hekim dostların gösterdiği dostluk ve özenden de ayrıca sonsuz hoşnutum.

Sen de bir geldiğinde,' dilersen, o çaktırmamaya çalıştığın ayak sürümen için, bu yetkin hekim doktorlara bir baktıralım. Ne dersin?

Bütün günüm yatakta okumakla geçiyor, sıkılmıyorum. Bu hafta yazmaya falan bile başlayabileceğim.

İşte böyle. Durumu sana bir özetlemiş oldum.

Aman sağlığına dikkat et... Ben bu son abdestle bir ömür namaz kılarım artık (yaşanacak gün pek kaldıysa...) Oysa yapmayı düşündüğüm onca şey var ki!

Seni çok özlediğimi de ayrıca ve özellikle belirteyim. İstanbul'a indiğinde, elin varır telefon edebilirsem sevinirim, sesini almış olurum (buradan dışarıya telefon edilmiyor). Telefonum: 103 333 / 3248.

Senin kitaplarına daha önce baktım da tiyatro yapıtların yok bende, imzalayıp gönderirsen iyi olur.

Yeni yılda sana dünyanın bütün güzelliklerini diliyorum, özellikle de en sağlıklı bir yaşam (ve de bol sevgili...)

Dostlukların, sevgilerin seninle can Aziz Nesin, en can dostum.

Tahsin Saraç

P.S.

Yazarsan (.....) adresine yaz yine. Oradan getirirler.

Çatalca, 31 Aralık 1986

Tahsinciğim,

Yılın son günü bugün. Saat 16.28. Çocuklar şimdi geldi okuldan minübüsle. Yılbaşı arefesinin yarım günlük tatilini bile kaldırdılar. Çünkü yılbaşı gâvur töresi... Şu gâvur töresi milâdi tarihi de kaldırsalar iyice rahatlayacaklar. Çok sinsice ve sahtecilikle yürüyorlar.

Çocuklar, çinili salonu bu gece için hazırlamaya başladılar. Vakf'ın yönetmeni işbölümü yapmış. Gece hep birlikte yiyip içip, kumar da oynayıp ve TV seyredip eğleneceğiz. Yirmibir çocuk, beni de sayarsan yirmiiki çocuk ve dört işgören... Hepsine armağanlar aldım. Bu mektubu yazdıktan sonra armağanları paketleyeceğim.

Bugünümü mektup yazmaya ayırdım. Aslında haftanın iki-üç günü, gelen mektupları yanıtlamakla geçiyor. Senden önce de "V..."ya mektup yazdım.

Bir haftadan beri kafam bir roman tasarısıyla dolu. Özetin özeti şu: Bir ölmüş yazarın yirmibeşinci yıldönümünde (onbeş de, on da olabilir) bir araştırmacı o yazarın monografisini yazmaya niyetleniyor. Önce yazarın "metruke"sini araştırıyor. Yazarın yaşamında ilişkide bulunduğu sevgililerine değin notlar, mektuplar, yazılar, belgeler bulunuyor. Bu kadınları tek tek araştırıyor ve bulduklarıyla konuşuyor. Kadınlar ayrı ayrı, kendi açılarından ölmüş yazarı anlatıyorlar. Yazarın lehine değil, kadınlar kendi gerçeklerine göre konuşuyor, yazarı anlatıyorlar.

İşte romanın özeti bu. Oldukça özyaşamsal, ama yine de roman olacak. "Benim Delilerim" gibi bir de "Benim Kadınlarım"ı yazmayı düşünmüştüm. Ama yazamam... Yazınca gerçeği yazmak gerekli, bu da anılarıma ve kadınlarıma saygısızlık olurdu. Değiştirerek yazsam, o zaman da gerçeğe saygısızlık olurdu. Roman biçiminde yazarsam, roman gerçeğinin yaşam gerçeğine uyması gerekmez. Romandaki hiçbir kadının, yaşamımdaki kadınlardan biri olarak kesinlikle tanınmamasını istiyorum. Zor iş... Bilmem, becerebilecek miyim? Beceremez-

sem, vazgeçerim. Tehlikeli bir iş... Başarabilirsem güzel bişey yapmış olacağım. Tehlikeli sınırlarda dolaşmak gerekir. Kimseye ve özellikle anılarıma saygısızlık etmek istemiyorum elbet... Bir acaip roman olacak bu.

Sen bugün hastaneden eve izinli çıkmış olmalısın. Bütün Saraç'ların yeni yılını kutlarım, hepinize başarılar, mutluluklar dilerim. Ben galiba Ankara'ya 11 yada 12 Ocak günü geleceğim.

Sana bu mektubu, hastaneye telefon ettiğim günden beri yazmak istiyordum. Bir türlü zaman bulup da yazamamıştım. Hastaneye telefon ettiğimde sana sormuştum:

— Ağrıların var mı?

— Var... demiştin.

İçim acıyla burkuldu. İşte o acıyla sana aptalca sordum:

— Ne yapabilirim?

Dünyada bundan daha aptalca, salakça bir soru olamaz. Ben bunca ayrılık, bunca ağrı sızı çekmiş bir insan olarak, sana böyle aptalca bir soru sormamalıydım. Çünkü bilirim ki, o çekilen acılara kimse bişey yapamaz. Ama yine de konuşma basmakalıplarına uyarak sana o soruyu sordum:

— Ne yapabilirim?

Aptalca ama içten bir soruydu. Sen,

— Hiç... Hiçbişey yapamazsın! diye en doğruyu söyledin.

Evet, hiçbişey yapılamaz ve bu hiçbişey yapılamaması ayrı bir acıdır. Sevdiğin dostun ağrılar içinde ve sen hiçbişey yapamıyorsun... Ben bu hiçbişey yapama-

mayı çektiğim sayrılıklardan daha çok güzel olduğuna inandığım bir yapıtı yazarken duyumsarım. Yazmak, yaratmak... Öyle bir acıdır ki o, ben o acıyı çok derinden duyumsarım. Ağrıların şiddeti ölçülemez ama, dediklerine göre en büyüğü doğum sancısıymış ve böbrek ağrısı onun on katıymış... Bu ağrılar, örneğin dişağrısı gibi maddi ağrı değildi; daha çok umarsızlık içinde çırpınmaktır. Ben yazarken, ama sevdiğim ve istekle yazdığım zaman, işte bu sancıları duyarım ve isterim ki o zaman bana birisi yardım etsin, birisi yardımıma koşsun... Ve bilirim ki, hiçkimse yardım edemez. Tıpkı senin dediğin gibi:

— Hiç kimse hiçbişey yapamaz...

O yapıtı tekbaşına ortaya çıkarmak zorundasın. Bunu bildiğim için kendi kendime,

— İşte yapayalnızsın ve umarsızsın ve sana hiç kimse yardım edemez! Başka hiçbir umarın da yok. Yaz, ortaya koy şunu da kurtul... derim.

Ve çırpınırım. Ama o umarsız yalnızlığım bana güç de verir.

Sana şimdi bir itirafta bulunayım. Yaşamımda bunca kadın sevdim. İçlerinde beni gerçekten sevenler de, sahtecilik edenler de oldu. Sevdiğim kadından tek istediğim, işte o yapıtı ortaya koyma sancıları içinde çırpınırken bana yardım etmesiydi. Edebilirler miydi? Edemezlerdi. Ama bana hep öyle gelmiştir ki, ben o acıları çekerken sevdiğim kadın sevinin yufmuşaklığıyla yanıma sokulup beni sever, öper, okşarsa yazımın tıkandığı o yerden beni kurtaracak, çektiğim yaratma acılarını dindirecek... Gerçek

olmasa bile buna hep inandım. Çocukça bir inanış olsa bile... Yaşamımda hiçbir sevgilim bunu yapmadı. Bu çocukça duygumu doygunlaştırmadı.

İşte sana yine bisürü gizimi verdim.

Hoşça kal sevgili Tahsin.

Aziz Nesin

Ankara, 9 Ocak 1987
İbni Sina Hastanesi

Aziz Bey,

Can dostum;

31 aralık günlü buruk acılı mektubunu aldım. Ne ki, mayasında acı payı olmayan hiçbir mutluluk, hiçbir soylu duygu yoktur, buna böyle inanıyorum. Sen de içinde, 22 çocuklu bir yılbaşı kutlaması kaç kişinin tadabildiği bir duygudur. Söyler misin? Gerisi boş...

Bugün sayrılarevinden çıkacağım; sağaltım iyi sonuç verdi. Ameliyattan kurtuldum... Ama bir süre pek dikkat etmem gerek; evde cimnastik falan yapmak, kimi ani hareketlerden kaçınmam gerek. Yapılabilecek şeyler önemli değil.

Hem ayın 11 yada 12'sinde geleceksin, seni ayakta karşılayıp kucaklayacağım, daha ne?..

Bugün gazetede Ali'nin kararının yargıtayca bozulduğunu, aklandığını öğrendim, korkunç sevindim. Hepinize geçmiş olsun. Şu Veli Devecioğlu'nun içten çabaları göz yaşartıcı bu konuda. Telefonla konuştuk, sanki kendisini aklanmış gibi bir coşku içindeydi, paylaşımda bu noktaya varınca ancak insan olabiliyor kişi...

Paylaşma dedim de; sevinci bir ölçüde paylaşabiliyor da acıyı paylaşamıyor insan.

"Sevginin denklemi iki üstüne kuruludur
Acınınki bir."

Sevdiğim bir dizemdir ve doğrudur. Bu nedenle senin hep o sevdiklerinden beklediğin yaratma sancılarını çektiğin anlardaki bir öpücük, bir alın okşaması yakındaki paylaşma duygusu, biçimsel olarak gerçekleşse de acını değiştirmez. Kişi acısını yalnız çekiyor, kendi çekiyor, ölümünü de yalnız ölüyor... Çünkü:

"Hep var
Seviyle ne denli incelirse incelsin
Herkesi herkesten ayıran
O taş duvar."

Yılbaşı günü izinli çıktığımda el çantamı takside unuttum; içinde pasaportum, banka cüzdanım, evin anahtarı, kasa anahtar vs. vardı. En önemlisi de birini sana sunduğum iki şiirim. Müsveddelerini de yırtıp atmıştım; en çok onlara yanıyorum, kimi bölümlerini kafamda tuttuğum bu şiirleri yeniden yazabilecek miyim bakalım. Öbürleri için gereken önlemleri aldım, ilgili yerlere bildirdim ama olan şiirlere oldu.

Bundan sonra evden yazarım sana, dayanılmaz acılar artık dinmiş sağlıklı biri olarak.

En iyi duygularım seninle sevgili Aziz Nesin can dost, büyük insan.

Tahsin Saraç

10 Mart 1987, Ankara

Aziz Bey,

Sevgili Dostum;

Bir dokunuyo geçmeler mektubu olacak bu.

3 mart akşamı trene bindik Haluk, Varlık, Nuri, Sedat ve ben; felaket karın başladığı akşam. İstanbul'a gecikmeli vardık ve neyse ki bir vapuru denk getirip Karaköye geçtik güç bela kendimizi Güralp'ın evine attık. Ondan sonra burnumuzu bile dışarı çıkaramadık; Bilar'la ilgili toplantı yapılamadı, İstanbul'lular gelemedi çünkü. Buna karşın Haluk-Nuri-Varlık-Gencay, Çatı'ya gittiler o akşam içmeye; ben gitmedim. Onlardan başka da kimse yokmuş zaten... Ve yaya gidip yaya döndüler evlerine. Ertesi gün sana gelecektik güya!.. Ne mümkün. Öğleden sonra Karaköy'e kadar yaya yürüdük ve vapurla karşıya geçebildik. Zor bela içecek bir lokanta bulduk, uyduruk bir lokanta, güya balık yiyecektik İstanbul'da... Orası da 1.5 saat izin verdi. Kandil günüymüş meğer!.. Kapatması için habire telefon geliyordu lokantaya. O da beşte kapattı. Haydarpaşa'ya yine yaya gittik o karda fırtınada. Gar gazinosunda içerek, sonra trende yemekli vagonda içerek güç bela Ankara'ya vardık. Varlık'ın fıkraları ve içki kurtardı bizi özetle tüm yolculukta. Anlayacağın, İstanbul'u dağıtmaya gelmiştik sözüm ona, kendimiz dağıldık, telef olduk!.. Napolyon'un Moskova bozgunu tam...

Şimdi en iyi bir haber sana. Ankara'ya vardığım gün Veli Devecioğlu telefon etti. Ali'nin aklandığını, kararın yargıtay daireler kurulunda esastan bozulduğunu muştuladı. Hepimizin gözü aydın. Sana telefon ettim kaç kez, hat yok, erişmek olanaksız. Veli de yıldırım telefon etmiş,

ulaşamamış. Sonra akıl ettim, Güralp'e telefon ettim, haberi Ali'ye ulaştırırsın diye; ulaştırmış ama sana Ali de varamamış galiba. Az önce Veli Devecioğlu ile konuştuk; Ali kendisine telefonla teşekkür etmiş ama, sana haberi iletememiş. Bu kış kıyamette sanırım haberi bu mektupla alacaksın bu gidişle. Şu Veli Devecioğlu ne güzel insan, ne vefalı, ne ciddi, ne özverili!..

8 mart pazar günü Bilar takımı 2 perdelik Azizlik'e gittik. Orhan Asena da vardı. Ben iki kez seyrettim; salon hıncahınç doluydu. Oyunlar, sahneleyiş, oynayış tek sözcükte korkunç güzeldi. Kutlarım seni. Biliyorsun senin tiyatro yazarlığını gülmece yazarlığın kadar büyük bulurum ben. Oyun için bestelenmiş şiirlerin de çok güzeldi. Sana takılmama falan bakma, gerçekten iyi bir ozansın sen aynı zamanda.

Şimdilik bu kadar. 5 Nisan'da Fransa'ya uçacağım. Bu arada mutlak görüşürüz. En içten duygularımla Aziz bey, sevgilerimle, dostluklarımla.

Tahsin Saraç

12 Nisan 1987, Paris

Aziz Bey,

Nihayet yerleşebildim ve sağlığım iyi. Paris'i yeniden yaşamak, yeni bir kan dolaşamına girmek gibi bir şey oluyor benim için.

Sanat-yazın çevreleriyle görüşmeler şimdiden başladı. Birçok ozanla görüştüm, bir çoğuyla randevulaştık görüşmek üzere. Geçen gün Radio France Internationale'de bir konuşma yaptım, şiirlerimden falan okudum (kaseti bende). Moupassorre Cep tiyatrosunda Belle Fa-

mille diye bir oyun gördüm. Bilet 150 frank, bizim parayla 2.000 lira gibi bişey. Her şey us almayacak ölçülere varıyor bizim paraya vurulunca, ama adamların kazançlarına göre normal. Buradaki ilişki ve yaklaşımların düzeyi bizdeki bokumda boncuk arayanların düzeysizliğini daha bir kabartılandırıyor. Çağın içinde, çağın olaylarını yaşamak gönendiriyor insanı, ama biraz da umutsuzlandırıyor. Bizdeki ve bütün geri ülkelerdeki gerici akımları kolayca çözümleyebiliyor insan. Uzay çağına oranla ortaçağa daha yakın bu toplumlarda, uzay çağına erişme ümit ve çabasını yitirenler, işin kolayını seçiyor, ortaçağ karanlığına sığınma tembelliğini yeğliyor. İslami akımların bu yaygınlığı yönetenler için de yönetilenler için de bu psikolojiden kaynaklanmıyor bence. Yarıştan kopunca yaya yürümek yeğleniyor; yükselemeyince, yüksektekileri aşağı çekmek çabasına giriliyor.

Cité Universitaire'de AVICENNE résidance'ında kalıyorum. Bir öğrenci yurdu; banyosu, restoranı, sürekli sıcak suyu ve her türlü konforu var; bir de bizim öğrencilere sağladığımız koşulları düşününce içi kararıyor insanın. Avicenne bizim İbn-i Sina dediğimiz. Yurt 1972'de şah zamanında İran tarafından yaptırılıp bağışlanmış. İbn-i Sina'nın Buhara dolaylarında doğup Hamadan'da ölen bir İranlı filozof, ozan, bilim adamı olduğunu belirten bir plaket var kapıda. Biz de Türk deyip geçiyor, Ankara'da koca bir sayrılarevine bu adı veriyoruz. Fuzuli için de öyle değil mi? Okullarımızda edebiyat derslerinde okutuyoruz, ama Bakü'de anıtları, adının verildiği caddeler var. Kafasını kıçına sokup çağı gömezlikten

gelmek, değerlerine sahip çıkamamak, sürü gütmeye alışıp asyalı çoban kafasından bir türlü kurtulamamış bizim övüngen takımına özgü; çağlara ve çağa hep seyirci kalmış, yarışlarda hep nal toplamış sözüm ona yöneticilere.

Bakıyorum da kâğıtta yer kalmamış artık. Senin çevirmenini iki kez Kültür Bakanlığı'nda aradım, yerinde yok dediler, dolayısıyla çevirilerini alamadım.

Buradan bir isteğin varsa yaz lütfen. En iyi duygularımı gönderiyorum sana Paris'ten, yüreğin gibi genç ve güzel Paris'ten; saygılar sevgiler gönderiyorum ve özlemle kucaklıyorum.

Tahsin Saraç

Cité Universitaire de Paris 27 D, Boulevard Jourdan Résidence Avicenne, ch. 308, 75690 Paris-Cédex 14 France.

23 Nisan 1987, Paris

Sevgili Aziz Nesin

Büyük dostum,

Daha önce yazmıştım sana, eline vardı mı varmadı mı bilmem. Önce belirteyim kısaca; sağlığım ve her şey çok iyi. Bu gelişim gerçekten çok yararlı oldu benim için, birçok şeylerle kopukluklar olmuştu, boşluklar doğmuştu; kısa sürede giderildi ama gelmeseydim böylesine somut bir sonuç alamazdım... Burada birçok ozan, yazar, ressam ve heykeltraşla ve de tiyatro yazarıyla temas kurdum, çoğunu önceden tanıyordum, görüşüp konuşuyoruz. Bir de Paris'in o geleneği ve oturmuşluğu içinde o hep yeni bir

şeyler çiçeklenmesine somut olarak yaşamak ayrıca güzel. Ne ise. Kısacası mutluyum, siz dostlardan (ve de Ankara çetesinden) uzaklık dışında sorunumuz yok...

Kaldığım yerdeki mermere kazınmış levhayı aynen sana yazıyorum. Sen kendin de Fransızcasını anlarsın ama yine de çevirisini vereceğim:

La présente fondation, don du gonvernement Iranien aux Universitès de Paris, a reçu le nom de Fondation Avicenne par décision du conseil d'administration de la Cité Internationale du 18 Octobre 1972.

Ebn. E. Sina, connu en occident sous le non d'Avicenne est né en 980 apres J.C. près de Boukhara et mort en 1073 à Hamadan. Philosophe, médicin, poète et homme politique Iranien, son oeuvre héritière de celle d'Aristote, d'Hippocrate et de Gallien fait partie du plus précieux patrimoine de la culture universelle.

"Paris Universitelerine İran hükümetinin bağışı olan bu tesis, Uluslararası Cité yönetim kurulunun 18 ekim 1972 günlü kararıyla İbn-i Sina tesisi adını aldı.

Batıda AVICENNE adıyla tanınan İbn-i Sina, İsa'dan sonra 980'de Buhara yakınlarında doğmuş, 1073'te Hamadan'da ölmüştür. Bu İranlı filozof, hekim, şair ve siyaset adamının Aristo, Hipokrat ve Galia'nın yapıtlarının kalıtcısı olan yapıtları evrensel kültürün en değerli ortak malları arasında yer almaktadır."

Evet işte böyle sevgili Aziz Nesin, bizimkiler İbn-i Sina'yı Türk sayıp Ankara'daki en büyük sayınlarevine adını verirken, Şah döneminin İranı onu İranlı olarak mer-

mere kazıtıp tescil ettirerek bütün dünyaya sunuyor... Mevlana için de böyle olmuştu, hani şu "Aslen Türkest, eğer çi hidü giyom: Farsça söylüyorsam da aslında Türktür" diyen adamı da Unesco'da Türklerle İranlılar bir türlü paylaşamamışlardı; entelektüel turizmin dalavere merkezi Unesco'da, ne şiş yansın ne kebap politikasıyla onu iki tarafın ve insanlığın ortak değeri olarak kabul etmişti (Adamın puştluğu hangi tarafa düştü bu arada belli değil!..)

Demin şu ozan-yazar takımından söz ettim ya, belirtmeden edemeyeceğim Aziz Bey. 950'den bu yana Fransız şiirinde pek bir bok yok... Tek tük ışıltılar var, o kadar. Çünkü adamların büyük sorunu yok artık. Tüketim toplumunun tekdüzeliğinde, sorunsallığında onlar da uyuşmuş, kendilerini kapıp koyvermiş. Doğru dürüst bir şeyler söyleyemeyince de, evirip çevirmeye çalışıyorlar; doğal ki ciddi yaratılar kaygısındaki bir azınlık hep var. Ama ilk adımda herkesi kandırabilecek Yalçın Küçük dalaverecili̇ği de her planda ve her yerde geçerli...

Burada bütün bu koşuşturmalar arasında bir de sözlük çalışması yapıyorum. Sen söyledikten sonra (Nazar Büyüm'ün önerisini ilettikten sonra) Ankara'da başladığım Küçük Sözlük'ü (ötekinin yarısı kadar bir şey olacak, müzik değil) buraya getirdim ve hergün 8 saat de ona ayırdım. Dönüşe bitirmiş olacağımı sanıyorum, bitmese de en çok bir aylık (belki daha az) bir çalışma kalacak. Bunu Nazar'a bildirebilirsin. Yalnız bunun sözleşmesini daha açıklıklara kavuşturacağım. Ötekinin tanıtılması satışı

hiç de doğru dürüst olmadı yani. Geçenlerde Abidin Dino'lardaydım Güzin Dino'nun bile bu yeni sözlükten haberi yok... Oysa Paris'te kaç yüz bin Türk var, işçiler bir yana kaç bin öğrenci var... Ve Nazar bu dış pazarlamayı düşündüğünü belirtmişti. Yani isterse, bu yılki programına bu sözlüğü koymayı düşünebilir. Yoksa isteyen çok, bir çözüm bulurum, daha doğrusu bir seçim yaparım. Nazar'a karşı bu duygu içine girdiğime üzülüyorum, çünkü başlangıçta çok sevmiştim kendisini; şimdi de sevmiyor değilim, ama ne bileyim, dile getiremediğim bir gölge var içimde zaman zaman.

Haluk Gerger'in verdiği yetkiyle BİLAR için çabalar da sürdürüyorum. Taner Timur'la henüz görüşemedik (iki kez telefon ettim hanımı çıktı); görüşünce kitap için öneriyi ileteceğim. Ama asıl bir öneride bulundum. Burada Prof. Neriman Samurçay'ın kızı Renan Samurçay var. Uzun yıllardır Paris'te. Fransız araştırma merkezinde çalışıyor. Yapay Beyin – Yüksek Teknoloji ve İnsan – ilişkisi üzerinde uzman. Bu konuda bir kitap yazabilecek. Bizler için de çok yeni ve ilginç bir konu. Onaylıyorsan yazmasını söyleyeyim (Kendisi benim öğrencimdi. Sonra Hacettepe Üniversitesi'ni bitirdi. Uzmanlığını burada yaptı. Kanadalı bir profesörle evli). Cevat'ın başka türlü düşünmelerini engellemek için verdim bu son kısa ayrıntıyı!..

Uzattıkça uzattım. Aslında seni pek bir özlemişim de ondan bu gevezeliklerim. Ömrümde yazdığım belki en uzun mektup oldu bu...

Ali'den ne haber, Amerika'ya gitti mi?

Ve de en son, senin aşklarından, yeni aşklarından ne haber? Unutma, mevsim bahar!

Dostlukla, sevgiyle, saygıyla, birlikte en iyi günlere.

Tahin Saraç

Cité Universitane de Paris 27 D, Bld. Yourdan Résidence Avicenne, ch. 308 75690 Paris-Cédex 14 France

9/10 Mayıs 1987

Can dostum Tahsin,

12 Nisan tarihli mektubuna zamanında yanıt veremeyince ve Adana ve Mersin'e yolâ çıkınca... Ne yapayım? Gittiğim yerlerde bir boş zaman bulurum da yazarım diye, senin mektubunu ve bir de boş kâğıdı, üzerine adresini yazdığım zarfın içine koyup yeni sevgilimle birlikte 1 Mayıs akşamı uçakla Adana'ya geldim. Yeni sevgilimin adı (Yani benim verdiğim adı) Gizil.

1 Mayıs Vakıf'ta kırk kadar dostumuz vardı. Senin onuruna hep birlikte kadehlerimizi kaldırdık. Boyuna seni andık. Sağ elini kılıç gibi sallayarak ve düşman kellesini uçurur gibi "Çok açık!" deyişinin öykünmesini yaparak... Gülerek, eğlenerek, anarak... Sonra kimimiz sana birkaç satır yazdı. O yazıları da gönderiyorum.

1 Mayıs saat 19 uçağıyla Adana'ya geldik. Ertesi günü Mersin'e. Beş gün kaldık orâlarda, sana mektup yazmaya fırsat bulamadım. Sevgilimle Vakf'a döndüm.

Şimdi 9 Mayıs cuma, saat 21.40... Ancak yazmaya

fırsat buldum. 23 Nisan tarihli ikinci mektubun da önümde. 1 Mayıs günü her iki mektubunu sofrada Haluk Gerger yüksek sesle okudu. Güle güle öldük.

Hele şu İbni Sina olayı... Boşnak kökenli Mustafa Kemal'i de bigün elimizden kaparlarsa sen o zaman gör rezilliğimizi. Yahu boşuboşuna "etrak-i bî idrak" demeşler. Sözde bu sözü düşmanlarımız söylemiş. Haşâ, biz kendimiz bilmişiz. Neyse ki o kerte ferasetimiz var. Ben, su katılmamış, hiç katışıksız özbeöz Türk olduğum için bu konuda çok rahatım. Ahhh... Şu Viyana'yı temelli alacaktık ki, Avrupayı kasıp kavuralım. Ayağımızın bastığı yerde kırk yıl ot bitmez. O şah denilen gavat bile Paris'te Avicenne adına fondation kuruyor, biz avanaklar Nâzım Hikmet'i vatan haini sayıp Türklükten çıkarıyoruz. O da giderse elimizde ne kalacak? Mimar Sinan derler. Bak şimdi sana bişey anlatayım. Biliyorsun, ben yabancı yazar konukları Nesin Vakfı'na getiririm ya... Arnavut konuklar, arabayla götürürken Büyükçekmece üstündeki köprüyü gösterip "Mimar Sinan yapmıştır" diye övünürüm. Arnavut bıyık altından gülümseyip "Mimar Sinan Arnavuttur" der. Yunanlı yazarı götürürken gösteririm: "Mimar Sinan'ın köprüsü..." Adam gülümser ve "Elen kökenlidir" der. Bir Ermeni yazar da Ermeni olduğunu söylemişti.

İyi ki bir Nasrettin Hoca, bir Yunus, bir Sinan, bir Nâzım ve bir de Mustafa Kemal var. Ben en çok Mustafa Kemal'e şaşarım, o pis kokuşmuş bataklıktan nasıl çıkabilmiş öyle bir deha... Bütün insansal eksikliklerine karşın. Biz küçümencik, adını anmaya değmez işleri kota-

ramazken - hem de ondan altmış yıl sonra - nasıl yaratmış o mucizeyi...

Sana "Maçinli Kız İçin Ev" adlı yeni kitabımı postaladım. "Büyücügillerin Son Torunu" kitabımın öykülerini de yazıyorum biyandan. Bir de "Mum Hala"(1) kitabım var, hazırlamaktayım. On parmağımda on kalem, çalışıyorum.

Yeni sevgilim 29 yaşında, diş hekimi... Ama diş hekimliğinden nefret ediyor.

Ağır grip oldum, onbeş gün sürdü. Bayağı korktum. Hâlâ da geçmiş değil. 1 Mayıs günü Prof. Gencay Gürsoy tansiyonumu ölçtü. Yükselmiş, 18.5. Yani pek iyi değilim, kötü de değilim.

10 Haziran'da Almanya'ya gideceğim. Burda işlerim çok olduğundan çabuk döneceğim. Ekim ayında Stockholm'e, sonra da Belgrat'a gideceğim. Haaaaa, pasaportumu kendiliklerinden verdiklerini biliyor muydun? Nerdeyse zorla verdiler gibi bişey.

Sözlük çalışmana sevindim. Söylediklerini Nazar'a söylemeye fırsat olmadı. Görüşemedim. Ama ikidebir, ben şuraya vereceğim, buraya vereceğim, daha çok para veriyorlar filan gibi sana hiç yakışmayan usa aykırı şeyler söyleme. Sen ne istiyorsun? Daha çok kazanacağım diye ille de dolandırılmak, ille de mahkemelerde uğraşmak mı istiyorsun? Bu zamanda güvenilir insan öyle az ki ve öyle

(1) Aziz Nesin'in 1958-1995 arası tuttuğu günce. 1996 yılında Düşün Yayınevi'nde çıkacak. Y.N.

de kendilerini namuslu diye yutturuyorlar ki... Senin "insan serraflığını" da biliyorum. Bu para ilişkilerine karışmam ama, senin zarara girmeni, kandırılmanı da istetem. Ben 82 kitabımı boşuboşuna Adam Yayıncılık'a vermiyorum.

Dağıtım işlerinin bozuk olduğu doğru. Niçin sen Paris'teyken, Fransa'daki dağıtım işiyle uğraşmıyor, orda dağıtımı yapacak sağlam bir kuruluş bulup da bunu Nazar'a yazmıyorsun? Yapman gereken budur. Kesinlikle sağlam olmalı... Ara ve bul. Yani kendi işin konusunda Nazar'a yardımcı ol. Bulacağın kuruluş, bu konuda Adam Yayıncılık'a resmen yazıp dağıtım ve satış isteminde bulunsun.

Sen Ankara'daki arkadaşlara, orda sıkıldığını, Almanya'ya Yüksel'e gideceğini yazmışsın, doğru mu? Olamaz? Paris'in son damlasına dek tadını çıkar. Yüksel'e her zaman gidersin.

1 Mayıs günü hava çok soğuktu, içerde kaldık. Kalöriferi yaktık da yine üşüdük. Hâlâ havalar düzelmiş değil burda. Ben kazak üzerine kalın yün hırka giymekteyim.

Paris'teki günlerinin dolu dolu geçmesini ve Paris'li şiirlerle dönmeni dilerim.

Hoşça kal. Sevgiyle, özlemlerle.

21 Mayıs 1987, Paris

Sevgili Aziz Nesin,

"Yalnızlık vurgunu" büyük dostum;

9 mayıs günlü mektubunu aldım; ardından "Maçinli Kız İçin Ev" kitabını. Bana Paris'te Türkçe okuttuğun için teşekkür ederim. Hepsini bir gecede okudum ve sevdim. Kitaba bütün sevilerini ve kendini simgeleyerek çok iyi koymuşsun; satırların arasında bütün sevi serüvenlerini adlandırabildim; kendini savunmalarındaki gerekçelendirmelerini çok dürüst, ama çok içburkucu buldum; öylesine yakınlıklarımız varmış ki bu konuda da... Yalnız ne onulmaz bir sevecenlik özlemisin sen! Ben öyle değilim, bu konuda da "Yalnızlık vurgunu"yum ben, sevgili "Meşe Ağacı"!...

24 Mayıs'ta Köln'e gideceğim sırf Yüksel'i görmek için, çok sevdiğim bir dostumu görmek için, yoksa Paris'ten sıkıldığım için değil... Oradan 28 Mayıs'ta Strasbourg'a geçeceğim yine sırf Tanilli'yi görmek için, bir gün sonra da Paris'e döneceğim. Paris'te günlerim gerçekten verimli ve doyurucu geçiyor. Buradaki çeşitli sanat ve yazın adamlarıyla görüşmelerimiz yeni bir kandolaşımı oluyor benim için. Dönüşümde konuşuruz uzun uzun...

Pasaportun hayırlı olsun. Nihayet kendi aptallıklarını anladılar da senin deyiminle "âdeta zorla verdiler" Öyledir; oysa bir Aziz Nesin'in dışarda dolaşmasının Türkiye için nasıl olumlu bir propaganda olduğunu kasaba tüccarı kafalarıyla da olsa bir anlayabilseler...

Geçen hafta Lugano'da uluslararası Pen Klüp toplantısı oldu. Georges Astalos adlı Türk dostu (ve bir ara

Türkiye'de konukladığım) tanınmış bir Franız ozan ve tiyatro yazarı var. Kongre düzenleme heyetinden. Dönüşümde evinde yemeğe çağrılıydım. Bu arada kongreyi anlattı ve aynen "La Turquie est très mal vue; elle a été vivement critiquée au congrès: Türkiye çok kötü gözle görülüyor, şiddetle eleştirildi" dedi. Ve durumu kendisi açıkladı. Çünkü kongreye Kıbrıs üye olduğu için çağrılıymış. Çıkıp bir sürü suçlamalarda bulunmuşlar, bu arada bizim oradaki kiliseleri kapattığımızı falan söylemişler. Hıristiyan kiliesinin ne alçak bir kurum olduğunu biz biliriz, ama ne denli etkili olduğunu da... Bu demagojik noktadan hareketle adamlar solo yapıyorlar, tek sesli olarak her istediklerini söyleyebiliyorlar ve ona göre de yandaş kazanıyorlar... Oysa seninle katıldığımız Floransa toplantısında Ermeni konusunda, aynı demagojiyi yapan tarih profesörüne ne yanıtlar verdiğini ve adamın bir daha kongreye nasıl gelemediğini anımsadım. Ermeni sözü geçti de, söyleyeyim bu arada. Biliyorsun şu sıralar Lyon kasabı olarak bilinen eski Nazi Barbie davası görülüyor Fransa'da. Dava başlamadan radyoda-televizyonda birçok röportajlar yapılıyor toplumun çeşitli kesimlerinden insanlarla. Orada da "insanlık suçuyla" suçlanan Barbie'den söz açılırken, sokaktaki sade vatandaşlar soykırımı lanetliyor ve çok doğal bir şekilde: Génocide arménien et juif: Ermeni ve Yahudi soykırımı" deyimini kullanıyorlar. Bu da bizim suçumuz. Adamlar solo olarak sorunlarını tek yanlı anlata anlata deyimi tutturmuşlar demek... Bizimkiler kafalarını kıçlarına gömerek ve her

şeyi yurttaşlara suskunlukla geçiştirerek sorunları çözdüklerini sanıyorlar... Kafa dedim de, kafaları gerçekten olsa, bir kafada iki göz olduğunu ve Türkiyenin dünyaya hem sağ hem sol gözüyle bakmak zorunda bulunduğunu anlarlar. Ama ne gezer. Şimdi sol gözüne mil çekilmiş çirkin bir yüz görünümündeki bir canavar imgesiyle yansıtılıyor dışarda Türkiye, şu canım Türkiyemiz...

Bundan sonrasının aslında daha da kötü olacağını düşünüyorum. 1980'den sonra bilinçli olarak izlenen düşünme odaklarının çökertilmesi, ezilmiş alanlardan arta kalan beyinleri de etkisizleştirecek ve Türkiye'nin haklı davalarını savunacak nitelikte kimseler kalmayacak. Dışarısı uzun vadeli politikalar oynuyor arkadaş... Beni Sadr (İranın kaçan cumhurbaşkanı), "Amerika artık halkların umutsuzluğuna oynuyor" demişti bir konuşmasında. Aslında onun umutsuzluk dediği bizimkilerin "alternatifsizlik" dediğidir. Nereden nereye... Pazarlarda satılan patatesten daha bol esnaf kafası mı alternatifsiz oluyor Atatürk Türkiye'sinde?..

Mektuba başlarken usumun kıyıcığından bile geçemeyen konulara değindim öfkemin etkisiyle. Ne ise artık öfke atlarından ineyim de sözü senin yeni sevgilin "Gizil"e getireyim. Kutluyorum seni de, onu da. Mutlu olun, baharlanın, güneşi-suyu-havayı ve ateşi yürek dolusu yaşayıp kutsayın.

Ben 28 haziranda döneceğim Türkiye'ye. Sözlük konusunda sevgi dolu azarlamanı bir ölçüde haklı buluyo-

rum, dönüşümde çözümlemiş olacağım yine de Nazar'la. Buradaki kitapçılarla da görüşeceğim bu arada sözlüğün getirtilip satılması konusunda.

Sağlığım ve her şeyim çok iyi. Sen on parmağında on kalem verimli çalışıyorsun, ben de zamansızlık içinde zaman yaratarak bir şeyler yazmaya çalışıyorum. Dünyaya yük katırlığına gelmişiz galiba bizler...

En saygıyla, en dostlukla, en sevgiyle dünya güzeli Aziz Nesin ve de Maçin'li kızlara bir gün bir ev kurabilme dileğiyle.

Tahsin Saraç

Aziz Nesin/Nesin Vakfı/P.K. 5 -Çatalca/Istanbul
30 Mayıs 1987

Sevgili Tahsin,

21 Mayıs tarihli beni sevindiren mektubunu iki gün önce almıştım. Sözde hemen yanıtlayacaktım. Ama o kerte çok konuklarımız geldi ki, sana yanıt yazmaya bile zaman bulamadım. Biliyc sun(mu) Şeker Bayramı... Elbet, konuklar gelir. Dün Vakıf dolup taştı. Bugün de gelenler olacak. Yarın, kendim enaz otuz dostu çağırdım. Dostlarla cümbüşlü yaşamak da güzel, çalışmasam bile. Evet, seviniyorum ama, açıkça söyliyeyim ki, içimde çalışamamanın tedirginliği de var.

Son zamanlarda Türkiye'de en görkemli kültür devinisi, Bilar AŞ. Bilim Merkezi'nin düzenlediği sertifika töreniydi. Sabahleyin basın toplantısı, öğleden sonra tören toplantısı, akşam da kokteyl... Gerçekten görkemli bir

olaydı. Dış ülkelerden çağrılımız rektörler, profesörler geldi. Biçok ülke üniversite ve kültürcüsünden bildiriler geldi. Olağanüstü konuşmalar yapıldı veeeee bizim basınımız tıssss! Beğendin mi?

6 Haziran'da Ankara'ya yeniden gideceğim, İnsan Hakları Derneği'nin ilk kurultayına katılacağım. Aynı günün akşamı Vakf'a dönmem gerekiyor. Çünkü 7 Haziran'da Vakıf'ta sınıf arkadaşlarım ve eşleriyle toplantımız var; birlikte öğle yemeği yiyeceğiz ve ertesi gün, 8 Haziran'da Gizil'le birlikte Almanya'ya uçacağız. Haziran sonunda Türkiye'ye döneceğim. Çünkü Almanya'da bikaç yerden birden çağrı var. Demek, ben döndüğümde sen Ankara'da olacaksın.

İnsan Hakları Derneği kurultayından Bulgaristan Türklerine yapılan insanlıkdışı davranışları sözkonusu edeceğim ve ister istemez Kürt sorununa da değineceğim. Türkiye'de topluluk önünde ilk kez resmen Türkiye Kürtleri sorunu açılmış olacak. Hiç kuşkun olmasın ki, her sözüm yasal çerçeveler içinde kalacak, ama yine de söylenmesi gereken herşeyi söyliyeceğim. Zamanım olursa bu konuşmamı önceden yazacağım. Biliyorsun çoğun konuşma metinlerini yazmaya zamanım olmuyor, doğmaca konuşuyorum.

Mektubunda sözünü ettiğin alternatifsizlik "seçeneksizlik" olayı öyle önemli ki... Bak rastlantıya, sertifika törenindeki konuşmamın ağırlık noktası da seçeneksizlikti. Türkiye'de seçeneksiz olmak, şampiyonluğun en onursuzudur; bunu anlayamıyorlar. Başbakan da iktidar partisi-

nin seçeneği olmadığını öylüyor. YÖK de öyle, seçeneği yok... Kurumların da, kişilerin de seçeneği yoksa, demokrasi de yoktur. Bunları anlatmaya çalıştım o tören konuşmamda...

Dünyaya yük katırlığına gelmişiz galiba, diye yazmışsın. Hayır, yük katırlığı değil bu, ATLAS'lık... İnsanların seyrek olan kimisi, dünyayı sırtlarında, omuzlarında, ellerinde, hatta kafalarında taşıyan Atlas'lardır. Sen de o küçüklü büyüklü Atlas'lardan biri olmakla övünmelisin. Mustafa Kemal'in dediği gibi "Az zamanda çok işler başardık!" Daha da çoğunu yapamadıksa, Türkiye'de koşullar ancak buncasını yapmaya elverişli olduğu içindir; üstelik koşulları delerek, yırtarak yaptık, yapıyoruz her şeyi...

"Maçinli Kız İçin Ev"i sevdiğine sevindim.

A.N.

Benim yiğit oğlum Ali, torunum Aslı'yla arefe günü Vakf'a gelmişti. Onlarla ve Vakıf'taki çocuklarımla iki bayram günü mutlu oldum. Sema'yı ayrı bir seviyorum. Kız olduğu için değil, çok zeki, çok akıllı olduğu için[1]. Vakıf'tan birkaç gün uzak kalınca küçükleri özlüyorum. Geveze Tayfun'u, köylü cini Hakkı'yı... Bu ders yılı sonunda, dört çocuğum takdirname aldı. Lise ikide iki çocuğum da sınıf birincisi ve okul dördüncüsü oldular.

(1) Nesin Vakfı'nın öğrencisi. O tarihte Vakf'ın en küçük öğrencisiydi. Y.N.

Çok keyifleniyorum. Bütünlemeye kalanlar da var. Din dersi hocası, bizim bütün çocuklara zayıf veriyor ve çocukların tek zayıf dersi din dersi. Gerçek, böyle değil elbet. Din dersinden zayıf aldığı için bir çocuğum takdirname alamadı.

Dereboyundaki evimi bitirmeye çalışıyorum ki, bir ayak önce oraya kapanıp daha hızlı, daha verimli çalışabileyim. Büyük yapıda her gelen bana uğruyor, her şeyle uğraşmak zorunda kalıyorum. Dereboyundaki evde daha çok yalnız kalabileceğim. Yapılacak öyle çok işim var ve öyle de az zamanım kaldı ki...

İşte böyle Tahsinciğim... Türkiye'ye dönünce bana gelmeyi de planla. On-onbeş gün yapılacak bir işini yanına alıp gel, Vakıf'ta çok iyi çalışabilirsin, hem de dinlenirsin... Bunu yapmanı çok istiyorum. Dereboyu'ndaki evde de kalabilirsin. O zamana dek bitmiş olacak.

(Bu iki bayram günü o denli çok konuk geldi ki - tam deyimiyle Tanrı eksikliğini göstermesin - değil çalışmak, kıçımın üstünde oturmaya zaman bulamadım. Ama asıl konuklar yarın gelecek. Yönetim Kurulu toplantımız var, belki kırk konuğumuz var...)

İşte... sana hep kendi sorunlarımdan, sözettim, çok doluyum da ondan, yoksa bencilliğimden değil. Tam bir ay oldu "Çağımızın Tanrısı Emperyalizm" başlıklı bir yazı yazacağım; bence önemli bir yazı olacak, ama zaman bulup yazamıyorum, notları hazır olduğu halde...

Sevgiyle, özlemle kucaklarım...

Haaa, bugünlerde Hölderlin denilen bir herifin Hyperion adlı bir yapıtının çevirisini okumaktayım. Yahu, şu klasik denilen yapıtların çağın değer yargılarına göre yeniden yorumlanıp değerlendirilmeleri gerekir. Yoksa klasik diye bunlar yığıla yığıla ne olacak böyle? Bugün için hiçbir değer ve anlamı kalmamış klasikler var. Zamanında değerli olabilir, ama bugün için değerleri yok... Bunları silip atmak ve rafa koymak gerekiyor. Bugün rafa kaldırılan klasiklerden kimileri gelecek çağlarda yeniden gündeme gelebilir. Anlatabiliyor muyum? Üzerinde düşünülecek bir konu... Zamanım olsa da yazabilsem... Klasik denilenler için de çağın ölçülerine göre yeniden bir değerlendirme yapmamız gerekiyor. Yoksa oku oku oku bitecek gibi değil ve hergün de bunların sayıları artıyor. Yani salt klasik olmuş olması bir yapıtın ille de okunmasını gerektirmez bence. Rafa kaldırmak demek çöplüğe atmak değil. Gün gelir, bugün rafa kaldırılan, bir de bakmışsın o çağın değer ölçüleriyle en öne geçmiş olabilir. Bence gündemden çıkarılması gereken çok klasik var. Sevgiyle, özlemle...

Çatalca, 4 Aralık 1987

Çok sevgili Tahsin,

Evli olduğum kadınlar da, birlikte yaşadığım kadınlar da benim bir yanımdan (salt bir yanımdan mı?) çok yanılırsa, örneğin şöyle:

"Sen başkalarına karşı bana olduğundan daha cömertsin. Onlara zamanını verirsin, ama bana gelince zamanım yok, dersin. Salt zamanını değil, onlara herşeyini verirsin, ama bana gelince çok tutumlusun... Zamanda böyle bu, parada böyle, emekte böyle, herşeyde böyle..."

İşte böyle yakınırlar. Haklıdırlar. Gerçekten öyleyim. Ama şunu anlamazlar ki, ben dünyada en çok kendime cimriyim. Kendimden sonra da, sırasıyla bana en yakın olanlara karşı azar azar cimriliğim sürer. Aslında kendilerine cimri olduğumu öyleyen kadınlarım, doğru söylemiyorlardır. Başkalarına verdiklerimi kıskandıkları, herşeyimi salt kendilerine vermemi istedikleri için böyle söylemektedirler. Eşlerime ve sevgililerime neler armağan ettiğimi söylemem ayıp olur, onlara hep bir kalıtyiyici milyarder gibi eliaçık davranmışımdır. Ama yine en yakınlarıma enaz, uzaktakilere uzaklıklarına göre gittikçe daha çok vermişimdir. Enaz alan hep benimdir. Ne yapayım? Çünkü nazım en çok kendime geçiyor. Kendimden sonra en çok kime nazım geçer; yani kendime yaptığım en büyük haksızlıklardan sonra, kime, kimlere haksızlıklar yapabilirim? Elbet ençok sevdiklerime ve beni en çok sevdiklerini sandıklarıma... Ama sevdiklerim, yada beni sevdiklerini sandıklarım, nedense bunu anlamıyorlar. Başkalarına, daha uzak olanlara neden zamanımı daha çok veriyorum da beni sevenlere (ve sevdiklerime) zaman cimriliği yapıyorum? Neden daha uzak olanlara daha çok emek veriyorum da, bana ilişkin olanlara emek cimriliği gösteriyorum? Parada da öyle... (Aslında hiç de öyle değil

ama, onlar kendilerinden başkalarına vermeme dayanamadıkları için böyle sanıyorlar.)

Bu uzun girişi neden yaptım Tahsin'ciğim? Anlamışsındır. Senin 20 Ağustos tarihli mektubunu neden üçbuçuk aydanberi yanıtlayamadığımı açıklamak için. Oysa bu üçbuçuk ayda - hiç abartmasız - ikiyüz mektup yazmış yada mektuplara yanıt vermişimdir.

Seni öylesine yakınım, öylesine kendimden sayıyorum ki, senden çok daha uzakta olanların mektuplarını, daha çok geciktirmem ayıp olur düşüncesiyle çoktan yanıtladım da, senin mektubunu zamanım olunca yanıtlarım diye hep biyana koydum. Üstelik, mektubunun ivedilikle yerine getirilecek bir konusu da yoktu. Bu, bir savsaklama değildir kesinlikle. Kafamdan sana kaç kez mektup yazdım, ama mektubu yazıya dökmeye zaman bulamadım, başkalarına pekçok mektuplar da yazmışken hem de...

Beni anlayacağına inanıyorum. Ama başkaları, özellikle kadın yakınlarım bu türlü davranışlarımı anlayamadılar. Zamanımı da, emeğimi de, paramı da enaz kendime verebildiğime göre, kendimden saydıklarıma, elbet, kendimden sonra sevgi kertelerine göre sırayla az şeyler veriyorum, demektir. Ama bu mantık; insanı, sevmenin ve sevilmiş olmanın zararlı olduğu gibi bir saçma sonuca götürülebilir. Öyle ya, bana şöyle diyebilirler: Senin daha çok zamanını, emeğini, paranı (yani toptan kendini) alabilmek için seni sevmemek ve sence sevilmemek gerekiyor.

Hiç de öyle değil... Zaman, emek, para cimriliği

yaptığımı sanan o sevdiklerime ve beni sevenlere kimileyin –gerektiğinde– öyle bişeyimi veririm, başka hiçkimselere veremeyeceğim... İşte önemli olan bu.

Evet, mektubunu yanıtlamadığım üçbuçuk aydanberi enaz ikiyüz mektup yazmışımdır ama, o mektupların hiçbiri, şimdi sana yazmakta olduğum bu mektup gibi bir mektup değildir. Bu mektubum gibi mektuplar yazmışsam, onları da seviyorum demektir. Bence, insanın kendisini sevdiğine, dostuna tümüyle vermesi işte budur.

Senin 20 Ağustos tarihli mektubunun bambaşka bir özelliği de var. Mektubunu aldıktan sonra seninle İsveç, Hollanda ve Danimarka'da onbeş gün birlikte olduk. Birlikte olmamız, mektubunu yanıtlamamam için bir neden olamaz. Sana bu mektubunun özelliğini ayaküstü söylemiştim: Hasbî oluşu...

Hasbî ne demek? Kimi sözcükler vardır ki, salt o dillere özgü anlamları vardır; başka dillere tek sözcükle çevrilemez, ancak bikaç sözcükle çevrilebilir, yani çevrilemez de tanımlanabilir. "Hasbî" ve "iz'an" sözcükleri de böyle... Bu iki Arapça sözcüğe Türkler, Arap dilinde olduğundan başka bir anlam yüklemişler. "İz'an" sözcüğünün İngilizcesi yok, sanırım Fransızcası da yoktur; ancak iki üç sözcükle tanımlanabilir. Ütelik biz Türkler, bizde olan bir kavramın dilimizde sözcüğü olmadığı için, bu kavramı Arapça sözcük 'olan "iz'an"la anlatmışız. Arapçada "iz'an" çok başka anlama geliyor, bizdeki anlama değil...

Arapça olan "hasbî" sözcüğü de Türk dilinde Arap-

çada olduğundan çok daha geniş, kapsamlı anlama geliyor.

Senin 20 Ağustos tarihli mektubun "hasbî" bir mektuptu ve benim gözümde işte bunun için çok daha değerliydi. Sen o mektubunda bir işten, bir istekten, bir dilekten, ne seni ne beni ilgilendiren bir çıkardan sözetmiyorsun... Gizli açık hiçbir özdeksel ilgi yok mektubunda. Salt dostluk, salt söyleşmek, salt sevgi, salt konuşmak, salt özlem gereksinmesiyle yazmışsın mektubunu...

Ben salt Türkiye'de değil, dünyada da sanırım, ençok mektup alan ve mektuplara ençok yanıt veren yazarlardan biriyim, belki de birincisi... Böyle hasbî mektuplar aldığım öyle azdır ki... Yanıtımın gecikmesinin bir nedeni de bu. Yarım sayfayla geçiştirmek istemedim o hasbî mektubun değerini...

(Karşılıksız, beklentisiz, parasız, fiatsız, bedelsiz, bedava sözcükleri, sence "hasbî"nin anlamını veriyor mu? Belki bunların hepsi birden hasbî yerine geçebilir.)

Eski dünyamızda hasbî işler çoktu. Niçin zamanla "hasbî"liğin kalmadığını çok iyi biliyoruz ve bunun özlemini de çekmemeliyiz. Çünkü, hasbîliğin özlemini çekmek tarihe karşı gelmektir. Hasbîlik dünyadan durup dururken kalkmadı. Kalkmasının nedeni, bir ortaçağ kurumu, bir tarihsel kurum, daha da doğrusu doğuya özgü bir ağalık, bir derebeylik kurumu olmasındandı. Bu derebeylik kurumu isteristemez halka da geçmişti. O zamanlar insanlar daha hasbî idiler; hepsi değilse bile hasbî olanlar vardı. Çünkü herşeyden önce zamanları daha çoktu. Bir dostluk, bir sevgi, bir özlem uğruna, hiç karşılık bekleme-

den, bir çıkar beklentisi olmadan yaşamlarından özveride bulunmak demek olan zamanlarını verebiliyor, yani kendilerini harcayabiliyorlardı. Endüstri devrimi, önce zamansızlığı doğurdu. Eski aylar haftaya, eski haftalar güne, eski günler de saatlere sıkıştı. Gittikçe zamansızlaştık, ama gittikçe de eskilere göre daha yoğun, daha çok yaşamaya başladık. İşte buyüzden zorunlu olarak hasbîlik ortadan kalktı. Yoksa, günümüz insanlarının eski insanlardan daha kötü, yada eski insanların bizden daha iyi olmalarından değil.

Sorunu böyle alınca hasbîliği özlemek, geçmişe özenmek, canlandırılması olanaksıza dönmek isteği, gericilik olur. Ama ben sorunu bir başka yanından alıyorum. Diyelim, onsekizinci yüzyılın bugün artık kullanılmayan eşyaları vardır; onları bugün kullanmaya kalkmak saçmalık olur. O eşyanın bugünkü teknik dünyada hiçbir işlevi kalmamıştır. Çok eskiye gitmeyelim de, motorlu arabanın icadı dönemine gidelim. Elimizde ilk yapılan arabalardan biri olsa bu arabayı kullanmaya kalkmak hem gericiliktir, hem de olanaksızdır. Ama bu, o ilk arabanın değersizliğini göstermez. Hatta tam tersine, o eski ve işlevsiz araba, günümüzün en pahalı yeni arabasından çok daha pahalıdır. Çünkü antiktir. Daha eskiye gidelim... Bir eski lamba, gaz lambası yada ilk kullanılan telefon yada çağcıl banyodan sonra kullanılmayan hamam nalını, daha eskilerin tüfekleri, kömürlü ütü, çocuk beşikleri, bir kızıl derili oku, bütün bunları bugün kullanmaya kalkmak, üretmek gericiliktir ama, bu eşyanın değersizliğini göstermez; antik oldukları için... Antik olan şeyler salt

özdeksel şeyler değil ki, kimi töreler, gelenekler de antik oluyor, onlar da özdeksel değil manevî antiklerimiz. Her yıkılan eski dönemin, yıkılması zorunlu olan, korunması gereksiz ve olanaksız bulunan yanları da var. İşte "hasbî'lik", eskinin yıkılması gerekli ve zorunlu, ama çok iyi bir töresiydi ve bizim manevî antikitemizdir. Nasıl çok değerli antik eşyalar azalmışsa, manevi antikitemizi simgeleyen insanlarımız da azaldı, hatta demode oldu; demode oldu ama devalüe olmadı, tersine değeri arttı. Bişeyin demode olması ne demek? Artık işlevi, görevi, gereği kalmamış demek... Bugün bir erkek, sevgilisinden, saçından bir tutam kesip vermesini istiyorsa, demode insandır. Hâlâ anılar taşıyan çiçekler, defter yaprakları arasında baskıyla kurutulup andaç olabiliyor. Bir zaman sonra andaç olarak kurutulan çiçekleri saklamak demode olacak, ama çok eskiden kitaplar arasında, defter yaprakları arasında kurutulmuş çiçekler değerlerini yitirmeyecek, tersine çok değerlenecek.

Tevfik Fikret'in Aşiyan'daki evini Tanzimat Edebiyatı Müzesi yaptılar. Bana kalırsa halt ettiler. Orası, salt Fikret müzesi olmalıydı. Neyse... O müzedeki eşyanın bence en değerlisi nedir bilir misin? Çok kişi için, belki de herkes için en değersiz olan şey... Söyliyeyim: Abdülhak Hâmid'in çok değer vererek sakladığı sevgilisi (karısı) Lüsyen'nin saçından bir tutam... (O Lüsyen'in Hamid'e neler çektirdiğini de biliyoruz. Ne acı bir benzeyiştir ki, Hâmid'in Lüsyen'iyle Nâzım'ın Vera'sı arasında korkunç bir benzeşme vardır. Bunları söyleyip açıklasam yine kıyametler koparırlar; ama ne yapayım, gerçek bir...)

Senin de tanıdığın bir sevgilim – ki benim için her zaman çok değerlidir ve vazgeçilmezimdir – bana on yıl önce bigün "Modası Geçmiş Adam" olduğumu söyledi. birden şaşırdım. Çünkü beni bu denli iyi anlatamaz başka bir nitem... Benim dramım, modası geçmişliğimden gelmiyor, modası geçmişlikle birlikte çağcıllığı da yaşamamdan geliyor. Aynı zamanda çok çağcılım. Çağcıllıkla modası geçmişlik biribirine geçmiş bir bütünüm ben. Sevgilim bu sözü söyleyince birden bende "Modası Geçmiş Adam", "Unfashioned Man" adlı bir roman yazmak isteği uyandı. On yıldan beri bu romanın notlarını tutuyorum. Şimdi söyleyeceğime sanırım çok şaşacaksın: Modası Geçmiş Adam'ın notları dokuz dosya dolusudur ve notları yazmayı daha da sürdürüyorum. Ölmeden yazmak zorunda olduğum kitaplardan biridir. Çünkü artık yazamayacağımı anlarsam, bu dosyaları yakmak zorunda kalacağım. Daha böyle yakılması gereken onlarca dosyam var. Bunların hepsi ayrı bir yerde duruyor kitaplıkta...(1)

İşte uzattıkça uzattım. Bu mektubumu yazmaya dün akşam başlamıştım. Zaman zaman ara verdim. Dün akşam, birkaç satır yazdıktan sonra rakı içmeye başladım yalnız başıma... Bigün yine zaman bulabilirsem, yalnız başına rakı içmenin benim için ne anlama geldiğini de yazarım sana... Aslında güzel bişey değil. Eskiden, yalnız başıma rakı içmekten korkardım. Şimdilerde tersine... Çok daha keyifleniyorum. Bunu anlatmayı çok isterim sana.

(1) Bu dosyalar Aziz Nesin'in ölümünden üç gün sonra, vasiyeti gereği yakıldı. Kimi dosyalar da ahiplerine verildi. Ahmet Nesin.

17 Aralık'ta Ankara'ya geleceğim. İşler çok olduğu için dört-beş gün kalacağım. Bol bol özlem giderir, konuşuruz.

Üçdört gece önceydi, benim için yazdığın şiiri okudum. Saat (gece) üçü geçiyordu. Ağladım...

Haaa... Bir daha benim yanımda, cıgarayı bırakıyorum filan diye caka satmaya kalkma lütfen, senin kendini kandırmalarından bıktım artık. Ama yine sana "Bırak şu cıgarayı." diyorum. Düşün ki, şiir yazmak elbet cıgara içmekten çok daha güzel ve keyifli, öyle değil mi?

Yakında görüşmek üzere. Dostlukla.

Aziz Nesin

Çatalca, 1 Ocak 1987[1]

Tahsin dostum,

Dün, bugünün tarihiyle iki kişiye yazdığım pusulaları saymazsak, yeni yılın ilk mektubunu sana yazıyorum. Şimdi saat 8.40. Sabah yedide kalktım. Odamın dağınıklığını topladım ve sana mektup yazmaya oturdum.

Yeni yıl gecesini çocuklarla birlikte eğlenerek, tombala, atyarışı, rulet oynayarak ve bol bol içerek geçirdik. Güzel bir geceydi. Ortalama her çocuk yirmişer bin liralık armağanlar aldı. Ve her çocuk, küçükler de şarap içti. Küçüklar saat 11'de yattı, ortancalar 02.00'ye büyükler sabaha dek eğlendi. Salim Sahip de bizimleydi. Şimdi hepsi uyuyorlar.

Ne yazık ki ben, geçen yılın son günü çok hastaydım. Bu yüzden yılbaşı gecesi, biraz rakı içmeye giriştimse de

(1) 1988 olacak. Y.N.

içemedim ve yemek de yiyemedim. Aşçımız çok nefis yemekler yapmıştı. Öyle bir zeytinyağlı enginar ki... Öyle bir tavuk kızartması ve içli pilav ki ve öyle bir Rus salatası ki ve öyle bir kabak tatlısı ki ve öyle bir... Neler neler... Yazık ki, birer tadımlık alabildim hepsinden.

Ama bu sabah çok iyiyim.

Küçükler uyanmış, gürültüleri geliyor. Hâlâ oyuncak kavgasındalar.

TYS ödentini yatırdım, alındısını gönderiyorum.

5 Ocak'ta Gaziantep'e gideceğim veee 15-30 Ocak arasında Grenoble'da olacağım. İlk kez gideceğim Grenoble'a.

2 Şubat akşamı Ankara'ya geleceğim, herhalde geç saatte ve 3 Şubat Çarşamba günü de Ankara Bilar'da gazetenin iki toplantısı olacak: Politik ve teknik kurul toplantıları. Ve 4 Şubat günü de Bilar Yayın kurulu toplantımız olacak. Bu tarihleri lütfen Haluk Gerger'e ilet. (Elbet Sağlık olursa...)

Saraç ailesine 1988 yılının daha çok başarı ve mutluluklar getirmesini dilerim.

(Nazar'la konuşmaya zaman bulamadım, ama konuşacağım.)

Her zaman sevgilerimle, her zaman ve hep dostlukla.

Aziz Nesin

Çatalca, 24 Ocak 1988

Tahsinciğim,

Dostlarımın sayısı az, ama dostlarım öz... Bunlardan biri de Şinasi Acar... Ne yazık ki sen onu tanımadın. Çok alçakgönüllü bir aydın mühendis. Eskişehir'de ESTON

Şirketi'nin (yada fabrikasına) yönetmenidir. Arasıra dil konusunda sorunları olunca bana yazar; ben de biliyorsam düşüncemi açıklarım. Bu kez yine mesleğine ilişkin bir dil sorununu bana soruyor. Kendisi kavram demiş; ama, kavram değil terim. Ben sorunun içinden çıkamadığım için, mektubunun fotokopisini sana gönderiyorum. İstersen doğrudan kendisine yaz, istersen bana yaz, ben ona gönderiyorum.

Bu iş böyle.

Fransa'ya (Grenoble) gitmekten vazgeçtim. İşlerimi yetiştiremiyorum, hem de bu kerte çok çalışmaktayken...

2 Şubat'ta Ankara'ya geleceğim.

Şiirle yatıp şiirle kalkıyorum son zamanlarda. Sana iki şiirimi gönderiyorum.

Şinasi Acar'ın adresi şu:

Şinai Acar, [.....]

Görüşmek üzere, sevgilerimle ve dostlukla

Aziz Nesin

30 Ocak 1988, Ankara

Sevgili Aziz Nesin

Değerli Dostum;

24 Ocak günlü mektubunu aldım. Hemen yanıtlıyorum. Şinasi Acar dostuna ayrıca mektup yazdım, istediği terimlerin karşılığını bildirdim. Şöyle: Sorduğu terimin Fransızcası ad olarak précontrainte; bunun sıfatı da précontrainte. Anlamı: önceden geçme, sıfatı da önceden geçmeli. Ama terim olarak ön-gerim (öngerim), sıfatı da

ön-gerimli (öngerimli) sözcükleri tam olarak karşılar bunları sanıyorum.

Gönderdiğin Bir Daha ve Alışkanlık şiirlerini sevdim, özellikle ALIŞKANLIK'a bayıldım.

"Daha bir zaman
Bir önceki sevgilimin adıyla
Sesleneceksin yenisine
Sonra alışacaksın.

Daha bir zaman
Hâlâ sevdiğini sanacaksın
Yüreğindeki ihanet acısına
Sonra alışacaksın.

Daha bir zaman
Alışa alışa böyle
Bitek kendinle kalacaksın
Ona da alışacaksın.

Bu dizeleri okurken buraya yazmaktan kendimi alamadım. Öylesine koşut düşüyor ki bugünlerdeki ruh halime.

Sana açıkça söyleyeyim. Gerçekten iyi şiirler yazıyorsun. Kimseye benzemeyen, kendine özgü bir yalınlıkta. Süzüle süzüle gereksiz hiçbir şey yer almıyor dizelerinde. Ama geleceğe sen toptan AZİZ NESİN olarak kalacaksın: Gülmece yazarı, öykücü, romancı, denemeci, tiyatro yazarı, ozan. Bence, özellikle tiyatro yazarlığın en

azından gülmece yazarlığın kadar önemli. Ne ki tiyatro yazarlığın da, denemeciliğinde, ozanlığın da ikinci planda görünecek; ve sen gülmece yazarı olarak, yirminci yüzyılın Nasrettin hocası olan bir AZİZ NESİN olarak yer alacaksın, Türk DÜŞÜN ve YAZIN tarihinde. Bizim maskeli ihanet takımından dönek aydınlar da, eleştirmen?? (eleştirmenimsiliklerini) elden bırakmayarak senin şiirlerini küçümsemekle kendi alçaklıklarına intifa kazandırma çabalarını sürdürecekler yine de. Dar geçitlerden güç günlerden geçiyoruz be Aziz Nesin, dünya güzeli dostum...

2 Şubatta bekleyeceğim seni. Yer kalmadığı için kesiyorum burada. Yeni bir kâğıda geçersem çok daha şeyler yazmam gerekecek; istemiyorum şimdi. Sevgiyle, saygıyla, dostlukla.

Tahin Saraç

Çatalca, 14 Mayıs 1988

Sevgili Tahsin,

Tam Vakıf'tan bir toplantı için Istanbul'a giderken yazıyorum bu mektubu. Telesmem, yazımakinesinde yanlış harflere basmamdan da belli. "Bu "hasbî" bir mektup değil, bir iş mektubu, daha doğrusu bir angarya. Ali'nin işi. Ben Atina'dayken Ali beni telefonla çok aramış, bulamayınca annesine telefonla söylemiş. Annesi de durumu bana mektupla bildirmiş. Şöyle yazıyor:

"Ali dün gece telefon etti. Amerika ile Türkiye arasında; belli bir yıldan sonra bilim adamlarını iade etmek üzere bir anlaşma yapmış. (Türkçeye bak!) En az

iki yıl Türkiye'ye gelmesi gerekiyormuş. Ama Türkiye bundan vazgeçebilirmiş.

Bunun için Türkiye Vaşington elçiliği, Ankara'da Meşrutiyet Caddesinde bulunan "Dışişleri Bakanlığı Vize Dairesi"ne 26.4.11.88 tarih ve 102.406/934-541 numarayla yazmış. Hemen izlenmesi ve bu iznin acele çıkması gerekiyor."

İşte Meral'in mektubu böyle. 16 Mayıs'ta Almanya'ya gidecek olmasam Ankara'ya gelir, bu işi izlerdim. Ama uçak bileti de alındı ve Almanya'da izlence düzenlendi. Teodorakis'le birlikte Köln'de bir toplantıda bulunmamız gerekiyor.

İşi sana yıkıyorum. Ne yapabilirsen yap artık. Sonucu bana mektupla bildirirsin. Hatta sana Almanya'dan telefon edebilirim.

Bir de başında Cumhurbaşkanı davası işlemlerinin angaryası var.

Sevgiler, selamlar. Hemen Vakıf'tan çıkmak zorundayım.

Aziz

Not: Aynı gün saat 17'de telefonda söylendi. A.N.

29 Mayıs 1985

Sevgili Aziz Nesin;

Bu bütünüyle bir iş mektubudur; meraklarımı gidermek bakımından yazıyorum:

1– Emin Değer'in verdiği Senin İnsan Hakları komisyonuna başvurmakla ilgili çeviriyi yaptım, bayramda teslim ettim, o kendisi bayram gezisine çıkmıştı...

2– Ali'nin işi için Dışişlerinde Kültür dairesi başkanı Pulat Tacar'la (Büyükelçi) görüştüm; araştırdı; Dışişlerince bir sakınca görülmeyecek orada kalmasında; yalnız Maliye, Milli Eğitim ve Askerlik dairesinden yazı gelinceye dek bekleyecekler yanıt vermek için.

Dışişleri Bakanlığı Vize Dairesi, askerlikle ilişiğinin olmadığını belirlenmesi için Şebinkarahisar askerlik dairesine, borçlu olup olmadığı için Maliye bakanlığına, mecburi hizmeti olup olmadığı için Milli Eğitim bakanlığına yazmış. 20 Mayıs 988 tarih 865 sayılı yazı ile. Yanıtlar bekleniyor; gelir gelmez Vashington'a yazılacak, Pulat bey bizzat ilgileniyor. Evrakın tarih numarasını Ekmekçiye verdim, izleyip ivedileştirsin diye. Adnan Kahveci'nin mektubunu da verdim, aynı gün, telefon etti bakanlığa gelip alsınlar diye mektubu.

Allahın Şebinkarahisar'ından yanıt gelir mi zamanında?.. Tanıdığın ettiğin varsa yaz bari yanıtı ivedileştirmek için... Maliye ve Milli Eğitimde tanıdığım yok benim, o nedenle Ekmekçiye verdim tarih numarayı ilgilensin diye.

Sözlüklerle uğraşıyorum; korkunç yorgunum; özellikle gözlerim... ve de kemiklerim sızlıyor yorgunluktan... ah şu firavun amelesi gibi çalışmak, kendi ülkende başı dik kalabilmek için... Ve de ah şu yük katırlığı, yük katırlığımız...

Dostlukla, en içten saygılarımla.

Tahsin Saraç

Çatalca, 20 Haziran 1988

Sevgili Tahsin,

1– Sözlük metinlerini dün Faik Bey'le gönderdim ve teslim alındı.

2– "Bütün Şiirler"in ve Endre Any için, Adam'a gittiğimde söyleyeceğim.

3– Ahmet Say'ın müzik ansiklopedisini de gittiğimde söyleyeceğim.

4– İnsan Hakları Komisyonu için Fransızca savunmaları gönderiyorum bu zarf içinde.

5– Dereboyundaki evi senin için hazırlıyorum.

Selamlar, sevgiler.

11 Temmuzda geleceğim.

Aziz

5 Ağustos 1988, Ankara

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük dostum;

Tuhafına gidecek belki ama sana teşekkür etmekle başlayacağım bu kez. Vakıf'ta gösterdiğin incelikleri ancak yaşadık, dile getirilmesi güç... Onun için teşekküre başvurdum.

Yeni evde ilk kalan olmanın onurunu ve sıcak anısını hep taşıyacağım... Çok güzel bir dinginlik yuvası, bir dinlenme yuvası. Tüm yorgunluğum o kısa süre içinde geçti, inan. Sen de derhal oraya geç artık ve dinlen. Hem çalışarak dinlenirsin, o görünümle öylesine bir oylum orası. Oraya geçersen, seni şimdiden yüz yaşlarında bugünkü diriliğinde ve savaşımının içinde görüyorum.

Binbir inceliğinden birini seslendireyim bari, buzdolabına koydurduğun onca şey arasında, orada yiyemediğimiz bir siyah havyarı Ankara'ya getirdik. Ve henüz yemedik, eylülde senin gelişinde birlikte yeriz diye düşünüyorum ama, olağanüstü bir coşkulu geceye kurban gitmezse bu arada...

Vakıf'ı çok derlenip toparlanmış buldum bu kez, artık kurumsallaşıyor. Ne güzel pedagog'luk yapıyorsun ayrıca. Hiç bilmediğim bir yanındı. Somut olarak gözlemledim. Ve ah şu insan azlığı, nitelikli insan azlığı...

Ankara bu ara çömçöl. Dairelerde kimse yok. Gerçi olduklarında da bir iş yapıldığı yoktu ya... Ali'nin işini kastediyorum. Benim öğrenci gelecek hafta dönecekmiş. İzleyip son durumu bildiririm sana.

Yüksel Pazarkaya telefon etti. Meğer o gün gelmişmiş. Sen de espriyi patlatmışsın "O iç hatlara gitmiştir" diye. İç hatlara değil dış hatlara gittim onu karşılamaya ama bulamadım; bu daha kötü bir puan benim hesabıma, beceriksizliğim konusunda.

Ankara'ya ne zaman geleceksin, orada konuştuklarımızdan anımsadığıma göre 4 eylül falandı. Yüksel eylül başında Almanya'ya gideceğini söyledi. Nasıl oluyor?

Haluk Gerger geldi. Kulaklarını çok çınlattık her konuda arkadaşlarla. Yine seni bekleyen binbir iş...

En içten duygularım seninle Aziz bey, sevgilerim, saygılarım "Dostluğun Övüncesi"

Tahsin Saraç

12 Ağustos 1988

Sevgili Aziz Bey;

Can dostum;

Düzeltmeleri bugün bitirdim; ben bitmeden o bitti; ve sözlük sanırım bu ay içinde çıkacak.

Önümüzdeki hafta 19 ağustostan itibaren Ören'de olacağım eylül başına kadar (on gün). Bu arada konuğum olur musun? Tek başıma olacağım orada; gelip biraz gönlünce dinlenir misin?

Haluk Gerger'lerde Artur'da olacaklar bu sürede. Onlarda bir görüşmüş olursun. Yanıtını Haluk'a ver.

Seni özlemle bekleyeceğim.

Saygıyla dostlukla.

Tahsin Saraç

20 Ağustos 1987,(1) Ören

Sevgili Aziz Nesin,

Büyük Dostum;

26 temmuzdan beri Ören'deyim, eylülün birinde Ankara'da olacağım. Seni öylesine özledim ki burun direğimde tütüyorsun, herkes de öyle. Varlık Özmenek kaç kez telefon etti, hep senden haberler sordu, özlemlerini belirtti. Artık Haluk Gerger de 24 Ağustos dolaylarında dönmüş olacak Kanada'dan. Eylülde ne zaman Ankara'ya geleceğini artık yaz. Hiç işin yoksa aç yine de gel bir görüşelim...

Teoman Öztürk parayı yatırmadı. Mehmet Özşüca'ya verdim bonoyu. Yasal yoldan gidilecek artık... Boş laflar ötesinde devrimci olamayınca devrim dolandırıcısı oluyor

(1) 1988 olacak. Y.N.

bizim sahte solcular... Bu ahlaksızlıkla bir de iktidara gelseymiş sol, yandıydı ülke; bu dolandırıcılar kimbilir bakan falan olacaklardı belki de. Şu yada bu yolla kişinin kendine bir geçmiş kurması önemli, ama daha da önemlisi kurduğu olumlu geçmişi koruyabilmesi, onun dolandırıcılığa sermaye yapmaması...

Yalçın Küçük [....] da (Ekin'in paralarını göz göre göre yedi) utanmadan ortaya çıkıp kendisini "Türk Solunun önde gelen liderlerinden" diye lanse ettiriyor ve sosyalist parti kurmaya çalıştığını söylüyor; oysa yanında çay içeceği üç kişi yok... Bu ne kandırmaca bu zavallı halka karşı... Utanıyor insan...

Ne ise iyi ki yaşıyorsun ve iyi ki senin çağdaşın olma mutluluğunu da tadıyoruz bizler...

Bu arada Fransa'dan 4 konuğum vardı biri hekim ve iki çocuğu, biri de senarist, kodin filmini yapan bir sinemacı. İyi hoş da konuk ağırlamak biraz yorucu oldu doğrusu, şimdi şimdi dinlenmeye başladım.

Biraz okuyor, biraz dinleniyor, biraz da şiirler yazıyorum.

Yakında Ankara'da görüşmek üzere. En içten saygı ve sevgilerimle.

Ve en soylu dostluklarımla sevgili Aziz Nesin, can dostun.

Tahsin Saraç

5 Kasım 1988, Ankara

Aziz Bey

Büyük Dostum;

Önce hoşgeldin. Server Tanilli'ye geçen yıl gittiğim-

de evinde söylemişti: "Türk aydınlarının bu dönemde ara sıra yurtdışına çıkıp soluklanmaları çok iyi olur" Katılıyorum bu düşüncesine. Sen de iş yoğunluğu içinde olsa biraz soluklanıp dönmüş oldun. Ben de 22 yada 23 Kasım'da Bağdat'a gideceğim, Mirbet şiir festivali için... Senin karşı olmana karşın! Göreceğim ilk Müslüman ülke olacak bu... Eski Mezopotamya uygarlığı çekiyor beni; yoksa ne "Şamın şekeri ne arabın şekeri" sözüne katılmaz değilim.

Ali'nin işi için Faik bey telefon etti. Hemen kolları sıvadım. Ben oldu bitti sanıyordum; oysa o öğrencim ben dinlencedeyken Stuttgard'a atanmış; Şebinkarahisar ve Milli Eğitim'den yanıt gelmiş, Hazine genel müdürlüğünden henüz değil; 67 ile sorarlarmış borcu var mı diye ve hepsinden yanıt beklerlermiş Dışişlerine yanıtlarını vermek için. Yalnız bu arada Ekmekçi ile telefonlaşıp dün de görüştük. İnal Batu'ya durumu iletti, o bir ipucu vermiş. Bütün illerden yanıt gelmesi gecikebilirmiş, ancak bir kişi gidip "ben Ali'nin çıkacağı bütün borçlarını üstleniyorum" diye bir belge verirse, yazıyı hemen gönderirlermiş; onun için salı günü Ekmekçi'yle Hazine genel müdürlüğüne gideceğiz, kefaletnameyi ben vereceğim, sonra da yazı yazılacak. Gerisi kolay, İnal Batu gerekli işlemi yaptıracak. Özetle, sen hiç kaygılanma, sonuç yakında alınacak, ben sana yazarım hemen ayrıca; ve de Türkiye'de yaşadığını hiç unutma!..

Bilar Semineri'nin ders izlencesini on kasımdaki toplantıya yetiştireceğim. Ben de aşağı yukarı senin gibi düşünmüştüm.

Öykü-roman; tiyatro, şiir (ve bunlardaki yazımsal

akımlar). İşin en güç yanı bunları okutacak kimseleri bulabilmekte... Ankara'ya geldiğinde birlikte saptar, kişilendiririz.

Sağlığım iyi. Ama toplumsal ortamdaki genel tatsızlıktan gelen bir bulutluluk var içimde çok şeye karşı. Yine de çalışabiliyorum istediğim tempoyla olmasa bile.

Özlemle beklendiğini söyleyebilir miyim Aziz Bey, gel de Ankara biraz ışıklansın.

Dostluklarımla

Tahsin Saraç

7 Aralık 1988

Tahsinciğim,

Hoşgeldin, safa geldin, safalar getirdin... Artık seni dinlemeli, kimbilir sende Faşist Saddam'a değin ne haberler, neler vardır, neler... Beğenmişsindir. Kerkük'ü de görmüşsündür, ama rüyanda...

Ben yarın Tunus'a gidiyorum. 15 Aralık'ta döneceğim ve 16 Aralık'ta Amsterdam'a gidip 21 Aralık'ta Paris'te olacağım veeee... 25 Aralık'ta Istanbul'a döneceğim. 74. doğumgünümü kendikendime Amsterdam'da kutlayacağım kimselere haber vermeden... Yani, sen bu mektubumu okurken, ben Tunus'ta olacağım. Ocak'ın ilk haftasında da Ankara'ya geleceğim.

Sevgili Tahsin, Mustafa Ekmekçi'nin bana söylediğine göre, Ali için gerekli belgeyi imzalayıp vermiş. Ama bu yetmez. Belgenin gönderilmesi gerekir. Bir yere takılıp ge-cikebilir ve Ali'nin işi olmaz. Oysa, son tarih olarak bu ay içinde ABD'deki Türk konsolosluğunda iş bitmiş olmalı. Yerinden bu işi inceleyebilir, evrakın

gönderilip gönderilmediğini kesin olarak öğrenebilir misin? Çok sevineceğim.

Ankara'ya geldiğimde ben sana Tunus'u anlatırım, sen de bana Irak'ı anlatırsın. Yazık ki "Dünya Kazan Ben Kepçe" adlı dizi kitabımın "Irak-Mısır" cildi bende de yok. Yeni basımı yapılınca hemen göndereceğim.

Tahsin, Bilar Seminerleri Kültür izlencesini yaptın mı?

Selamlar, sevgiler ve özlemlerimle.

Aziz Nesin

Aziz Bey;

7 Aralık günlü mektubunu 17 aralık akşamı aldım. Çatalca'dan Ankara'ya 10 günde bir mektup! 20. yüzyılın sonuna doğru hem de!..

Bağdat'ı gördüğüme, Basra, Babil, Kerbela ve Necef'i gördüğüme yine de memnunum! Kiralama görkemle özdeki pislik ancak böylesine yan yana durabilir... Bir de somut diktatörlüğün görme. Bizdeki 12 mart, 12 eylül soytarılıkları kâbına bile erişememiş Saddam diktatörlüğünün, tüm özlem ve özentilerine karşın. Bu da, Türkiye'de diktatörlüğü kabul etmeyen güçlerin, daha doğrusu insanların var oluşundan ileri geliyor; bu bakımdan, karamsar olmayı gerektirecek her şeylerin var olmasına karşın, Türkiye, insansal varlık açısından, paçayı kurtarmış; Türkiye'de diktatörlük kurulamaz artık, tüm özeniciler sonunda gülünç, bir acı duruma düşmek zorunda kalacak, kalmış olanlar gibi... Bu Araplar daha uluslaşamamışlar bile, kulluk hücre yapıları. Türkiye'nin yüzünü Arap çöllerine çevirmek isteyenlerin kafa ve ruh yapılarında bir aşağılık, bir göçüklük var. Ve 12 eylül

sahte Atatürkçülerinin ağzıyla değil, yürekten duymak ve özellikle şu Irak'ı ve 22 ülkeden gelen arapları gördükten sonra söylüyorum, şu bizim Atatürk gerçekten dahi, korkunç büyük ve İbni görüşlü bir adam. Arap ülkelerini Türkiye sınırlarının dışında bırakmakla ne iyi etmiş; bizi o pislik kamburlarından kurtarmış; yoksa, onlarla birlikte kalmış olsaydık, tüm devrimlere karşın, bugünkü yerimize gelmemiz olanaksızdı; belki biz onlara benzerdik, hâlâ da onlar gibi olmamıza özlem çekenler var ya... Türkiye'nin hesabı Avrupa ile, Doğu ülkeleriyle değil... Ne ise geldiğimde uzun uzun anlatırım sana izlenimlerimi.

Tunus, Paris, Hollanda... Oh, ne güzel geziler!.. Sağlıklı ve mutluluk içinde geçsin. Ekip de hiç fena değil... Dönüşünde asıl ben seni dinleyeceğim.

Ali'nin işi tamam. İnal Batu bugün de Emekçi'ye bildirdi, çoktan ABD'deki Türk Konsolosluğuna yazıldığını. Kaygılanma artık...

Bilar seminerlerine kültür izlencesini yaptım. Ama okutacak kimse yok. Kaç kişiye telefon ettim; hiçbiri istekli olmadı, daha doğrusu reddetti. Öteki programlarda da, fire varmış, Fatih beyin söylediğine göre. Sanırım Kültür izlencesi bu yıl uygulanamayacak.

Ocak 89'un ilk haftası bekliyorum. Ocak ortalarında bende Almanya ve Fransa'ya gideceğim onbeş günlüğüne.

Yeni yıl sana sağlık ve mutluluk getirsin.

Dostluklarımla.

Tahsin Saraç

15 Mart 1989, Ankara

Aziz Bey,

Bugün saat 15'de Profsör Tülay Kıral telefop edip Tıp

Konsey raporunun sonuçlarını bildirdi.

Öyle sevindim ki hemen yazıyorum. Hepimizin gözü aydın. Şimdilik günde bir asprin alman yetecek. Hiçbir şeye gerek yok, ne anjiyoya, ne bypasa. Yalnız bu arada, ister İstanbu'lda ister buraya geldiğinde bir Dinamik Beyin perfüzyon testi" yaptıracaksın; beyinde bir harabiyet yoksa (ki eminim bu test karşıdakileri şaşkınlığa düşürecektir!..) ömür boyu aspirin tedavisi yetmiş olacaktır.

Ben sevinçten hemen yazıyorum; filmlerini ve kan vb. muayene sonuçlarını yarın getirecek bana, ben de hemen sana göndereceğim. Onları Gencay Gürsoy'a da gösterirsin; çünkü Yücel Kanpolat (Doçent) bey ona çok güveniyor ve özellikle görmeni salık veriyor; Gencay'ın da tanıdık olması bir şans!..

Haydi yeniden geçmiş olsun. Bugünden başlayarak asprinini almaya başla.

Dostluklar, sevgiler ve saygılar yolluyorum sana sevgili Aziz Nesin.

Tahsin Saraç

18 Mart 1989

Aziz Bey;

Muayene sonuçlarını gönderiyorum. Prof. Dr. Kanpolat'ın istediği "dinamik sentigrafiyi" ister orada yaptır, ister buraya geldiğinde burada yaptıralım (acelesi yok). Yalnız aspirin almaya hemen başla. Haluk Gerger dün İsviçreye gitti; havalanından telefon etti; sonuca o da çok memnun kalmış; "öyleyse ona İsviçre'den aspirin getire-yim" dedi!..

Saygılar, sevgiler, dostluklar.

Tahsin Saraç

Tahsin Saraç öldü

Çok sevgili dostum Tahsin Saraç'ın bana yazdığı son mektup 18 Mart 1989 tarihlidir. Bu mektuptan üç ay oniki gün sonra, 29 Haziran günü öldü.

30 Haziran 1989 tarihli gazetelerimizde ölüm haberi çıktı. Tahsin'in ölüm haberini radyodan duydum. Kurşunla vurulmuş gibi oldum, bikaç gün kendime gelemedim.

30 Haziran 1989 günlü Cumhuriyet Gazetesi'nde Tahsin Saraç'ın ölüm haberi şöyle verilmişti:

Ozan, dilci ve çevirmen Tahsin Saraç öldü.

Ozan, dilci ve çevirmen Tahsin Saraç, dün İzmit'te geçirdi bir kalp krizi sonucu öldü. Ankara Cumhuriyet Bürosu'nun haberine göre, Saraç dün sabaha karşı 01.30 sıralarında İzmit'te arkadaşı Oralp Basım'ın evinde kalp krizi geçirdi. Saraç'a, Oralp Basım'ın babası Doktor Kayhan Basım bir süre masaj yaparak kalbini çalıştırmaya çalıştı. Daha sonra İzmit Hastanesi'ne kaldırılan Saraç kurtarılamayarak yaşamını yitirdi. Saraç, 59 yaşındaydı.

Dil Derneği Yönetim Kurulu üyesi olan Saraç'ın cezanesi dün İzmit'ten Ankara'ya getirilerek İbn-i Sina Hastanesi morguna kondu. Cenazenin ne zaman kaldırılacağı

bugün belli olacak. Saraç iki erkek, bir kız çocuk babasıydı.

Tahsin Saraç'ın beklenmedik ölümü, sanat ve edebiyat çevrelerinde ve edebiyatçı dostları arasında derin bir üzüntü yarattı.

1930'da Muş'ta doğan Tahsin Saraç, 1952'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün (bugün Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi) Fransızca Bölümü'nü bitirdi. Bir yıl Hakkari'de ortaokul Fransızca öğretmenliği yaptıktan sonra 1953-54 ve 1957-59 arasında iki kez Paris'e giderek Sorbonne Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı ile ses-bilim üzerine eğitim gören Saraç, yurda dönüşünde bir süre Trabzon Lisesi'nde çalıştı.

Askerliğini yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'nde asistan, daha sonra da Fransız Dili ve Edebiyatı öğretim görevlisi olan Saraç, 1963-65 arasında Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu üyeliği yaptı. Tercüme Bürosu'nda da üye olarak yer alan Saraç, Türkiye Öğretmenler Federasyonu ikinci başkanı oldu. "Tercüme", "Türk Dili" ve "Çeviri" dergilerinin yazı kurullarında görev aldı. 12 Mart 1971'de siyasal düşüncelerinden dolayı iki kez gözaltına alındı, aklanarak salıverildi. 1971'de Fransızca öğretmenliği görevinden emekliye ayrıldı.

İlk şiiri 1954'te "Varlık" dergisinde yayımlanan Saraç, 1956'dan sonra "Türk Dili"nde çıkan şiirleriyle tanındı. "Direnmeler" adlı şiir kitabıyla 1970'te TRT Şiir Büyük Ödülü'nü kazandı. Fransızca'dan Türkçe'ye, Türkçe'den Fransızca'ya çeviriler yapan Saraç'a, ülkeler arasındaki

kültürel etkinliklere katkılarından dolayı 1968'de Fransa hükümeti tarafından Ulusal Liyakat Nişanı, 1976'da da Macaristan hükümetince Endre Ady Nişanı verildi. "Ezgiler Ezgisi" adlı çevirisiyle, 1963'te Milli Eğitim Bakanlığı Üstün Başarı Ödülü'nü alan Saraç, "Günümüz Fransız Şiiri" adlı kitabıyla da 1964'te Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü kazandı. "Beşinci Frank" çevirisine 1978'de Ankara Sanat Sevenler Derneği'nce Yılın En İyi Çeviri Ödülü verildi.

Tahsin Saraç, 1986 yılında da Asya-Afrika Yazarlar Birliği tarafından, "Üstün estetik düzeydeki yapıtları"nın yanı sıra "yaşamı boyunca emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı sürdürdüğü mücadele"sinden ötürü Lotus Ödülü'ne değer görüldü.

Saraç'ın şiir kitapları arasında "Bir Ölümsüz Yalnızlık", "Güneş Kavgası", "Direnmeler", "Güvercin Kasapları", "Bir Sevgiyi Görüntüleme" ve "Çıplak Kayada Çimlenmek" yer alıyor.

MÜEBBET SUBAY

Tahsin Saraç, yıllardan beri benim oyunlarımı Fransızcaya çevirmek isterdi. Bunu yapmayı kendine bir görev, bir dostluk görevi sayardı. Yapıtlarımın çevrilmesinin benim için önemli olmadığını anlatmaya çalışırdım. Hiç kimseyle dostluğumu, arkadaşlığımı bu türlü kullanmak istemediğimi, gücenir diye söyleyemezdim. Başka ülkelerden dostlarım türkologlar vardır. Dostlarım oldukları için, dostluğumu araç olarak kullandığımı sananlar bulunur diye, onların da benden çeviri yapmalarını istemem. Zamanını alacak diye hele Tahsin'in çevirmesini hiç istemezdim. Bu isteksizliğim karşısında, beni anlatan bir yazı yazmak yada inceleme yapmak istedi.

Ankara'ya gidişlerimde Tahsin Saraç'ın çalışma evinde yalnız kalırdım. Yine bir gece evindeyken kitaplarını karıştırıyordum. "Sondan Başa" adlı şiir kitabımın içinde, Tahsin'in elyazısıyla benim için notlarını buldum. Sanıyorum ki, bunlar, benim için yazacağı yazının notlarıydı. Bu notları bir kâğıda yazıp aldım. Bunu Tahsin'e söylemedim. Çünkü o notlar benim için hiç de olumlu sayılmazdı. Benim bu notlardan alınacağımı sanabilir, bundan da üzülürdü. Elbette bu küçük notlar, benim için izlenimlerinin bir parçasıydı ve düşüncelerine saygı duydum.

Tahsin Saraç'ın benim için yazdığı notlarını buraya aktarıyorum:

1) Aziz Nesin'in tutuculuğu

1) Hep eski bir askerdir. (Kuleli öğrencisi, Harbiye öğrencisidir.)

Buna toz kondurmaz. Militarist değil ama. Bu yanının getirdiği matik çözümleri vardır.

İnşaatçıdır.

Yedeksubay, muvazzaf subay, müebbet subay.

2) Yemek konusunda müthiş tutucudur. Türk yemekleri, Türk mutfağı düşkünüdür. Domuz eti yemez, tiksinir. Ben tersine severim. Eczacı dostumuz Oralp'in İzmit'te domuz çiftliği var. Arasıra bana domuz eti gönderir. Geçenlerde Aziz Bey bunu duymuş, yakında geleceği için telefonda "Tahsin, Oralp sana domuz gönderdi mi? Sakın o etleri buzdolabına koyma, yoksa o buzdolabından hiçbişey yemem." diyecek kadar tutucu.

Bir defasında

Notu burda kesiliyor. Demek, Tahsin'ciğim beni böyle tanımış. Öyleyse doğrudur ona göre.

TAHİN ÖLMEMİŞ

Tahsin "Birlikte Öldüklerim"den biridir. "Birlikte Öldüklerim" adını vereceğim kitabımı yazmaya zamanım olursa, Tahsin orda geniş yer alacak. Bu kitabım için düzenlediğim Tahsin Saraç dosyasındaki bir notumu buraya aktarıyorum:

"Şöyle durumlar oluyor. Geçmişte birlikte bulunduğumuz bir kimsenin adını anımsayamıyorum yada eski bir fotoğrafta gördüğüm ve çok iyi bildiğim bir kişinin adını çıkaramıyorum yada anlamını unuttuğum yada bilmediğim yada yazılışını bilmediğim bir sözcüğü sözlüklerde arayıp bulamıyorum; işte böyle durumlarda "Tahsin'e sorarım" diye düşünüyorum. Sonra birden Tahsin öleli şunca zaman olduğu aklıma geliyor ve acım yineleniyor. Bu, sıksık oluyor.

"Tahsin'e sorarım..."

"Ama... ama öldü."

İşte şimdi, Kosova'da çekilmiş bir toplu fotoğrafımızda, çok iyi tanışım olan bir kişinin adını anımsayamayınca birden "Tahsin'e sorarım," dedim içimden.

Demek, Tahsin benim için ölmemiş. Kimbilir daha nice zaman bilmediklerimi Tahsin'e soracağım."

Nesin Vakfı-12 Temmuz 1990

"TAHSiN SARAÇ'A ARMAĞAN"

Tahsin Saraç'la ortaklaşa dostumuz Orhan Asena ve Ahmet Say, bir dostluk ve değerbilirlik göstererek "Tahsin Saraç'a Armağan" adlı bir kitap düzenlediler ve kitabın yayımlanmasını Birinci Ölüm Yıldönümü Toplantısı'na yetiştirdiler. Bu kitapta, dostlarının Tahsin Saraç'ı anlatan yazıları derlendi.

Ankara'da ABC Galeresi'nde 29 Haziran 1990 günü, Tahsin Saraç'ı anma toplantısı yapıldı.

OKUDUĞUM KİTAPLAR: TAHSİN SARAÇ'IN ŞİİRLERİ

Bir Ölümsüz Yalnızlık, Güneş Kavgası, Direnmeler, Güvercin Kasabı, Bir Sevgiyi Görüntüleme.

Tahsin Saraç'ın bu beş kitabının değişik tarihli basımlarını, Fransızca kitabına önsöz yazmak için bikez daha ve büyük dikkatle okudum. Bikez daha diyorum, çünkü daha önce de okumuştum. Fransızca şiir kitabına önsözü yazıp gönderdim. Ama daha geniş bir yazıyı bugüne dek yazmaya, istediğim halde, zaman bulamadım. Oysa, ilk izlenimler ve o ilk izlenimlerin tepkisi, coşkusu, etkisi, duygusu çok önemli. Okuduktan sonra aylar geçince ancak yazabiliyorum. Bu yüzden, kitaplara yazdığım notları derlemekle yetinmek zorundayım.

Tahsin iyi bir şair. Ama ben yine de "Bir Ölümsüz Yalnızlık" kitabının başına şöyle yazmışım: "Kendisini, şiirlerinden daha çok sevdiğim şair".

Öyle şairlerimiz de var ki, kendilerini hiç mi hiç sevmiyorum, hatta nefret ettiklerim var, ama ne yapayım ki, güzel şiirler yazmışlar. Tahsin için şunu söyleyebilirim: Güzel şiir yazıyor, ama insanlığı şiirinden güzel, yada şöyle demeliyim: İnsanlığı, şiirlerinden de güzel..

Çoktanberi beni düşündüren bir sorunu Tahsin'in şiirlerini okurken bikez daha düşündüm: Şairlere verilen

nitemler... Örneğin şu nitemler: Büyük, derin, ince gibi nitemler. Bu nitemleri şairler için gelişi-güzel kullanmamız gerektiğini ayrımsadım. Örnekleyelim. Hugo için rahatlıkla büyük şair diyebiliyoruz da, ince şair diyebiliyor muyuz? Fikret için, Nâzım için de, Akif için bile, büyük şair diyebiliriz. Bu üç büyük şaire ince şair yada derin şiirler yazmış, demek güç. İnce ve derin şiir yazmadıklarından değil... Özellikle Nâzım'ın ne ince şiirleri var, ama yine de ince şair değil... Çünkü bu nitem, şiirinde en ağır basan yanını niteliyor. Baudelaire ince şair, ama sanırım ki büyük şair değil... Bizim Dağlarca'da, kendisinde hiç mi hiç olmadığı halde, şiirlerinde derinlik var; demek Dağlarca derin şair... Ama büyük değil. Haşim, büyük değil, derin değil, ama ince... Tahsin için nasıl bir nitem kullanmalı? İnce şiirleri var, derin şiirleri de var, ama ne ince şair, ne derin şair... Belki onun şiirlerinde en ağır basan yanı, savaşımcılığı, kavgacılığı, sesinin gürlüğü... Gür sesli şair diyebiliriz sanırım.

Bu nitemlerden hangisinin daha değerli olduğu tartışma konusu olamaz.

"Bir Ölümsüz Yalnızlık" kitabındaki "Karşı" şiirine şu notları yazmışım:

Dizelerde konuşma ve yazma sözdizimine yaklaşsa, sözcüklere yer değiştirtse, şairliğinde yitirmeden daha kolay anlaşılacak. Örnekler: Tahsin'in dizesi: "Gerinir damar damar yeşili kara taylar"

Niçin şöyle değil:

"Yeşili gerinir damar damar kara taylar"

Yine örneğin;

"Bir güç ki tutsağı güçlülüğünün"

Niçin daha kolay anlaşılır biçimde ve sözdizimine uygun olarak şöyle değil:

"Bir güç ki güçlülüğünün tutsağı"

Biçok dizeler, kolay anlaşılır biçimde değil, sözcüklerin diziminden ötürü. Çok örnek verilebilir. Düşünüyorum: Tahsin Saraç, günümüzde kolay anlaşılmak istemeyenlerin çoğu, şiirlerinin özü boş olduğu yada özü olmadığı için, biçimsel zor anlaşılırlığa sığınarak sözde değer kazanmak istiyorlar. Zor anlaşılırlık, şiirin özünden, derinliğinden ileri geliyorsa, bu zorluğu bir gerekçesi var demektir. Ben her zaman, zor yazılıp kolay anlaşılandan yana oldum. Zorluk, zorlamadan gelmemeli, şiirin kendisinden, özünden gelmeli, ama elden geldiğinde bu zorluğu şairin kendisi çekerek yine de olabildiğince kolay anlaşılır kılmalı şiirini.

Beş şiir kitabını okumamın bir yararı oldu. Şairin sözcük saplantılarını ayrımsayabildim. Sanırım her şairin sözcük saplantıları vardır da, bunu kendinden başkaları görebilir. (Herhalde benim de vardır.)

Saraç, nitemleri (sıfatları) pekiştirmesini çok seviyor.

Örnekler:

"Tiksinti" şiirinde: Yemyeşil–sepserin

"Değil ki" de: gepgeniş

"Soylu Utku" da: Sımsıcak

"Güçlü Ölüm" de: Sımsıcak–ıpışık

"Geçkin bir Kızdan Geceye" de: söpsönük

"Kaya Kan Hak ve Sevi" şiirinde: dipdiri

"Çağlardan Öfkelerden Gök Gürlemesi"inden: sımsıcak

"Senleme"den: sepserin
"Güz ve Göç Üzre"de: damdazlak
"Yalnızlığımı" da: apak
"Uzarım Uzay Boyu"da: çimçiçek
"Çöl–acı"da : çömçöl
"Köpekleme"de: köpköpek
"Altı Ararenk Üstüne"de: sımsacak
"Deniz kıyısında Kagazıs"da: upsuskun
"Onduran Acı"da: sımsıcak
"Ruhi Su'da Türkülenmek"de: sapsağır

Görebildiklerim, saptayabildiklerim bunlar. Nitem çekiştirmesinin çokluğunu kendisi de ayrımsamış olacak ki, son şiir kitabında (Bir Sevgiyi Görüntüleme) nitem pekiştirmelerini kullanmış.

Niçin bu denli çok kullanılır nitem pekiştirmesi? Bu, betimle anlatamamaktan yada anlatmak istememekten ileri gelebilir. Böyleyse işin kolayına kaçmak olur. "Sımsıcak" sözcüğünü kullanmadan sımsıcaklığı anlatabilmelidir. İçlerinde şairin kendi yaratısı özgün olanlar da var.

Tutkun olduğu, sık sözcüklerden biri "Alıcı kuş", biri de "erdem". "Erdem" sözcüğünü çok kullanmasının yorumunu, Fransızca kitabının önsözü için yazdığım yazıya koymuştum. Yine o kanıdayım.

Nerelerde "Erdem" geçiyor? Saptayabildiğim şiirler şunlar:

"Işıklır Batak" şiirinde – erdemsiz
"Çağlardan Öfkelerin Gök Gürlemesi"nde– erdemin
"Türkmen Çeliği"nde– erdemin
"Köpekleme"de– erdem

"Kirli El" de– erdemsiz

"Çoğullama"da– erdeme

"Senin Güzelliğin ve Senin Suskunluğun"da– erdemler.

Bu açıdan benim şiirlerim taransa, tutkunu olduğum sözcük hangisidir? Bilmiyorum, ama belki de "sevi" sözcüğünü aşırı kullanmış olabilirm.

"Çağlar Boyu" güzel bir anlatısal şiir, ama ne? Bu şiirin üstüne şunları yazmışım: Karagöz ve ortaoyununda Arap'la Karagöz'ün yada Kavuklu'nun bir konuşması vardır. Öteki anlatır, Arap boyuna sorar:

— Kim dedi?

— Kime dedi?

— Ne dedi?

— Ama kime dedi?

Kavuklu (yada Karagöz) yineler yineler, sonunda çileden çıkar.

Bu şiir bana o konuşmayı anımsattı: Güzel, güzel ama, ne diyor, kim diyor, kime diyor?

Belki de ben her, şeye ne, neden ve gerekçe arayan biri olduğum için böyle duruyorum üstünde. Belki de durmamak gerekir. O zaman güzel şiir deyip geçmeli. Ama ben, hep bir gerekçe ararım, neden ararım: Kim, kime, ne, niçin, nasıl demiş?

Biliyorum, şiirde bu soruların yeri olamaz diyenler çoğunluktadır.

"Değil ki" şiirinin olduğu sayfaya şunları yazmışım:

Güzel şiir aşırısının zararlı olmadığı hiçbişey yok.

Şiiri, dilden sonra, şiir yapan başlıca öge olan imge de altalta, üstüste, yanyana, arkaarkaya, içiçe yüklenince, şiirin anlaşılmasının zararına oluyor. "Şiir anlaşılmak için değildir" denilecek, resim gibi... Ben, anlaşılırdan yanayım. Resim başka olay. Aşırı imgelerle bir bilmece oluyor şiir. Hani şöyle denildiği gibi: "Bil bakalım, bu nedir? Bilirsen sana Ankara'yı vereceğim." Böyle olunca, şiirin anlamı değişik yorumlara bağlı kalıyor.

Şiiri, herkes kendi yorumuna göre ayrı ayrı mı anlayacak, yoksa o şiirde şairin anlatmak istediği şeyi mi anlayacağız? Elbet, ne denli kesinlikle şairin anlatmak istediğini anlasak da, yine de bizim yorumumuz vardır elbet. Ama şiir tümüyle yorumlara bağlı kalamaz. O zaman "ben diyorum bayram haftası, sen anlıyorsun mangal tahtası" olur.

Şu dizeyi bakalım:

"Göre değilsiniz siz gepgeniş ufukları"

Ben bu "göre" dize başına alma oyununu hiç anlayamadım. Nedeni var mı? Ses uyumu mu, ritm mi, şiirin müziği mi? Hiçbiri...

"Siz gepgeniş ufuklara göre değilsiniz" denilse, şiirin neresi bozulurdu. Üstelik, bu dizede müzik kaygısı da yok.

O nedenli çok notlar yazmışım ki...

"Yalnızlığımı" şiiri için kitaba şunları yazmışım"

Şiir çerçevelenmemiş. Dizileri bağlayan, sınırlayan bir çerçeve yok. Oysa resimde olduğu gibi, şiirde de çerçeve çok önemli. Çerçeve denilince, ille de resimden aynı bir çerçeve gereci anlamamalı. Şiirin sınırları da bir

çerçeve-dir, yani sözcükler ve dizeler uçmamalı, kopuk olmamalı. İkilikler, şiiri bağlayamıyor.

"Boğuntu" şiiri, çerçeveli şiire bir örnek, çok güzel şiir. Bütünlüğü var.

Saraç'ın şiirinde egemen öğe, imgeler... İmgeler ve yerlilik egemen.

Yergilerini ayrı kitapta toplasa, şiirlerinin içine koymasa daha iyi yapardı sanırım. Yergi, zihinsel bir ürün; üretimdir. Oysa şiirde, nice us kullanılırsa kullanılsın, yine de duygunun ağırlığı vardır. Kim şiirle yergiyi birarada derlemiş? Bir Heine geliyor aklıma... Üstelik, yergileri içinde güzel olmayanlar da var. Örneğin, "Kara Kısrak" simgesel bir yergi ama, güzel değil... Kişilerin, yerlerin adlarını, onların niteliklerine göre benzetmelerle vermek, çok eskimiş, pekçok kullanılmış bir yöntem. Gargantya'dan sonra artık kullanılmamalı. Bu taşlamada "Çaloğlu", "Vurgun Kale", "Sömürüağa", "Soygun Kale" gibi simgesel alaylı adları sevmedim. İçinde sıradan sözler, makaleye benzer düşünceler de var üstelik.

Örneğin:

Ve işte Vurgun kale, Çaloğlu'nun
Her taşı bir keseden alınıp oturtulmuş.
Döğüşürken kız kızan düşmanla sınırlarda
Çaloğlu sömürgenle tatlı ortaklık kurmuş!..

Bence bunlar şiir değil. Genellikle taşlamalarını sevmedim.

"Anadoluda" ne güzel şiir. "Utanç" güzel.

Yine bir taşlama (koşuk yergi) olan "Sürüngenler Yılkısı"nda ve daha başka şiirlerinde, eski ve divan şiiri gele-

neğimizdeki "hikmet"ler, özdeyiş niteliğinde dizeler, ikilik ve üçlükler var. Örneğin Ziya Paşa'nın Terkib–i Bend'i gibi. "Sürüngenler Yılkısı" taşlamasında bu örneklerin en belirginlerini:

"Pisiğe deh demem hayır
Sonra küheylanlanır"

Bunlar, türünün güzelleri, ama şiir olarak şiiri zayıflatıyor. Bu yüzden bunları ayrı bir kitapta toplasaydı, diyorum.

Saraç şiirinin en belirgin yanı nedir?' Bence şu: Gücünü ve güzelliğini aldığı bütün ögeler, başka dillere –salt dil değil kültürlere aktarılamayacak denli– çevrilemeyecek denli yerli... Dil salt Türkçe değil, Türkçenin hem çok yereli, hem de çok Tahsincesi... İmgeler, motifler, sözcük dağarı, benzetmeler ve şiirini yapan herşey... Bunun örnekleri pekçok.

"Gibi Üzerine Türlemeler", "Köpekleme" vb. taşlamaları, yeni şiirimizin taşlamalarıdır. Bu koşuk yergiler, hem halk şiiri kökenli, hem de yeni şiirimizin biçeminde ve biçiminde. Bir zamanlar Metin Eloğlu'nun, Orhon Arıburnu'nun taşlamalarıyla birlikte, bunlar da yeni şiirimizin taşlamaları. Aralarında elbet çok ayrım var. Özellikle halk şiiri kökenli olması, Saraç'ın taşlamalarını onlarınkinden ayırıyor.

"Altı Ararenk Üstüne" şiirinde bence zorlama var. Şiir, kendini yazılması için zorlamamış, şair kendini zorlamış bu şiiri yazmak için... Ama bizde biçok şair böyle zorluyor kendini. Hatta kolaylıkla yazmış olsa bile (tabiat–ı şairanesinden ötürü) yine kendini zorlamış oluyor;

çünkü şiir kendini yazdırmak için zorlamıyor. Oysa şiir yazmak "mecburi devlet hizmeti" değildir.

"Türlü Yalnızlık" şiiri, bence, şiirsel bir makale...

"Renkler Arasında Acıda Kışlamak" şiirinin bulunduğu sayfaya şunları yazmışım: Birbirinden kopuk kopuk dizeler, ikilikler... Bir şiir bütünselliği yok. Bütünselliği sağlayacak, dizeler ve ikilikler arası bağlayıcı, harcı da yok. Ama ikilikler kendi içinde, kendi başlarına güzel. Örneğin son ikilik:

Tüm geceleri biçen çağlardan, çağlardan
Ozan, gökgürlemesi ölümsüzlüğün

Bu ikilikte olduğu gibi, bizim eski şiirimizin "beyt" güzelliği var. Her "beyt"te şiir başlayıp bitiyor. Her beyt ayrı şiir...

Yukarda bir yerde yazdığım "hikmet"li şiire, Tahsin Saraç şiirlerinde çok örnekler var. Örneğin "Karşıyakanın Üç Gülü"nde son dize:

"İnanç bir deli çay ki yeşertir bir gün çölü"

Besbelli şair, Deniz Gezmiş'in, Aslan ve İnan'ın öldürülmelerinden duyduğu acıyı hınca şiirleştirerek dışa vuruyor; şairce tepkisini göteriyor.

"Dudakların Gül Şenliği" şiiri, halk şiiri kaynaklı, güzel şiir... Ama bu şiirde sözcük tutumluluğu yok. Üstelik bu şiir, hece ölçütüyle yaz, yada ona yakın ölçütle yaz, diye bağırıyor. Son ikiliği şöyle:

Soğuk bir Kars gecesinde gürül gürül
Yanan bir soba gibisin içimde

Bana öyle geliyor ki, daha az sözcükle yazılabilirdi bu ikilik. Örneğin şöyle:

Soğuk bir Kars gecesinde
Yanan sobasın içimde

"Bir Sevgiyi Görüntüleme" kitabını 1980'de okuduğumda, kitabın sayfalarına yazdıklarımı da buraya aktarıyorum:

"Şiirler (Gündoğumu), yani o kadına aşkın uyanmasıyla başlıyor ve (Günbatımı) yani o kadına aşkın son bulmasıyla bitiyor. Bu aşk, "Yeni doğan bir çocuk başı gibi" doğar, "Denizde boğulan bir çocuk başı" gibi biter. Bu kitap çok belli bir aşkın destanıdır. Şiirlerde kadın öyle belirlenmiş, somutlaşmıştır ki, nerdeyse o kadını yolda görsek hemen tanıyacağız. Şair kadını sevmiş ve sevgi bitmiş.

Bu şiir kitabını okurken, Saraç'ın sevdiği kadınla serüveninin güncesini okur gibi oluyoruz: Kadın ne zaman evet demiş, ne zaman evet der gibi yapmış, ne zaman bitakım ahlak kurallarını engel olarak önüne dikmiş ve Saraç O'nu isteklerine razı etmek için nasıl şaircesine diller dökmüş.

Şiirlerden, pek öyle kösnül doyum olmadığı da belli. Şairane kandırma yolları denenmiş.

Şairin sevdiği kadın, fiziğiyle, dış görünümüyle de, özdeksel olarak gözümün önüne geliyor: Yeşil yel gözlü, suskun, iyi yürekli, iyiliksever, saçlarını harmanlar, elen burunlu, çemen yeşili gözlü, üzüm memeli, yüzü üzünçlü (mumya yüzü), bakışları bulutlu. Yaşı bile belli, ya kırk sularında, ya kırkın az üstünde. Kalçaları taze yumurta sıcaklığında, yüzü bal sarısı süzgünlüğünde; kurallara bağlı olduğu için şaire direnir. Şaire göre bu kadın, kendi-

ni sevdirmemekle, gençliğinin ve güzelliğinin üstüne yatarak kendini ziyan etmiştir. Artık nar olgunluğundadır ve o güzel saçlarını okşatmamıştır. O öyle bir evrendir ki, merkezi her yerdedir, çevresi hiçbir yerdedir.

Şaire göre evlenince sevgi kurumsallaşıp ölür (sayfa 33).

Şair de yaşlılığı duymaktadır artık (s. 34). Günbatımında kış bastırmaktadır (s. 36) Bununla birlikte şair çok mağrurdur, sevdiği kadın, şair onu sevdiği için güzeldir. (s. 37) Ve yaşlanmakta olan şairin, daha çok sevgilisinin üstüne düşmek için zamanı yoktur.

Şöyle diyor:

"Mutluluk acı sonla taçlanıyorsa
Ben yanlış oturmuşum yaşamaya"

"Yaşamaya yanlış oturmak" ...İnsanın yaşamında bozamayacağı, değiştiremeyeceği şeyler... Yanlış evlilik vb.

Şair, günbatımına ulaşan bu sevi yüzünden umutsuz da değildir; o kadın olmadıysa başka bir sevi bulacaktır; bunu şöyle anlatır:

"Töre Türkmen töresi, göç durmaz
Gider bulur bir yeni konalga"

Bunları, şairin açıkça söylediklerinin yorumu... Bir de, sözcük aralarındaki akıllıklarda yazılmamış olanlar var. Zamanım olsaydı, bu yazılmayanları yazılanların alt anlamlarını da yorumlamak isterdim.

Beş kitabında sevdiği şiirleri şunlar:

Değil ki, Ama Sen, Boğuntu, Çıplak Bir Sevi Üzre, Anadoluda, Gecenin Karnı, Utanç, Bilgemi, Buruk Sevi, Ayrılık Yada Bir Öyle Öykü, Yarınsızlık, Bir Senle Ancak Yaşam Tümdür, Tekil Işımak.

Bugüne dek söylediği şiirlerden bir Saraç Seçkisi yapsaydım, işte bu oniki şiiri seçerdim.

Bir de hiç sevmediklerim var. Ya şiiri tümüyle sevmemişim, ya şiirin bir dizesini, bir imgesini, bir bölümünü... Örneğin şunlar:

Kara Kısrak, Kör, Sıcak Anılı Öykü şiirinde şu dize bana çok çirkin geliyor: "Yıkardı dişlerinin ak çakıllarında"

Onduran Avı şiirinde şu dize "Yüreğimdeki dolama" dizesi bana çok çirkin geliyor. Her sözcük şiire girebilir, ama uyum sağlarsa... Yürekte dolama çirkin bir imge bence. Aynı şiirde "Kan oluklu az böğrüme tıkadım" dizesi de sevimsiz... "tıkadım" iyi seçilmiş bir sözcük değil. Şiirde amaç kuyumculuk değildir ama, şiir yine de kuyumculuk ister.

Saraç şiirlerinde salt yerellikle kalmıyor, çok aşırı ağız kullanıyor. Şiir destan değilse ve destanda şair kendisi değil de, başkalarını konuşturuyorsa, o başkaları da kişiliklerini belirtmek için yerel ağız kullanmak zorundaysa ancak yerel ağız kullanılabilir. Bunun dışında yerel ağız şiire uymaz. Örneğin şiirde "aha" ne demek! Saraç, epiyce şiirinde "aha" diyor. Ayrıca Saraçca bir dili de var; bunun hem başarılı, hem başarısız örnekleri bulunuyor şiirinde.

Öyle sanıyorum ki Saraç, altıncı şiir kitabında büyük bir sınav, şairlik sınavı vermek zorundadır. Bu sınavı, hiçkimseye değil, kendisine vermelidir.

Nesin Vakfı–Çatalca
30 Ekim 1983 Pazar

Aziz Nesin
Tahsin Saraç
Mektuplaşmaları

Aziz Bey,

Kalp tedavin için en iyi yöntemi bulmuşsun, ben de o yöntemle kendimi toparladım: Sevmek. Senin bu yetmişe merdiven dayarken ki güzel azgınlığını anlıyorum. Ama yine de dikkat. Ne demiş ozan:

"Nevbahar sevmede ben pirânı tayib eylemem
Hüsn olur kim seyrederken ihtiyar elden gider"

Ayıplamıyorum ben de, ne ki ihtiyarın elden gitmeye dikkat etmesini istiyorum...

Tahsin

Tahsin'ciğim,

Benim için sevi de öyle. Aklım başımda kalacaksa, ne diye seveyim? Sevi, beni değiştirmeli, bir başka yapmalı... Neymiş "ihtiyar elden gider"miş... Varsın gitsin...

"İhtiyar gitmezse elden öyle sevda istemem
Aşk odur kim aklım alın bende iz'an koymasın"

Aziz

ISBN 975-7275-19-0

DÜŞÜN